

Pannonhalma a 21. században

Quo vadis, avagy merre tartasz műemlékvédelem?

Ybl Bazár | Potzner Ferenc, Pottyondy Péter

A Zeneakadémia rekonstrukciója és bővítése | Magyarai Éva, Pazár Béla

Műemlékvédelem Európában | Rácz Jolán

Forster Központ | Cselovszki Zoltán

Zene, belsőépítészet, formatervezés | Finta Csaba

Velünk könnyebb!

- ▶ Költségvetés-készítő, kiíró és árajánlat-készítő programrendszerek folyamatosan frissülő adattári háttérrel
- ▶ OKJ-s szakképzések, kamarai továbbképzések, számítástechnikai oktatások
- ▶ CAD-szoftverek és plotterek értékesítése
- ▶ Szkennerek forgalmazása (hardver-és szoftverkiegészítővel) szakképzett szervizháttérrel
- ▶ Tervmásolás, nyomtatás (házhoz szállítással)
- ▶ Több mint 200 szakkönyv a legnagyobb magyarországi építőipari könyvkiadótól
- ▶ Több mint 1000 féle építőipari kiadvány a TERC szakkönyvboltban
- ▶ Könyvtári és levéltári gyűjtemények teljes körű digitalizálása

TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

1149 Budapest, Pillangó park 9.

Telefon: 222-2402, 222-2403, 222-2404

Telefax: 222-2405 | E-mail: terc@terc.hu

www.terc.hu; www.terc.eu

Tartalom

04	Magyar Építész Kamara – A felelősség közös
05	Közlönytől közlönnyig Hírek az építészet közelmúltjából
08	Quo vadis, avagy merre tartasz? A műemlékvédelem helye az építésügyben Helyzettisztázó beszélgetés a műemléki feladatokról Örökséggazdálkodás, világörökségi területek, szakértői feladatok A Forster Központ és az építészeti Műemlékvédelmi környezet Nagy Gergely építésszel, az ICOMOS MNB elnökével beszélgettünk Múlt és jelen sikeres együttélése – máshol Néhány európai ország örökségvédelmi gyakorlatáról Műemléki felújítás másképpen Tanulságok Pannonhalmáról Vár-bazár-város Beszélgetés a megújuló Várkert Bazárról Szépség és gyötrelem Helyzetjelentés a Zeneakadémia felújításáról Anyag, Forma, Funkció, Illeszkedés, Kapcsolat Régi és új viszonya I. – kortárs szlovén építészeti Életforma és hagyomány Régi és új viszonya II. – kortárs cseh építészeti A műemléki épületek megvilágításáról Szubjektivitás és szaktudás
43	Építészeti és társzművészetek Amikor a zene megjelenik mellettem... Beszélgetés Finta Csabával arról is, amihez nem szabad hozzányúlni
46	Kiállítás Lipták Pál, az építész és gyáros Magyar géniuszek a XX. század hajnalán
48	MÉK hírek A MÉK Elnökségének határozatai Jogszábafigyelő Az elmúlt hónapok változásai
51	Szakmagyorkorlás A teljesítmény nyilatkozat az építésben Az új európai dokumentum Kérdések és válaszok Építészeti és elektronikus ügyintézés

A felelősség közös

Műemlék politika 2013

A MÉK Építészközöny Műhely magazinja 2013 évi első száma a műemlékvédelemre fókuszál, e terület szakembereit szólaltatja meg, a legkülönbözőbb szempontokat és véleményeket bemutatva. Talán mondani sem kell, a KÖH átszervezése szám-

talán kérdést vetett fel, sokan érzik úgy, hogy ez a lépés a méltán nagy hírű hazai műemlékvédelmi szakma szétverését jelentette. Mások racionalizálásról beszélnek, és ha nem is örülnek a kialakult helyzetnek, állítják, a műemlékvédelem abban a formában nem működhetett tovább, mert inkább gátolta, mint partnerként segítette az építészek munkáját. A napi gyakorlatban elég gyorsan ki fog derülni, hogy jogosak-e a félelmek, működőképes-e az új rendszer. Egy valami azonban bizonyos: a társadalom támogatása nélkül nem fog menni. Az emberekben tudatosítani kell, hogy nem csak az állam, az önkormányzat felelős a szűkebb pátriájukban található épített örökségért, hanem bizony, ők is. A vele készült interjúban többek között erre hívta fel a figyelmet a Belügyminisztérium illetékes főosztályának vezetője, Orosz Bálint, és ugyanez olvasható a ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága elnökének, Nagy Gergelynek 2011 végén közreadott, A magyar örökségvédelem megújulásához című tanulmányának egyik fejezetében is. Egy közös pont tehát már van, reméljük, hamarosan követi a többi is.

Noll Tamás
MÉK elnök

Az alábbiakban Nagy Gergely említett írásából idézünk.

Fotó: Kovács Ölléer

„Jövője érdekében minden társadalom kötelessége, hogy kulturális értékeinek védelméről és megőrzéséről gondoskodjon. Az épített örökség a legsérülékenyebb érték, különös figyelmet és szakértelmet kíván.

A legjobb védelem, ha a műemléknek gazdája és funkciója van, vagyis használják és karbantartják. A használaton kívüli értékek pusztulása felgyorsul. A legalkalmasabb funkcióval ez a folyamat megállítható, de nem minden áron. A túlhajszolt fejlesztés, az erőltetett alkalmatlan funkció, a túl sok pénz ugyanolyan viszszafordíthatatlan károkat tud okozni, mint az enyészetet előidéző elhanyagoltság. Az oktatással, a neveléssel olyan társadalom formálása a cél, ahol belső igény értékeink szakszerű megmentése, üzenetének tudatosítása és továbbadása. A társadalomnak akkor van jövője, ha van múltja, kultúrájának van jövője, ha van öröksége. A műemlékvédelem jellemzője, hogy társadalmi érték-

megőrzést vállal magára, ahol a partnerek a tulajdonosok, akiket elsősorban a tulajdonosi érdek vezérel. Ezt az érdeket a tulajdonosi szerkezet, a tulajdonos nagymértékben alakítja és meghatározza, ami ellentétbe kerülhet a társadalom érdekével. A tulajdonos, a használati érteken és saját üzleti érdekén keresztül értékeli az adott pillanatban lehetőségeit, a társadalom azonban a kulturális örökség teljes kiterjesztett értékrendje szerint hosszútávon ítél. A társadalom képviselőiben a politika feladata a gazdasági növekedés feltételeinek és a kulturális örökség hosszútávú fennmaradásának biztosításában rejlő látszólagos „ellentmondás” feloldása. A tudományosan is megalapozott értékvédelemért össze kell hangolni a társadalom és a tulajdonos érdekeit.

A társadalom működését, ezen belül a kulturális örökségvédelem feladatait és lehetőségeit is jogilag szabályozzák. Pusztán a jogalkotás és a jog alkalmazása azonban nem teszi lehetővé a társadalom céljának is megfelelő kulturális örökségvédelmet. A kulturális örökségvédelem több mint a jogilag szabályozott műemlékeinkkel kapcsolatos feladatok összessége. A társadalom jogalkotóival természetesen mindent szabályozni szeretne, de van, amit nem lehet. A kulturális örökségvédelem eredményessége függ a jogrendtől, de törvénnyel, rendelettel csak kategóriákat lehet meghatározni, eljárásokat, ügyrendet lehet szabályozni. Ez szükséges, de nem elégséges feltétele az örökségvédelemnek. Minden műemléket más környezetben, más adottsággal, más helyzetben, más tulajdonviszonyok között kell állapotától függően a lehetőségekre tekintettel megítélni. Ma a legtöbben úgy vélik, hogy csak az az érték, amit a jog megvéd azáltal, hogy a helyszínt műemlékké nyilvánították. Ami nem műemlék, az bizonyosan nem érték, azzal mindent el lehet követni. Ami műemlék, ott semmihez sem szabad nyúlni, pedig ott is csak a valódi érték védelmét kell megkövetelni. Ugyanez az értékítélő készség és ugyanaz a felelősségtudat szükséges bármely meglévő átformalódó épületünk esetében, mint egy műemléknél, függetlenül a jogi szabályozástól.

A társadalom működését, ezen belül a kulturális örökségvédelem feladatait és lehetőségeit is jogilag szabályozzák. Pusztán a jogalkotás és a jog alkalmazása azonban nem teszi lehetővé a társadalom céljának is megfelelő kulturális örökségvédelmet. A kulturális örökségvédelem több mint a jogilag szabályozott műemlékeinkkel kapcsolatos feladatok összessége. A társadalom jogalkotóival természetesen mindent szabályozni szeretne, de van, amit nem lehet. A kulturális örökségvédelem eredményessége függ a jogrendtől, de törvénnyel, rendelettel csak kategóriákat lehet meghatározni, eljárásokat, ügyrendet lehet szabályozni. Ez szükséges, de nem elégséges feltétele az örökségvédelemnek. Minden műemléket más környezetben, más adottsággal, más helyzetben, más tulajdonviszonyok között kell állapotától függően a lehetőségekre tekintettel megítélni. Ma a legtöbben úgy vélik, hogy csak az az érték, amit a jog megvéd azáltal, hogy a helyszínt műemlékké nyilvánították. Ami nem műemlék, az bizonyosan nem érték, azzal mindent el lehet követni. Ami műemlék, ott semmihez sem szabad nyúlni, pedig ott is csak a valódi érték védelmét kell megkövetelni. Ugyanez az értékítélő készség és ugyanaz a felelősségtudat szükséges bármely meglévő átformalódó épületünk esetében, mint egy műemléknél, függetlenül a jogi szabályozástól.”

Hozzuk együtt tető alá!

Pályázat tetőre

Kétfordulós pályázat Creaton termékekkel tervezett és megvalósított középületek tervezői számára, 1 millió forint összdíjazással. Új középületek tervezése során általánosságban talán nagyobb súllyal esik latba a funkcionálisra törekvés, az építési előírások sarokpontjaira kiemelt figyelemmel folyó tervezés – már a gazdaságossági szempontok miatt is. Ugyanakkor az épített környezet meghatározó részeiként a középületeink sem nélkülözhetik az esztétikai megfontolásokat az épületek egésze, és a tető kapcsán sem. Különösen igaz ez a műemlékek vagy műemléki környezetben álló épületek esetén, ahol a kerámia tetőcserép lehet előírás, akár a környezethez illeszkedés igényére, vagy a megbízói elvárásra adott válasz, minden esetre kézenfekvő, logikus és szép megoldás, amely a gazdaságosság szempontjait is messzemenőkéig kielégíti. A Creaton Hungary Kft. célja, hogy felhívja a figyelmet a kerámia tetőcserepek középületeken történő használatának előnyeire, szépségeire, vagy azokra a műszaki megoldásokra, amelyeket ezen ősi anyag mai modern gyártástechnológiával készült elemei nyújtanak. A magyar tetőcserép piac meghatározó szereplője ezért kétfordulós pályázatával és neves személyekből álló zsűri bevonásával keresi az egyszerűt, a kézenfekvőt, az egyszerűen szépet, és a valóban különleges műszaki megoldásokat felsorakoztató, kerámia tetőcseréppel készülő, vagy elkészült középületek tetőit.

■ Első forduló: tervezés/megvalósulás alatt álló épületek

A zsűri és a kiíró megvalósulás előtt álló épületek tervein keresi a Creaton kerámia tetőcserép változatos felhasználási lehetőségeit, megvalósítási módjait az egyszerűtől a legbonyolultabbig.

■ Második forduló: megvalósult épületek

2012. január 1-je és 2013. november 8. között használatba vételi engedélyt kapott, Creaton termékkel megvalósult épületek tervezői pályázhatnak.

■ Jelige: különleges megoldások

Minkét fordulóban a zsűri külön díjazhatja a tervező által érdekesnek, tanulságosnak, példamutatónak, szakmailag előre mutatónak, a szakmai közvéleménnyel megosztandónak ítélt megoldásait.

■ Bíráló bizottság mindkét fordulóban

Marosi Miklós, Ybl- és Pro Architectura-díjas építész, az MMA rendes tagja, zsűri elnöke
Földes László, Ybl-díjas építész, UIA Council tag
Dr. Fülöp Zsuzsanna, okl. építészmérnök, okl. építésztisztelő szakmérnök, egyetemi docens
Kelemen Sándor, építészmérnök, a Creaton Hungary Kft. szaktanácsadója

■ Beadási határidők

Első forduló: 2013. április 30., 24.00 óráig
Második forduló: 2013. November 12., 24.00 óráig

■ További információ

Build-Communication Kft.
Telefon: (23) 611-028 info@buildmarketing.hu
Pályázatok leadásának módja online feltöltés a következő oldalon: www.akcio.creaton.hu/palyazat
További információ a Creaton termékekről, tervezői CD igénylése (Archicadhez): info@creaton.hu, www.creaton.hu

5. Budapesti Építészeti Filmnapok

Toldi Mozi, 2013. február 28. – március 3.

A KÉK által 2007-ben kezdeményezett Építészeti Filmnapok küldetése, hogy a film médiumát használva világítsa meg az építészet, a design és a városfejlődés legárnyaltabb folyamatait. A fesztivál idén fél évtizedes fennállásának leggazdagabb, legváltozatosabb programját kínálja az építészet, a design és a városok iránt érdeklődőknek. A négynapos esemény a 20. század egyik legnagyobb hatású építészé, Oscar Niemeyer portréfilmjével nyit, a következő napok filmjei között pedig találunk a sivatagi építészetről, a megalopoliszok infrastruktúra-problémáiról, a tenger és a víz városi életben betöltött szerepéről, Huguycz László shanghai építészetről, a kortárs építész és várostervezés leginnovatívabb és leghírhedtebb példáiról, valamint Budapest jelenkori átalakulásáról szóló darabokat. A Filmnapok továbbá kiemelten foglalkozik a lakatlan épületek kérdésével is.

www.kek.org.hu/filmnapok

www.facebook.com/BudapestArchitectureFilmDays

Megemlékezés Kertai Lászlóról

Kovács András írása

1978-ban, 35 éve – 35 éves volt akkor – ismertem meg Lacit, a Keleterrvi fiatal építészt, aki azért már 10 éves gyakorlattal rendelkezett. Két kortársával, Gere Mihállyal és Mohácsi Péterrel hárman Ők voltak az a „csikócsapat”, amely már húzott is. Akkortájt lettek Ybl-díjasok. Ma már mindhárman halottak. Fiatalon mentek el, most Laci, utolsóként közülük. Fiatalon, mert az építészek általában későn öregszenek. Lassabban érnek be, mint más szakmák képviselői. Laci is fiatal volt a 69 évével. Szelleme friss volt az utolsó heteiben is. Nemrég még előadott, zsűrizett, szép terveken dolgozott. Álmai voltak. Még talán most is álmodik, ... Örökre.

Álmodozó volt, álmai jó részét meg is valósította. Nem egyszerű ezt elérni, kemény csaták kísérik a tervező munkáját, amikor terveit készíti és azt kivitelezik. Az építészetre harcos szakma, ami erős karizmát kíván ahhoz, hogy az építész eredményes és sikeres legyen. Ő emellett igazi művészemberként élte le életét. Az építész-szakma volt az első számára. Mindig ez izgatta legjobban, erről beszélt legtöbbször.

Emiatt is kerestük társaságát a Keleterrvi mind kortársai, mind a fiatalabbak, a következő alkotó, akkor pályakezdő generáció.

Igazi integráló személyiség volt. Vonzotta maga köré a kollégákat, akik szeretettel vették körül, nagyon tisztelték szakmai tudását, páratlan rajzkészségét, emberi tulajdonságait. Igazi sugárzó ember volt, aurája sokunkat megfogott, sokszor ültünk le együtt értelmezni a szakma helyzetét, az élet aktuális dolgait. Szívesen filozofált, kereste a történések okait, célokat tűzött ki az építészetre jobb tétele érdekében. Műhelyt teremtett, amely nélkül nem is lett volna képes létezni és jelentős feladatait megoldani. Már a 80-as években gyönyörű terveket alkotott, külföldre, Mexikóba, Peruba, Algériába, Ciprusra készített kórházterv sorozata egyedülálló a szakmában.

Hihetetlen tiszta szerkesztési elvek mentén dolgozott, funkciói mindig kivetültek a ház tömegére, homlokzatára.

Ezek a szerkesztési és komponálási elvek megmutatkoztak a legismertebb debreceni házainál (Hódos Imre Sportcsarnok, melyért Ybl-díjat kapott, DAB Székház, Debreceni Gyógyfürdő épületgyüttese, Kálvin téri üzletközpont előregyártott szerkezetből, az Új Apostoli Egyház templomai Debrecenben és Miskolcon).

Az új házak alkotása mellett mindig izgatták a magyarság eredetével kapcsolatos kérdések és a Város történetébe visszanyúló feladatok. Lacinak köszönhetjük a debreceni Református Nagytemplom mögötti romkertet, amelyet személyesen kezdett kialakítani. Csapatot szervezett a Keleterrvi kollégákból – magam is részt vettem az ásatásokban –, velünk együtt találta meg a középkori András templom falait. Ma már Debrecen ismert történelmi helye ez, a Nagytemplommal szerves kapcsolatban. Másik nagy jelentőségű műve a debreceni Főtér (ma Kossuth tér) teljes rekonstrukciója. Sikerült igazi városi teret alkotnia, amely több mint egy évtizede bizonyítja, hogy kiválóan alkalmas a nagy léptékű város sajátos központjának szolgálatára.

A debreceni Nagyerdő és Erdőpuszták világa is kedves feladatokat jelentettek számára. A nyíregyházi főtér, és legutóbb a hajdúböszörményi Bocskai tér is az Ő keze nyomát viseli. A Hortobágyon több jelentős épülete készült el. Ő tervezte a nagyerdei Aquaticum kupuláját, a gyógyszállót, a debreceni Klinika telepen a műveseálmást, a lineáris gyorsítót, a nukleáris medicina és sugárterápiás tanszéket, a Petcentrumot és a Külföldi Diákok Egyetemi lakóparkját. Ez utóbbi műveit az általa 1990-ben alapított Archicomp Építészmuhelyben hozta létre. Nevéhez fűződik a tervezett világkiállítás Hajdú megyei koncepciójának kidolgozása, a Déli autópálya építészeti programjának megfogalmazása és a Debreceni Kulturális Főváros pályázatban a történelmi látvány-üvegtorony ötletterve. Művészi képességeit karneváli virágkompozíciók és színházi díszletek tervezésével is bizonyította. Tervezői munkásságát kiegészítette társadalmi feladatokkal, egy átmeneti időben Debrecen főépítészeként is dolgozott. Kivette részét a fiatalok képzéséből, oktatott az Ybl Főiskolán. Az építész szakmai szervezetekben, a MÉSZ-ben, a Hajdú-megyei Építészkarában hosszú idegi vezetőségi tag volt.

Laci egész életében szolgált. Az anyagi természetű dolgok, adminisztratív ügyek soha nem érdekelték, önzetlenül végezte szakmai munkáját, ami mintaszerű hivatástudatból és az építészetre iránti szerelméből adódott. Méltán kapta meg Debrecenért végzett önzetlen tevékenységéért a Pro Urbe-díjat.

Építész és mérnök kollégáihoz mindig barátsággal közeledett, számíthattak szakmai tanácsaira. Toleráns, maximuman nyitott ember volt. Soha senkinek rosszat nem akart és nem tett. Utolsó éveiben is rendületlenül alkotott. Legutolsó megvalósult műve a poroszói Tisza-tavi Ökocentrum, Közép-Európa egyetlen helyi vízivilág bemutató helye a természet temploma lett. Munkája közben küzdött a betegséggel, de soha nem panaszkodott, ha kérdeztük hogy vagy, mindig azt mondta, hogy rendben vagyok. Pozitívan gondolkodott egész pályafutása során, optimista ember volt, az élet szép oldalát látta, és látatta. Végül is a kór legyőzte, de szellemi öröksége velünk marad, melyet – az építész kollégák nevében mondhatom – meg fogunk őrizni, szent emlékével együtt.

Kortárs építészet Győrben

Ünnepélyes díjátadó

Február 8-án a Győri Széchenyi István Egyetem Építész Múteremházában kiállítással egybekötött ünnepi megnyitón adták át a *Megye építészetéért díj 2011* és a *Diplomadíj 2010-2011 – Győr* elismeréseket. A díj létrehozásának és a pályamunkákból rendezett kiállításnak a célja, hogy a közelmúltban megépült legnívósabb alkotásokon keresztül a megye kortárs építészetét bemutassa a nagyközönség számára is. A díjra jelölhetőek voltak a megyében az elmúlt két évben elkészült épületek, belsőépítészeti alkotások, kertek, illetve tervezőik, s végül a Győr–Moson–Sopron Megyei Építész Kamara tagjai által válogatott alkotások kerültek a Bíráló Bizottság elé. A Soltra E. Tamás éremművész által készített bronzplakettet, a Megye építészetéért 2011 díjat idén a Czita Építésziroda Kft., Czigány Tamás DLA, Cseh András és Papp Róbert építészek Csejdevölgyi zarándokháza, fogadóépület-szállásépületek-kápolna együttese kapta. Az oklevélen olvasható laudáció szerint, „az épületek minden magunkban hordozott hívságtól megszabadulva, szinte eszköztelenül, pusztán a hely, a hagyomány, és a rendelt feladat adottságokból kibontva, az anyag és a tér legtisztább, legegyszerűbb feltárásával, a fény és árnyék megszerkesztett játéka erejével teremti meg az elcsendesülés egyszerűségében monumentális, megszentelt helyét.” A fiatal építészek ösztönzésére, munkájuk elismerésére a Győr–Moson–Sopron Megyei Építész Kamara a megyében építészetet oktató két egyetem, a Győri Széchenyi István Egyetem és a Soproni Nyugat-magyarországi Egyetem végzős hallgatói számára hozta létre a pénzjutalommal járó Diplomadíjat, amit az oktatók által javasolt diplomamunkák alkotói közül Bóta Katalin, valamint Stein Júlia és Tátrai Ádám kaptak, míg dicséretben Erdei Attila és Kakas Bea részesült. A kiállítás megtekinthető 2013. február 22-ig, munkanapokon 8–16 óra között, a győri Széchenyi István Egyetem Építész Múteremházában, egy későbbi időpontban pedig majd a soproni egyetemen is.

Természetes festékek, kézműves tapéták

Farrow & Ball manufaktúra

Az angol Farrow & Ball családi manufaktúra közel hetven éve, azaz megalapítása óta ragaszkodik festékeinek az alapítók által kifejlesztett összetételéhez. Azok előállításához ma is a legnemesebb alapanyagokat, kizárólag a természetben előforduló minőségi színezőanyagokat és gyantát használ fel. A cég palettáján találni jó néhányat, mely műemléki környezetben, régi épületek felújításánál is kiválóan alkalmazható. A hazájában jól ismert Farrow & Ball termékeket az Angol Műemlékvédelmi Hivatal (Historic Building and Monuments Commission for England) gondozásában található műemlékek felújításánál – többek között a Windsor Kastély, a Buckingham-palota tereiben – előszeretettel használják. De Párizsban a Louvre vagy Brüsszelben a Magritte Múzeum felújításánál is igénybe vették, annak köszönhetően, hogy mind a belső terekben, mind a külső homlokzaton az eredetivel tökéletesen egyező megjelenést biztosítanak. S mivel a falra, fára, fémre is alkalmazható festékek receptúrája változatlan, a cég sok év elteltével is képes biztosítani az esetleges javításokhoz szükséges színeket. A festékek választékát a hagyományos technikával és sok kézi munkával készült, a korábbi századok

jellegzetes motívumait felhasználó kézműves tapéták egészítik ki. Ezekhez ugyanazon festékanyagokat használják fel, így a festett és a tapétázott felületek egymással harmonizálva alkalmazhatók akár egyazon téren belül. Az egyik tapétaminta forrása egy 1793-ban tömbnyomással készült francia damasztapéta volt, egy másiknak a mintáját Josephine Bonaparte hálószobájának selyemszövet burkolata ihlette, míg egy újabb kanyargó mintái 19. századi angol damasztapétáról származnak. A Farrow & Ball bemutatóterem ma a világ 32 országában megtalálható, már Budapesten is. www.fabcolor.hu

A műemlékvédelem helye az építésügyben

Helyzettisztázó beszélgetés a műemléki feladatokról

Orosz Bálint a kilencvenes években Szeged főépítésze volt, majd a VÁTI Műemléki Irodájára került. Az elmúlt hét évben a VÁTI Városépítési Kft. ügyvezetőjeként városstervezési feladatokkal foglalkozott, többek között ő irányította a szülővárosa, Szentes főterén álló református templom felújításának terveit. Ügyvezetői teendői mellett 2012-ben rövid ideig Sopron főépítészeként is dolgozott, annak köszönhetően, hogy munkatársaival ő készítette el Sopron városfejlesztési koncepcióját és településszerkezeti tervét, valamint előkészítette a tervek jóváhagyási folyamatát is. A hosszabb távúnak indult együttműködést felülírta az élet, amikor rábízták a Belügyminisztériumban október elsejével létrejött Örökségvédelmi Főosztály vezetését. Az alábbiakban a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) megszűnését követő műemléki átszervezésről, de legfőképpen az új főosztály feladatairól beszélgettünk.

Rubóczki Erzsébet: Városstervezőként szoros kapcsolatban állt műemléki feladatokkal, ami a jelenlegi munkájában egészen bizonyosan a segítségére lesz, de azért új munkakörében egészen más léptékű kihívásoknak kell megfelelnie. Mi a pontos feladata ennek a főosztálynak?

Orosz Bálint: Igaz, hogy az Örökségvédelmi Főosztály újonnan alakult a BM-ben, de előzményei a KÖH-ben is megvoltak, ott Koordinációs Főosztálynak hívták. Részen az ott dolgozó kollégákból alakult meg az új főosztály, részben további új

munkatársak felvételével bővült a szervezet. Jelenleg két osztályból áll, a 14 fős létszámmal működő műemlékvédelmi osztályból, illetve a valamivel kisebb, 8 fős régészeti osztályból, az összlétszám 24 fő.

A régészeti örökség és a műemlékek védelmével kapcsolatos összes tevékenység hozzánk tartozik, így az ezeket érintő jogszabály-előkészítés, de legfőképpen ennek a két szakterületnek a szakmai irányítása és ellenőrzése. Azt gondolom, hogy a régészet és a műemléki védelem szakmailag egyértelműen „jó társaságba” került, hiszen mindkettőnek szoros kapcsolata van a településrendezéssel és az építésüggyel.

R.E.: Ön szerint melyek ma az örökségvédelem legfontosabb feladatai, legégetőbb problémái?

O.B.: Szeptember 21-én kormányhatározat döntött arról, hogy a KÖH-öt miképpen kell átszervezni, ennek nyomán jött létre a BM-nek ez a főosztálya. A legfontosabb feladat nyilvánvalóan az volt, hogy az ehhez kapcsolódó jogszabályok még az ősszel megszülessenek, hogy 2013. január elsejével a teljesen új szervezeti rendszer működőképpé váljék. Ez megtörtént, megszülettek

a legfontosabb jogszabályok, először a kulturális örökség védelméről szóló törvény módosítása, majd a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló kormányrendelet (393/2012. (XII. 20.)). Ezen kívül van még egy miniszteri rendelet, ami szintén a védetté nyilvánítás, a régészeti feltárás és a nyilván tartás még részletesebb szabályait tartalmazza. Ezekre azért volt szükség, mert különösen a régészet területén, de a műemlékvédelem vonatkozásában sem voltak jogszabályban rögzítve bizonyos elvárások. Teljesen egyértelművé kellett tenni a hatósági és szakhatósági feladatok keretében azt, hogy mi az, amivel a műemlékvédelemnek és a régészeti örökség védelmének foglalkoznia kell, illetve mik az elvárások, milyen dokumentumokat és azokat hogyan kell benyújtani. Természetesen eddig is voltak rögzítve bizonyos követelmények, de nem ilyen részletesen. Például az építéstörténeti kutatási dokumentációnak a pontos tematikája nem volt jogszabályban rögzítve és csak mostantól rögzíti jogszabály azt is, hogy melyek az örökségvédelmi eljárás részletes szabályai, és mire kell egy műemlék esetében az építési engedélyen túl örökségvédelmi engedélyt kérni.

R.E.: Ez utóbbiról beszélne részletesebben?

O.B.: A folyamat kétlépcsős. Az új rendszerben 21 építésügyi és örökségvédelmi elsőfokú hatóság jött létre, amelyek a műemlékekre vonatkozó engedélyezési eljárásokat folytatják le, és ennek keretében építési engedélyt, illetve örökségvédelmi engedélyt adnak ki. Ebben azért érdemes és kell is különbséget tenni, mert a kettő nem ugyanaz. Építési engedélyt kevesebb tevékenységre kell kérni, de a műemlékekre továbbra is speciális engedélyezési eljárás vonatkozik. Ezekre az örökségvédelmi engedély részletesebb elvárásokat is megfogalmaz. Az örökségvédelem – ezen belül a régészeti örökség és a műemléki értékek védelmének – első fokú engedélyezési hatósága a jegyzőktől a járási kormányhivatalokba, a másodfok pedig a megyei kormányhivatalokba került.

R.E.: Az egykori KÖH működésével szemben több ellenérzés is megfogalmazódott, ezek egyike mindenképpen az volt, hogy a hivatal a valóságtól elszakadva, a saját berögzült és rugalmatlan szokásai szerint működött.

O.B.: Szerintem a múltban az egyik legnagyobb probléma és egyben sok konfliktus forrása az volt, hogy elkülönülten működött ez a szakterület, ezért is került gyakran összeütközésbe a „helyi erővel”. A magam részéről komolyan gondolom, hogy a szakmai és a civil szervezetekkel nagyon jó kapcsolatot kell ápolni. Azzal, hogy most más szervezeti keretek közé került az örökségvédelem, remélhetően közelebb lesz az eseményekhez is. Azért járjuk a megyeszékhelyeket és tartunk továbbképzéseket országszerte, hogy segítsük az új, most alakult

Fotó: Bajnóczky Tamás

Cella Septichora – Látogató Központ, Pécs. A több száz éves múlt és a kortárs építészeti sikeres találkozás. Belsőépítész vezető tervezője B. Soós Klára, aki ezért a munkájáért megkapta „Az év belsőépítész 2007”-díjat

hatóságok működését. Ezek lesznek ott a történéseknél, döntéshozatalukat több impulzus érheti, ami egyáltalán nem baj, mert nagyon sok mindent kell tudni és mérlegelni akkor, amikor megszületik egy döntés. A jogszabályok egyébként elég alapos és egyértelmű utasításokat adnak arra vonatkozóan, hogy miképpen kell egy műemlékre vonatkozó építési és örökségvédelmi engedélynek megszületnie. Ezért gondoljuk úgy, hogy a korábbi évek kritikája – vagyis hogy az örökségvédelem elszakadt az építésügtől, az építészekről vagy egyáltalán attól a közegtől, ahol elvárják, hogy értelmes, logikus és számon kérhető döntések szülessenek – a továbbiakban már nem fogalmazódhat meg.

R.E.: A szakmai érvek, észrevételek mennyire épültek be az eddigi jogszabályokba, illetve mi várható a jövőben? Mennyire kívánnak együttgondolkodni a szakmai szervezetekkel?

O.B.: Ha visszatekintünk a december 20-án kihirdetett kormányrendelet formálódására, azt kell mondanom, hogy valamennyi szakmai és civil szervezetet megkérdeztünk, még mielőtt a minisztériumok közötti egyeztetések elindultak volna. Nagyon fontos a társadalmi beágyazottsága ennek a szakterületnek, ezért van szükség a civil szervezetek véleményére, amit most is beépítettünk az anyagba. Ezt a továbbiakban is így gondoljuk. Már tár-

gyaltunk az ICOMOS-szal, a Hungaria Nostra képviselőivel, de a Régész Szövetséggel is. Mindenkiel jó kapcsolatokra törekszünk, nem rivalizálunk senkivel, tudjuk a dolgunkat, és amit a jogszabályok ránk rónak, azt teljesítjük.

R.E.: Mit gondol azokról a vádakról, amelyek egyrészt azt mondják, hogy az új jogszabályokkal a műemléki környezetre megszűnt a szabályozás, illetve, hogy a műemléki jelentőségű területeken jelentősen lecsökkent az engedélyköteles építési tevékenységek köre? S igaz-e például, hogy a bontás ezentúl csak a tudomásulvételi eljárások közé tartozik, vagyis a hatóságnak csak arra van joga, hogy biztonsági szempontból vizsgálja a bontást, de a műemléki érték szempontjából nem alkothat véleményt?

O.B.: Műemléki környezetben valóban nem szakhatóság jelenleg az építésügyi és örökségvédelmi hivatal; a jegyzői hatáskör teljesen egyértelmű ezeken a területeken. Viszont a törvényben benne van, hogy az összes műemléki környezetet – ami 15 ezer műemléknek a környezetét jelenti – fél éven belül mindenütt át kell vezetni a településrendezési tervekbe. Az összes ilyen területnek a szabályozásánál az építési és örökségvédelmi hivatal, véleményező hatóságként, a településrendezési eljárásban működik közre. Tehát megnézheti, hogy az adott szabályozás az adott környezetben biztosítja-e a műemléki

érték védelmét. Ezt a települések önkormányzatai hagyják jóvá, nekik kell felelősségteljesen dönteniük értékeik védelméről és arról, hogyan szabályozzák a műemléki környezetet, milyen beépítést és milyen elvárásokat fogalmaznak meg az építési szabályzatban, hogy az adott műemlék védelmét biztosítani tudják. Ha az önkormányzatok megalkotják ezeket a szabályokat, akkor ez hatékonyan tud működni. Ebben én nagyon hinnék, mert természetesen rettentően fontosak a hatósági feladatok, de a helyi szabályozás megalkotása legalább olyan fontos. Tehát miközben a szakhatósági jogosítvány egy része valóban megszűnt, a településrendezési terveken keresztül igenis létezik az az eszköz, amivel a műemléki környezetet szakmailag kezelni lehet.

A műemléki jelentőségű és a világörökségi területeken, a műemlékek kivételével, szintén az önkormányzat az engedélyező hatóság, ezeken a területeken viszont az örökségvédelem egyértelműen szakhatósági feladatokat lát el, így bele tud szólni a folyamatokba, a jóváhagyása nélkül nem lehet engedélyt kiadni. A műemlékek vonatkozásában pedig eljáró hatóság, ezért ott eleve nem kerülhető meg.

De hogy a másik kérdésére is válaszoljak, a műemléki jelentőségű és a világörökségi területeknél a bontási bejelentési kötelezettség esetében is az örökségvédelmi hatósághoz kell fordulni, műemléket bontani pedig a törvény erejénél fogva tilos! És itt kell megemlíteni, hogy van egy új jogintézmény, az előzetes nyilatkozat. Az örökségvédelmi kormányrendeletben található egy hosszú lista, hogy mire lehet ezt a nyilatkozatot kérni. Annak érdekében, hogy egy adott beavatkozásnál rögzíteni lehessen, hogy pontosan mit kér az örökségvédelmi engedély részeként a hatóság. Nem kell mindenre engedély, mert lehetnek indifferens dolgok is, amelyek adott esetben nem fontosak, ebben van mérlegelési joga az elsőfokú hatóságnak. Az előzetes nyilatkozat intézménye egyértelműbbé, átláthatóbbá teszi mindenki számára a feladatokat, de felelősséget is jelent. Az építésügyi és örökségvédelmi hatóságnak képesnek kell lennie felelősségteljes döntéseket hozni, ehhez pedig felkészültnek kell lennie.

R.E.: Beszéljünk a közeljövőről. Milyen további stratégiában gondolkodnak?

O.B.: Két fontos dolgot kell megemlíteni. Az egyik az integrált védelem megvalósítása, a másik pedig a támogatási rendszer kialakítása. Az integrált védelemről az Európa Tanács által jóváhagyott direktíva már 1975-ben megszületett. S hogy ez mit jelent a műemlékvédelmi szakmában? Egyértelműen a fejlesztésbe integrált védelmet. Ezt nagyon sokan, nagyon sokféleképpen értelmezték már, de szerintem csak most kezdünk eljutni oda, hogy ennek megfelelő szemlélettel közelítsünk a műemlékvédelemhez. Az örökségvédelemnek bele kell ivódnia a társadalomba, a civil kezdeményezésekbe és a közgondolkodásába, akár egy-egy rendelet jóváhagyásánál vagy a műemlékeket is érintő helyi építési szabályzat megalkotásánál.

De olyan apróbb, egészen minimális pénzt vagy akár csak a közösségek odafigyelését igénylő tennivalókra is gondolok, amelyek az adott környezetben található műemlékekhez kapcsolódnak. Egy tavaszi nagytakarítás, a környezet rendben tartása, a helyi értékek felismerése

és tudatos védelme nagyon sokat segíthet ebben a folyamatban. Ha mindez tudatosul és ezek mind egy irányba visznek, komoly eredményt érhetünk el, bár hozzá kell tennem, hogy a valóban hosszú távú fenntarthatóság komoly pénzügyi támogatás nélkül nem képzelhető el. Célunk, hogy a támogatási rendszert rendezett formában, hosszabb távra szólóan alakítsuk ki: adókedvezménnyel vagy bármi olyan módon segítsük, amely nyilvánvalóvá teszi a tulajdonosok számára, hogy fontos érték van a kezükben, és egyben érdekeltté teszi őket annak megővésében is. Erre pénzt kell találni. Országosan védett műemlékekről, nemzeti ügyről beszélünk, nem kérdés, hogy ezt az ügyet segíteni kell, de az is biztos, hogy ez nem megy a társadalom támogatása nélkül. Ezért is fontosak az átlátható, tiszta egyértelmű szabályok és elvárások.

R.E.: Mi lesz a Műemléki Tanácsadó Testülettel? Megmarad, átalakul, hogyan fog működni?

O.B.: A Műemléki Tanácsadó Testület a KÖH-nek volt a tanácsadó testülete, amely egészen december 31-ig működött. A jogszabály szerint ez átalakul, nem lesz kettős véleményezés, vagyis nem lesz külön műemléki tervtanácsi véleményezés és külön építészeti tervtanács. Nem tanácsadó testületnek hívják a jövőben, hanem a Központi Építészeti és Műszaki Tervtanács részévé válik, ez fog a legfontosabb, legkiemelkedőbb műemlékek terveiről véleményt alkotni, vagyis a 15 ezres állomány kb. 30 százalékáról. A legfontosabb ügyek így mindig a legfelkészültebb grémium elé kerülnek, míg az állami főépítész által vezetett területi tervtanácsok a harmas kategóriába tartozó műemlékeket fogják tárgyalni. Tehát a jövőben is az állam által biztosított a műemlékek helyreállításának szakmai kontrollja. A Központi Építészeti és Műszaki Tervtanácsnak tehát műemlékes tagozata van, és amikor ilyen témát tárgyalnak, akkor a levezető elnök is műemlékes szakember lesz, míg a tervtanácsban építész, régész, művészettörténész és restaurátor kap helyet.

R.E.: Bár a jogszabályok megszülettek, hallani, hogy még nem mindenhol állt fel és működik zavartalanul az új rendszer. Mit gondol, mikor kellene újból leülnünk, hogy a tapasztalatokról beszámoljon?

O.B.: Valamikor az ősszel, akkor már mi is okosabbak leszünk. Megalkottuk a jogszabályokat, létre kellett jönniük az új szervezeteknek, tavasszal pedig az örökségvédelmi engedélyezésnél is elindul az elektronikus rendszerre (ÉTDR) való áttérés, a tervtanácsi véleményezéshez szükséges anyagok feltöltésének biztosítása, és jócskán van még teendők a nyilvántartások korszerűsítésében is. Bár most nagyon sokat lépett előre a műemlékvédelem és a régészet, az örökségvédelemnek azért még jócskán lesz tennivalója.

Örökséggazdálkodás, világörökségi területek, szakértői feladatok

A Forster Központ és az építészet

2012 kora őszen született meg a döntés a Cselovszki Zoltán vezette Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) átalakulásáról, majd röviddel utóbb az is nyilvánvalóvá vált, hogy a feladatok, illetve a munkatársak három intézménybe kerülnek. A budapesti kormányhivatal látja el a hatósági, szakigazgatási munkát, a kormányhivatalhoz került a nyilvántartás és a védettség előkészítéséhez kapcsolódó tudományos tevékenység. A kormányhivatal örökségvédelmi irodájának munkatársa lett a tudományos dolgozók és a műemléki szakemberek nagy része is. Az örökségvédelem régészeti és a műemléki feladatai a Belügyminisztérium Örökségvédelmi Főosztályához tartoznak, védelem, védelem visszavonása a belügyminiszter hatásköre lett. A „harmadik láb” a KÖH jogutódjaként létrejött és az Emberi Erőforrások Minisztériumához (EEM) tartozó Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ lett, melynek építészetet érintő feladatairól a központot irányító Cselovszki Zoltánnal beszélgettünk.

Rubóczki Erzsébet: Ön kétszer is vezetője volt a KÖH-nek, először 2000–2002 között, majd 2012-ben pár hónapig, a hivatal megszűnéséig, míg a közbenső időben a műemlékekben gazdag V. kerület főépítészeként dolgozott. Így a műemléki munka, a műemléki környezet nem ismeretlen terület az Ön számára. Miben fog különbözni a Forster Központ műemléki feladata és tevékenysége mindattól, amit eddig csinált? Mennyire látja át a feladatok, illetve a központ működését?

Fotó: Rák Róbert

Cselovszki Zoltán: Először a névadó báró Forster Gyuláról (1846–1932) beszélnék, mert érnek minket támadások, mondván, „ismeretlen” személyről neveztük el a központot. Amikor egy intézmény indul és az identitását keresi, igyekszik olyan előképet felkutatni, példaképet választani, akit saját tevékenységében majd mértéknek, mércének tekint. Forster Gyula személyisége, munkássága nagyon beleillik abba, amit ebben a központban csinálni szeretnénk. Ő volt az első, aki nagy nemzetközi összehasonlítást végzett az európai műemlékvédelmi szakmai joganyagban, és ő volt az is, aki az ingó és ingatlan műemlék fogalmát megkülönböztette, illetve aki az állami műemléki alaptól elkezdett helyreállításokat finanszírozni. Nagyon komoly szaktekintély volt, aki új és érdekes irányokat indított el a műemlékvédelemben, és nekünk is ez a szándékunk. Úgy vélem, hogy a műemlékvédelemben lezárult egy, a védeletről szóló, defenzív korszak és mostantól az örökséggazdálkodásról szóló, offenzív időszak kezdődik.

R.E.: Mit értsünk ez alatt, mire gondol pontosan?

Cs.Z.: A központ sokféle feladata közül az egyik, és egyben talán a legjelentősebb, az örökséggazdálkodás, ami elsősorban az állami ingatlanok kezeléséről, ezeknek turisztikai fejlesztéséről és egyéb koncepcionális kérdéseiről szól. Ebben a pillanatban 47 kiemelt műemlék tartozik hozzánk (ezek 2012. október 31-vel a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága (MNG), korábbi nevén a Műemlékek Állami Gondnoksága (MÁG) átvételével kerültek a Forster Központhoz – szerk.), melyek a nemzeti vagyonkezelésről szóló törvény mellékletében szerepelnek és állami tulajdonból nem kerülhetnek ki. Az MNG-vel és az általa kezelt 47 műemlékkel az ország egyik legjobb projektgyárát vettük át, ahol nagyon komoly szakmai munka zajlott. A műemlékek között nincs prioritás, mindegyik fontos, de mindegyiknek más szakaszban tart a helyreállítás, fejlesztése és fenntartása. Van, ahol már meg tud jelenni a kultúra és a turizmus világában az ingatlan, van ahol még csak a hardware készítésénél tartunk. Jelen pillanatban 37 építészethez, tájépítészethez, de múzeumi, társadalomfejlesztési, pedagógia területéhez is kötődő uniós projektet futtatunk, vagyis olyan speciális szervezet vagyunk, amely képes ilyen sok projektnek a gazdája lenni. Új utakat keresünk és így nem csak múzeumi funkciókban gondolkodunk, hanem elképzelhetőnek tartom, hogy némelyikben – különösen ott, ahol nagy kastélypark területeket tudunk visszacsatolni – gazdálkodni is fogunk, például valamilyen mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységet folytatunk.

Másik nagy feladatunk a világörökségi területek gondozása, röviden a világörökségi törvény végrehajtása. Ennek megfelelően az összes világörökségi helyszínen mi készítjük a kezelési terveket.

R.E.: Amíg az örökséggazdálkodás új területként jelenik meg, ez kicsit ismerősebb lehet, hiszen a feladatot a KÖH-től örökölték meg.

Cs.Z.: Valóban, a világörökség feladata a KÖH-től maradt ránk, de azzal, hogy az érintett területen már nem vagyunk hatóság, megnyílt a lehetőségünk arra, hogy kezelőszervezetté váljunk. Az emberi erőforrások minisztere most jelöli ki és adja át a megbízásokat az egyes területek kezelőszervezeteinek. A Forster Központ a budapesti helyszínnek lesz a kezelőszervezete, talán idővel más terület is kerülhet hozzánk. Itt említem meg, de majd még máshol is utalok rá, hogy ebben a szakmai szervezetekre, így a Magyar Építész Kamarára vagy a Magyar Urbanisztikai Társaságra is nagyon számítunk, mert a kezelési terv olyan, mint egy szabályozási terv: fejlesztési és turisztikai alapú településrendezésről szól. Ahhoz hasonlóan három részből áll, megelőző vagy alátámasztó szakmai munkából, a tervből, illetve a rendeletből, amit minden esetben a kormány fogad el, s amit egy év alatt az érintett településeknek a saját szabályozásukba be kell építeni. Ennek

Fotó: Thomas Birath

kapcsán meg fogjuk szólítani azokat a nagyteknitelyű és az adott területeket – s itt a kultúrtájtól a borvidékig és a városi területig többféle kategória felmerülhet – jól ismerő, megfelelő jogosultságokkal rendelkező településrendezőket, akik ebben velünk együtt tudnak gondolkodni. De e témában feladatunk még a nemzetközi kapcsolattartás, valamint a várományosi jegyzék kezelése, vagyis azoknak a helyszíneknek a gondozása, amelyek szeretnének a világörökségi listára felkerülni. Ez egy teljesen új terület számunkra, melynek előkészítésében nagyon komoly, felelősségteljes szakmai munkával veszünk részt.

R.E.: Emlékszem egy beszélgetésünkre, amelyben még a KÖH elnökeként azt mondta, hogy nem a folyamatok végén, hanem azok születésénél kell ott lennie a hivatalnak. A Forsternél ezt az elvet tudja-e valamiképpen érvényesíteni?

Cs.Z.: A szakértői feladatoknál mindenképpen, ezt a területet gyakorlatilag most „nyitjuk meg”. Nagyon fontosnak tartom ezt a feladatot, amelynek az a lényege, hogy az örökségvédelmi területek helyszínein a szabályozási terv véleményezői vagyunk. Erre a lehetőségre a szakma eddig nem nagyon figyelt és mindig a hatósági eljárás végén próbált „küzdeni”, miközben a dolgok már korábban, a szabályozási tervben eldőlték. A szabályozási tervek véleményezése olyan dolog, amit eddig egyáltalán nem használt az örökségvédelem, noha az építésznek ebben nagy tapasztalatuk van. Most elkezdjük „használni”, ehhez szakemberekre lesz szükségünk, így a szakmai álló-

mányt is bővíteni fogjuk. Az új, ide vonatkozó joganyag szerint egyébként is mindenkinek felül kell vizsgálnia a területrendezési terveit. Ebbe a folyamatba kell integrálódni és ezt mi meg is fogjuk tenni, élni fogunk ezzel a nagy lehetőséggel. Ráadásul, mivel elkezdtek „áramlani” hozzánk az ingatlanok, szinte minden területrendezési tervben lesz/lehet majd a mi kezelésünkben lévő állami vagyon is, amelyet megpróbálunk helyzetbe hozni.

R.E.: Fentebb már említette a pályázatokat. Itt milyen új utak nyílhatnak a központ, illetve azon belül az építész számára?

Cs.Z.: Folytatni fogjuk pályázati aktivitásunkat, így több minisztériummal is együtt dolgozunk. Már a pályázatok koncepcionálásában is részt kívánunk venni és kutatjuk, hogy miképpen tudnánk a pályázati lehetőségekre szélesebb ablakot nyitni. Egy új működési struktúrát szeretnék bevezetni és ebben a Magyar Építész Kamarával kívánnék együttműködni. Egészen egyszerűen arról van szó, hogy sok építési, tervezési feladat lesz, és ennek a mechanizmusát együtt kellene kitalálnunk. Pályáztatni kell, törekedni arra, hogy minél többen jussanak munkához, de közben kellően gyorsnak is kell lennünk ahhoz, hogy az uniós pályázatokkal lépést tartsunk. Nagyon komolyan gondolom ezt a feladatot, különösen, mert úgy tudom, hogy a szakmai közvélemény nem sokat tud arról, hogy létezik egy ilyen nagy ingatlanállománnyal rendelkező, építésznek folyamatosan munkát adó szervezet.

R.E.: Ha az örökségvédelemre gondolunk – s ez alatt most

*Majk,
a kamalduli
szerzetesek
egykori ott-
hona szintén
felújításra vár*

A Kazinczy utca 47. szám alatt található megújult, eredetileg Marton Jenő tervezte (1909) Mika Tivadar Ház. Sajnos a szomszédos épület még felújítóra vár

elsősorban az építészeti területet értem – , izgalmas kérdés lehet, hogy bizonyos beruházásoknál vagy éppen tulajdonosváltásnál egy-egy védett ingatlan sorsa miképpen alakul. Erre miképpen figyel oda a központ?

Cs.Z.: A kisajátítás, illetve az elidegenítés kérdésköre, illetve ezeknek a kezelése szintén kiemelten fontos feladata a központnak. Mi készítjük elő, ha védett ingatlant állami tulajdonból ki szeretnének adni – ami egyébként kizárólag az EEM miniszterének hozzájárulásával történhet meg. De ott vagyunk akkor is, ha egyszerűen magántulajdonból magántulajdonba kerülve változik a tulajdonos, mert az államnak elővásárlási jog van, és ha élni akar ezzel a jogával, ennek szakmai előkészítését is mi végezzük. Hogy erre van-e pénz? Ez természetesen nagyon fontos kérdés, és tudjuk, hogy elkülönítve a költségvetésben nincsen. De adott esetben, szakmai érvekkel meg lehet győzni a kormányt arról, hogy amit javasunk, az belefér a kormányzati stratégiába. Különböző tartalékokból az állam elő tudja teremteni a pénzt – erre tudnék példát hozni saját korábbi gyakorlatomból. Hozzá kell tennem, hogy ez várhatóan nem fog sűrűn előfordulni, de megtörténhet olykor. Például az 1700 ingatlanból álló Esterházy-birtok esetében, amelynek csak a töredéke van levédve, és csak töredéke van állami tulajdonban, pedig törvényi kötelezettség, hogy állami tulajdonban és védettek legyenek. Ezzel csak azt szeretném érzékeltetni, hogy minden egyes helyszínen számtalan dolgunk van az ügyben, hogy újraintegráljuk, hogy állami tulajdonba vegyük, hogy védjük a történelmi együttest. És mindez ott is feladat lehet, ahol egy laikusnak úgy tűnik, hogy minden rendben van.

R.E.: A központ nevében szereplő „szolgáltatási” jelző mire utal?

Cs.Z.: A szolgáltatási funkcióknak az újraértelmezésére. Ki kell mondani, hogy az elődszervezetnek, vagyis a KÖH-nek a tevékenységét rendeleti algoritmusok írták elő. A Forsternek ellenben érdekeset, okosat és jót kell mondania, kihagyhatatlan tanácsadó intézménnyé, amolyan tudásközponttá (*think tank*) kell válnia, amelynek a tudását, ha használja valaki – és ide értem a kormányt is –, akkor biztosan előbbre jut. Le fogjuk tenni a véleményünket a szakma által eddig nem megoldott nagy stratégiai kérdésekben, így az örökséggazdálkodás vagy a védett értékek finanszírozásában. Ez utóbbira egyébként Európa legtöbb országában sincs elég pénz, de valahogy mégis megtalálják a módját a pénz előteremtésének. Fel vagyunk készülve ennek az összetett feladatsornak az elvégzésére, de nyilván mindezt partnerekkel együtt kell csinálnunk.

Feladataink felsorolását egy új, még formálódó területtel zárnám: úgy tűnik, lehetőségünk lesz arra, hogy saját szakterületeinken oktassunk, kreditpontos képzéseket tartunk, és nyilvánvalóan nem csak építészek, hanem például a tájépítészek számára is. Az MNG és a Forster összeolvadásával egy helyre került a gyakorlat és az elmélet, s ebből nagyon izgalmas képzések alakulhatnak ki. De projektgazdaként vagy tanácsadóként is számtalan, közvetlen Brüsszelben zajló módszertani projektben veszünk részt, ezeknek a tanulságait szintén szeretnénk megosztani a továbbképzések keretében. Ebben pedig egészen biztos, hogy a MÉK-kel közösen fogunk dolgozni.

Műemlékvédelmi környezet

Nagy Gergely építésszel, az ICOMOS MNB elnökével beszélgettünk

Az ICOMOS-on (International Council on Monuments and Sites / Műemlékek és Helyszínek Nemzetközi Bizottsága) belül a Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület egyike a legnagyobb és legbefolyásosabb tagszervezeteknek. Azonban a magyar műemlékvédelmi szakemberek évtizedes, magas szintű munkájának köszönhető nemzetközi reputációval szemben itthon a műemlékvédelem társadalmi és politikai szinten már-már mostohagyerek. Mindezekről is szó került az alábbi beszélgetésben.

Molnár Szilvia: Azt tapasztalom, hogy elsősorban a műemlékes szakemberek számára ismert az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság léte, működése. Kérem, meséljen egy kicsit az ICOMOS magyar bizottságáról.

Fotó: Kovács Oliver

Nagy Gergely: Az ICOMOS-t 1965-ben alapították Varsóban. Az egy évvel korábban aláírt, a nemzetközi építész szervezet által megfogalmazott Velencei Karta hatására született, aminek ma már sajnos nagyon rossz általános megítélése van Magyarországon. Az 1964-es évet megelőzően olyan jelentős, műemlékeket érintő események történtek a világban, ami miatt úgy gondolta az építész társadalom, hogy szabályozni kell bizonyos kérdéseket. A közvetlen kiváltó ok az asszuáni gát építése, az Abu Szimbel-i sziklatemplomok és sziklasírok áttelepítése volt. Az ICOMOS azóta világszervezetté nőtte ki magát, 130 országban van jelen. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy noha az UNESCO Világörökség Bizottságának állandó műemlékszakértő testülete, az ICOMOS nem UNESCO-hoz tartozó, hanem annak kezdeményezésével létrejött szervezet. Független, civil, szakmai szervezet, amely az egész világra érvényes műemlékvédelmi elveket, módszereket határoz meg.

M.Sz.: Az ICOMOS-elvek, szempontrendszerek vagy ajánlások nem jelentenek kötelezettséget, ha jól értem.

N.G.: Semmi sem kötelező, ezek mind ajánlások, azonban a világörökségi területeken az ICOMOS-irányelvek betartása kötelező, mivel a Világörökség Bizottság ezt követeli meg. Azon országok, amelyek csatlakoztak a Világörökség Egyezményhez, ennek betartását vállalják. A Magyar Nemzeti Bizottság egyedi módon alakult. Az ICOMOS, mint minden nyugati székhelyű szervezet, itthon sokáig rossz szemmel nézett „nyugati szervezet” volt, így értelemszerűen 1965-ben Magyarország Nemzeti Bizottságként nem is lehetett jelen. Később az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium engedélyezte, hogy öt ember, úgy tudom, a magánvaluta-keretéből befizethette a saját tagdíját. Abban az időben olyan nagyszerű szakemberek, mint Dercsényi Dezső, Horler Miklós, Entz Géza képviselték Magyarországot. A fordulat 1972-ben történt, amikor

Dercsényiék egyes lépéssel Magyarországra tudták hozni az ICOMOS III. közgyűlését. Az elszigetelt szocialista ország ki is használta az ilyen nagyszabású világrendezvény nyújtotta alkalmat, de emellett a magyar műemlékvédelem is új lehetőséghez jutott. A közgyűlések minden esetben kiemelkedő kulturális eseménynek számítanak a fogadó országban, így a világ műemlékvédelme felfigyelt Magyarországra. A magyar műemlékvédelem ekkor vívta ki nemzetközi elismertségét.

M.Sz.: Ezután szabad utat kapott a Magyar Nemzeti Bizottság a hivatalos megalakulás felé?

N.G.: Minden fokozatosan történt. A Magyar Nemzeti Bizottság a hivatalos állami műemlékvédelmi szervezetten belül, az Országos Műemléki Felügyelőségen, szinte annak kötelékében volt. Ez teljesen ellentétes a szervezet függetlenségén, önkéntességen és szakmaiságon alapuló elveivel, de az ICOMOS mindig tiszteletben tartja az adott ország belügyeit. Vagyis ebben a különös helyzetben kezdődött az ICOMOS hazai működése. Időközben a nemzetközi szervezetnek az egyik legaktívabb és a legfontosabb részvevőivé váltunk, a magyar műemlékvédelem módszerének, szakmai intézményrendszerének komoly elismertsége lett. A nemzetközi szervezetnek számos tiszteletbeli magyar tagja van: Entz Géza, Dercsényi Dezső, Horler Miklós, Román András, Zádor Mihály, Fejérvy Tamás, Winkler Gábor, az ő munkájuk nemzetközi szinten is elismert. Román Andrásnak köszönhető, hogy magyar kezdeményezésre 1983-ban egy új nemzetközi szakbizottság alakult. Nevezetesen az ICOMOS egyik legmeghatározóbb bizottsága, a *Történeti települések nemzetközi bizottsága*, amelynek Eger volt a központja mindaddig, amíg a város e vállalatát tartotta. Éppen idén lesz 30 éve, hogy létrejött ez a tudományos szervezet. Ennek közgyűlése 2012-ben úgy határozott, hogy a magyar tradícióra való tekintettel, fogadókészség esetén, Magyarországon tartaná ünnepi tudományos ülését.

M.Sz.: 2006 óta elnöke a Magyar Nemzeti Bizottságnak. Hogyan esett Önre a választás?

N.G.: Minduntalan felmerült az a jogos igény, hogy az ICOMOS magyarországi tagszervezete váljon külön a hivatalos műemlékvédelem reguláris rendszerétől, vagyis a nemzetközi szervezet elveinek megfelelően a Magyar Nemzeti Bizottság is független szervezet legyen. Először 2003-ban volt a hivataltól független elnökünk. A belső szabályok miatt Winkler Gábort nem lehetett újra jelölni. Hat év főtítkárság után 2006-ban talán azért is esett rám a választás, mert én sem vagyok alkalmazottja a hivatalos magyar műemlékvédelemnek. Úgy érzem, az elmúlt években valóban függetlenné tudtunk válni. Nem vagyunk az állami műemléki politika része, de nem is ez a dolgunk. Persze a hivatalos munkát segítjük, ha erre igényt tartanak. A jobbítás szándékával eltérő véleményünknek

*Domonkos
Apácaolostor,
rekonstrukció,
Margitsziget.
Tervező: Roth
János, COMOS-
díj 2009*

is hangot adunk, ha annak szükségét látjuk. Azt gondolom, hogy olyan korban, amikor a műemlékvédelem egységes rendszere szétesett, különösen fontos ez a függetlenség. A nemzetközi követelményeknek megfelelően az ICOMOS jellegéből adódóan még képviseli azt a fajta szakmai sokszínűséget, amit a műemlékvédelem műfaja megkíván, és amit a hajdanvolt intézményrendszerünk is képviselt.

M.Sz.: Hogyan látja, hol a helye a magyar műemlékvédelemnek a nemzetközi szinten?

N.G.: Nem sok területről mondhatjuk, hogy a világ élvonalához tartozunk. A műemlékvédelem ide tartozik. Nagyon sokan tanultak tőlünk. Vannak országok, ahol az intézményrendszer is a magyar példára épült. A szakmai tevékenység során, az általános műemléki elvek megalkotásában meghatározó érdeme van a magyar szakembereknek. Több nemzetközi tudományos bizottságba is magyar vezetőt vagy tisztségviselőt választottak. Ezen a téren még nagyobb szerepet is tudnánk vállalni, de anyagi lehetőségeink nem engedik meg sok helyen a jelenlétünket. Egyre többször hívnak magyar szakembereket, hogy világörökségi misszióban képviseljék a nemzetközi ICOMOS-t. Nemzeti Bizottságunknak ma is vannak olyan programjai, amelyek a világ számos országában követésre méltónak találtak.

M.Sz.: Mondana néhányat ezek közül?

N.G.: Például az ICOMOS-díj, aminek az a célja, hogy bemutassa az elmúlt év legkiválóbb helyreállításait. Saj-

nos ma ezen a szerény díjon kívül nincs más elismerése a legjobb helyreállításoknak. Mi adtuk ki először nemzeti nyelven az ICOMOS műemlékvédelemmel kapcsolatos dokumentumgyűjteményét, aminek ismerete nélkül nem is beszélhetünk szakszerű műemlékvédelemről. Idén 43. alkalommal rendezzük az Egri Nyári Egyetemként indult, ma *Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemként* ismert egyhetes szakmai képzésünket. Ez évben is június végén, a noszvaji Síkfőkúton tartjuk, ahova a világ minden részéről – és nagy számban a Kárpát-medencéből is – érkeznek a szakemberek. Nyári egyetemünk példa nélkül álló szakmai továbbképzés.

M.Sz.: A beszélgetésünk elején a Velencei Kartával kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy ma már nagyon rossz általános megítélése van. Kifejtené, hogy mit ért ezen?

N.G.: Ma leginkább azért támadják, ismeretlenül is a Velencei Kartát, mert nem enged teret az elvi rekonstrukción alapuló „műemléképítésnek”. Minden hamisítást tilt a dokumentum, sőt a Disneyland-szerű rekonstrukció-építést sem támogatja. A Velencei Kartára épülő további dokumentumok a műemlék-helyreállítás két legfontosabb alapelveire is felhívják a figyelmet, a hitelességre és az integritásra. Ugyanakkor kiáll a kortárs építészettel mellett. Minden kor saját építészeti világának megfelelően nyúlhat épített örökségéhez, ha kellő tisztelettel alkalmazkodik a környezethez. Itthon sokak szerint mi vagyunk a Velencei Karta utolsó csatlósa. Ők nem tudják, hogy

Horváth
József Alapfokú
Művészetokta-
tási Intézmény,
Sopron. ter-
vezők: Farkas
Mária, Józsa
Ágota, Józsa
Dávid, ICOMOS-
díj 2006

Fotó: Armóth Ádám

a világörökségi területekre vonatkozó követelményekben a Világörökség Bizottság minden beavatkozás esetén elsődlegesen a Velencei Karta elveinek betartását követeli meg. Magyarország is aláírta az Egyezményt.

M.Sz.: Mi lehet az ideális állapot?

N.G.: Egy kulturális közösség kötelessége, hogy saját értékeit megőrizze és azt értő módon közkinccsé tegye. A politika kötelessége, hogy megfelelő szabályozással és alkalmas intézményrendszer fenntartásával biztosítsa ennek feltételeit. Az oktatás és a nevelés lehetőségeinek kihasználásával a társadalmi tudatot lehetne jó irányba alakítani. Ezeket a lehetőségeket nem használjuk ki. Fekete bárányunk a műemlékvédelem, nagyon rossz helyen van tudatunkban, pedig általában minden nemzet büszke saját kultúrájára. Mi is azok szeretnénk lenni, de nem sok helyen van ennyire ellentétben egymással a tulajdonosi magánérdek és a kulturális örökségünk megőrzéséhez fűződő társadalmi érdek. Nem igaz az, hogy a műemlék a fejlődés akadály. Nem csupán az ICOMOS-on belül kap egyre nagyobb hangsúlyt, hanem a világ más tájain, például a gazdasági szektorokban is, hogy a helyi sajátosságokkal, értékekkel lehet igazán tiszteletet, csodálatot kivívni és nem utolsó sorban, hosszú távon eredményességet felmutatni. A legkisebb ráfordítással a műemlékvédelem területén lehet a leglátványosabb és emellett értékálló eredményt elérni. Van olyan ország, például Anglia, ahol nem is hatóság a műemlékvédelem.

Ott, ha valaki egy régi épületet birtokol, akkor fontosnak, kötelességének érzi, hogy törődjön vele, elmege az English Heritage-hez konzultálni az épület megmentése, gondozása, fejlesztése ügyében. Az angolok statisztikája szerint a hozzájuk forduló tulajdonosok 95 százalékban megfogadják a tanácsaikat, különleges esetekben a tulajdonosok szakmai, anyagi támogatást is kaphatnak. A most kialakult rendszerrel azt a folyamatot erősítjük, ami a hatósági feladat felvállalásától vezetett el a mai helyzetig. A tulajdonosnak csak akkor van lehetősége megismerni a követelményeket, amikor már jelentős ráfordítás árán elkészült egy olyan dokumentáció, ami nem felel meg a műemlékvédelmi elvárásoknak. És itt van az építészek felelőssége, ugyanis nekünk kellene átvenni azt a partneri szerepet, amit a hivatalos műemlékvédelem jelenleg nem tud felvállalni. Hivatalosan a Kamara is azt az álláspontot képviseli, hogy minden egyetemet végzett építész jogosult műemlékkel foglalkozni. Azok az építészek is fel vannak erre jogosítva, akik nem tudnak a műemlék tulajdonosok partnerei lenni, mert nem ismerik a módszertant, a műemlék-helyreállítás követelményeivel nem lehetnek tisztában, mert el lehet úgy végezni az egyetemet, hogy ilyen kérdésekkel nem is találkozik a hallgató. Sajnos, nem a további tíz év tanulás és tapasztalatszerzés a lényeg. Ma más a világ, sok mindent teljesen másként csinálunk, de meg kell találni a megfelelő egyensúlyt az új és a régi módszerek között, a műemlékvédelem szemlélete is az új

A veszprémi
Dubniczay-ház.
tervezők: Ka-
rácsy Tamás,
Klobusovszki
Péter, Kern Or-
solya, ICOMOS-
díj 2007

Fotó: Aronhó Ádám

Gyulai vár.
Tervezők: Koris
János és Vizer
Balázs, ICOMOS-
díj 2006

Fotó: Aronhó Ádám

kihívások szerint folyamatosan fejlődik, de alapelvei változatlanok. Ahogy a településtervezésnél, a műemlékek tervezésénél is speciális tervezői jogosítványra lenne szükség. Műemlék-felügyelet nélkül nincs esélye annak, hogy a műemlék tulajdonosok a fejlesztési program megfogalmazásától az előkészítésten át a megvalósításig szakértő, segítő partnert kapjanak. A műemlékek gondnokát számos más szakterület kell, hogy segítse, és nem a hatósági munka kellene, hogy lekösse az energiákat. Fontos a szabályozás, azonban egy jogász számára az a cél, hogy mindent le tudjon tisztázni feketére és fehérre, ami ez esetben lehetetlen, mert minden épületnek más története, más jelentősége, más szerepe és környezete van. Arról nem is beszélve, hogy nem műemlék épületben is lehetnek rejtett értékek, s ez a helyzet műemlékes megközelítést kíván. Önálló, egységes szemléletű műemlékvédelemre lenne szükség, vagyis, hogy ugyanazt képviseljék Szegeden, mint amit Szombathelyen. A műemlék tulajdonosa is másképp viszonyulna ingatlanához, ha érezné, hogy a társadalom számára is fontos a rábizott érték megőrzése. Adókedvezményrel lehetne ösztönözni és segíteni a szakszerű helyreállítást.

M.Sz.: Még ugyan nem látjuk az új műemlékvédelmi szabályozás rendszerének gyakorlati működését, de a leírtak alapján sokak szerint, finoman szólva is problematikus. Mit gondol, mi történhet egy műemléki együttessel ebben az új rendszerben?

N.G.: A mostani szabályozással fölépült egy új hatósági rend, a hajdan volt egységes műemlékvédelem három minisztériumhoz és egymástól független 21 kormányhivatalhoz tartozik. És még ott vannak az adattárak, ami nélkül nem beszélhetünk műemlékvédelemről. Nincs helye a kutatásnak, nincs gazdája a nevelésnek, az oktatásnak, a nemzetközi kapcsolatépítésnek. Rendeletben szabályozták a műemlékvédelem amúgy helyesen ellátott feladatait. Ehhez azonban nincs komplex szervezet, sem a személyi, sem az anyagi feltételek nem adottak. Kívánatos lenne, hogy a műemléki gondnok eljusson minden helyszínre még akkor is, ha a helyszínen nincs hatósági feladat. Egy felügyelőre 200–400 műemlék jut. Autót nem kapnak, nincs biztosítva, hogy kijussanak a sokszor megközelíthetetlen helyszínekre, a lényegi szakmai munka helyett a hatósági papírmunka és a jogszabályi hivatkozások keresgélése köti le az energiájukat. A tulajdonosokat megismerni nem egy évnyi betanulást jelent. És akkor még nem beszéltem a szakmai fejlődésről – a nemzetközi tendenciák, helyreállítási módszerek megismeréséről, szakmai fogalmak tisztázásáról. A helyszínek, a módszertanok megismerésére egyáltalán nem jut idő. Vagyis hatósági feladatok végzése folyik, ami a műemlékvédelem feladatainak jó, ha az öt százalékát teszi ki.

M.Sz.: Tavaly szeptemberben a KÖH átszervezésének hírére a Magyar Nemzeti Bizottság nyilatkozatot adott ki a magyar műemlékvédelemért. Ebben a hazai műemlékvédelem helyzetének problémájára és ezek mielőbbi megoldására hívták fel a döntéshozók figyelmét, s ehhez a munkához egyúttal felajánlották a segítségüket. Megkérte Önököt?

N.G.: Minket nem kerestek meg, s úgy érzem, hogy a műemlékvédelem történetéből az elmúlt egy-másfél év lényegében kiesett. Tudomásul kell venni, politikai kérdés, hogy az adott kurzus milyen szervezeti keretek között kívánja működtetni a saját műemlékvédelmét. Azonban a szakma stabilitását, a szakmai egységet, azt a tudást, ami egy műemléki szakmai rendszerben sok-sok évtized alatt felhalmozta, azt minden körülmények között meg kell tartani, mert komoly szakmai alapot és értéket képvisel, ami felszámolás után már nem állítható helyre. Azért született meg ez a nyilatkozat, mert Magyarországon megvannak a szakterületet képviselő kiváló szakemberek, akik közös munkával és tanulással formálhatták és alakíthatták azt a közös szemléletet, amit a szakszerű műemlékvédelem megkíván. Ez esett most szét. Az újonnan érkezőknek már nincs lehetőségük átvenni a tudást, a tapasztalatot, ami jogszabályokból nem, kizárólag csak az elődöktől tanulható meg. A 19. század közepétől nyomon lehet követni, hogy a magyar műemlékvédelem nagy alakjai alapképzésük után hogyan tettek szert szaktudásukra. A folyamatos átalakítással és az átláthatatlan jogszabályozással ennek gyakorlatilag meg fog szűnni a lehetősége, kétségessé válik az utánpótlás nevelése. Látjuk, hogy lecserélik a műemlékes állományt, évtizedes tapasztalattal bíró emberek helyére „null-kilométeres” munkatársak érkeznek a szétszabdalt rendszer egy-egy szigetére. Ez olyan gyorsan történik, hogy lehetőség sincs a fokozatos tudásátadásra, a szétszabdaltság miatt sok helyen nincs is kitől tanulni. Ma ebből a helyzetből kiindulva kellene újra felépíteni az egységes szemléletű, szakmailag megalapozott partneri magyar műemlékvédelmet.

Múlt és jelen sikeres együttélése – máshol

Néhány európai ország örökségvédelmi gyakorlatáról

Építészként magam is megtapasztaltam a múltban azt a kettősséget, hogy miközben egy műemlékhez, annak szigorú védői szinte közelíteni sem engedték az építést, s a kortárs hozzáépítések, kiegészítések terveit nagy többségében elutasították, ugyanakkor – érthetetlen módon – a valóságban mégis megvalósult számos méltatlannak-érzéketlennek tűnő beavatkozás, amelyeknél a régi értékek csorbát szenvedtek, s az új, hozzáadott érték pedig enyhén szólva vitatható lett (tisztelő természetesen a kivételnek!). A hazai színteret – az eredményeket és kudarokat – nagyjából ismeri a szakma, ám a külföldi gyakorlatról és tapasztalatokról feltehetően sokkal kevesebbet tud. Ez utóbbiról kérdeztük Rácz Jolán építést, az egykori Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó osztályának gazdag tapasztalattal rendelkező volt munkatársát.

Tatai Mária: Volt-e arra vonatkozó kutatás a KÖH-ben, amely a műemlékvédelem gyakorlatát vizsgálta az európai országokban? Találkozott-e munkája során példaértékű műemlékes hozzáállással, jól sikerült védelemmel, hasznosítással, bővítéssel? Milyen eszközök tették lehetővé a jó példák megvalósulását?

Rácz Jolán: A KÖH-nél az volt a feladat, hogy amit a külföldi gyakorlatban előremutatónak tartottam, azzal megismertessem a hazai kollégákat. Mélyebben az angol helyzetet ismerhettem meg, egy három hónapos ösztöndíjas tanulmányutam célja

2001-ben éppen az volt, hogy feltérképezzem, Angliában hogyan működik az örökségvédelem szervezeti rendszere. Már ezt megelőzően is tapasztaltam, hogy ott jól működő „védőháló” van az örökségvédelem alatt, úgy állami, mint civil oldalról. Állami részről az illetékes minisztérium, illetve a KÖH-höz hasonló szervezet, az English Heritage (EH) biztosítja a szakmai háttérrel. Ez egy kvázi-kormányzati, igen jól működő és rugalmas intézmény.

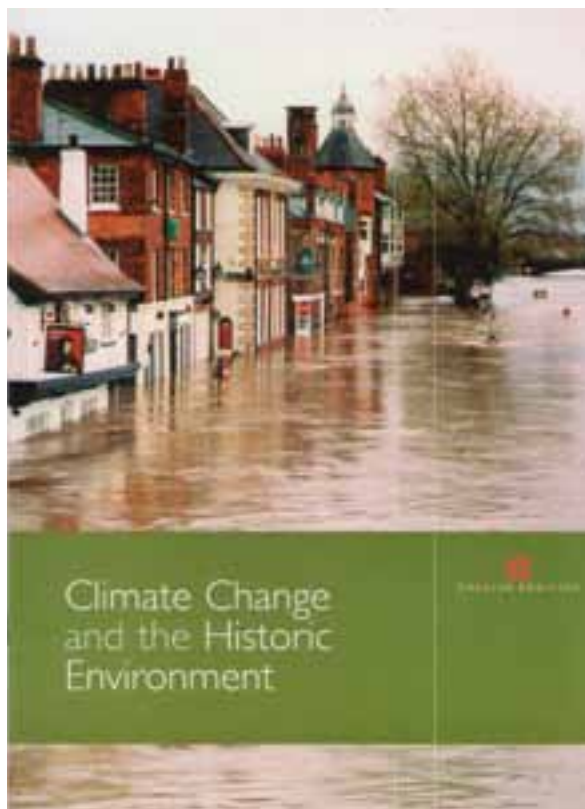
T.M.: Külföldi tapasztalatai alapján mit gondol, mitől működhet jobban az örökségvédelem?

R.J.: A jó örökségvédelem egyik alapja, hogy létezik leírt, mindenki által ismert és a köz felé is kommunikált örökségvédelmi stratégia. Tehát van egy szilárd alap, amely szerint az örökségvédelmi tevékenység tág köre működik, s amelyet ugyanakkor folyamatosan és rugalmasan hozzáigazítanak a változó környezet kihívásaihoz. Az angolok szerint például az örökségvédelem nem más, mint a változások kezelése. Nem statikus, múzeumi tárgynak tekintik a műemlékeket, hanem a mai életbe kívánják azokat integrálni. Az örökség megismertetésének örömteli módját tartják fontosnak, mert így a társadalom legszéle-

sebb rétegeit tudják megnyerni az örökségvédelem ügyének, képzettségétől, anyagi háttértől, sőt hovatartozástól (ez Angliában a bevándorlók magas száma miatt mindennapi politikai kérdés) függetlenül. A cél az örökségben rejlő és identitást adó érték széleskörű tudatosítása. Ha ezt felismerjük, akkor jobban odafigyelünk és jobban karban tartjuk az épített örökséget, s ha jobb állapotban vannak ezek az emlékek, akkor még több emberben keletkezik igény az örökség megismerésére és megtartására. Ez egy öngerjesztő folyamat, amit ők „örökség-körnek” neveznek, s ami hosszú távon biztosítja az örökségvédelem „társadalmiasítását”, ami azt jelenti, hogy az emberek nem csak a kormányzati vagy önkormányzati szervektől várják el a történelmi környezet rendben tartását, hanem tudatosul bennük, hogy saját maguk is felelősek érte.

T.M.: Milyen eszközökkel élnek e „társadalmiasítás” megteremtéséhez?

R.J.: A „társadalmiasításhoz” és a döntések transzparenciájához az is hozzátartozik, hogy fontosnak tartják a köz minél pontosabb tájékoztatását. Ezért igen egyszerű, szabatos, könnyen érthető nyelvezetet használnak, legyen az hivatalos közlemény, pályázati útmutató vagy bármi más. Az örökségvédelmi anyagok logikusak, lényegre törőek, célszerűek, prioritásokat tartalmaznak. Megdöbbentő volt, hogy

Az English Heritage egyik kiadványa, amely a klímaváltozás hatását vizsgálja a történelmi környezetre

ezeket könnyebb volt angolul megértenem, mint itthon a magyar anyagokat. Fontos tapasztalatom volt továbbá, hogy az örökségvédelemmel foglalkozó angol kollégák nem csak saját, szűkebb területükre tekintenek, hanem mindig az összes kapcsolódó problematikával együtt kezelik a műemlékvédelmi kérdéseket. Figyelembe veszik egy-egy műemléknek a környezettel, akár például a közlekedéssel való kapcsolatát, megvizsgálják, hogy egy emléknek milyen helyi értéke van, azaz mit jelent a helyben lakók számára. Megfigyelik és szabályozzák (pl. az eltakarással veszélyeztető fák rendszeres visszanyesésével) a műemlékek látványát, de együttműködnek akár biológusokkal is, mert a műemlékeken élő denevéreket is védik, nem csak a köveket. Mindenféle kapcsolódó szakmával szorosan együttműködnek és minden különböző szintű és fajtájú intézménnyel kapcsolatot tartanak, így az önkormányzatokkal, a területfejlesztőkkel, a helyi kulturális szervezetekkel, stb. Mindezzel lényegében egyfajta „védőhálót szőnek” az örökségi értékek megmentése, újraélesztése alá. Nem egyedül harcolnak, hanem minél több partnert igyekeznek megnyerni. A döntések szinergiában születnek meg, nem pedig egymást kioltva. Az angoloknál tetten érhető egyfajta kreatív gondolkodás. A feladattól, annak nagyságától nem ijednek meg, inkább elemzik a problémákat, kisebb lépésekre osztják fel és szisztematikusan kidolgozzák, hogy milyen ütemben és milyen prioritási sorrendben lehet a megoldás felé haladni. Ezt a metódust akár egy műemlék felújítására vagy újrahasznosítására is érvényesen alkalmazzák. Tetszett a kompromisszumkészségük is, nem azt nézik, hogy mit miért nem lehet, hanem azt keresik, ahhoz adnak ötleteket, hogy mit hogyan lehetne a legjobb eredménnyel megcsinálni.

T.M.: Hogyan gondolkodnak az angolok az értékről?

R.J.: Az első dolog mindig annak tisztázása és megértése, hogy a műemléknek mi az értéke, a jelentősége. Az érték

fogalma náluk nem szorítkozik történeti, építészeti vagy művészettörténeti értékre, hanem nagyon tágan értelmezik azt és a műemléket mindig a környezetével együtt vizsgálják. Az említett értékeken kívül beszélnek a műemlék elhelyezkedési, megközelíthetőségi értékéről, szellemi, tudományos avagy turisztikai, rekreációs, környezeti, ökológiai értékéről, de értéként vizsgálják a helyszínben rejlő hasznosítási lehetőséget is, amit például a térkapcsolatok vagy a terek mérete nyújt, és nem utolsó sorban értéknek tekintik a fejlesztési potenciált is. Ha használni akarjuk a műemlékeket, akkor teret kell adni azoknak a megoldásoknak, amelyeket az adott épületben megvalósítható funkció megkíván, anélkül, hogy a hely karakter-meghatározó értékeit megcsonkítanánk. Vizsgálatuk útmutatást ad arra, hogy egy műemléki helyszínnél mely meghatározó jellegzetességek, értékek tartandók meg mindenképpen, de rámutatnak azokra a „semleges zónákra” is, ahol némi változtatást lehetségesnek tartanak és azt is jelzik, hogy hol van tere, lehetősége az új beavatkozásoknak. Nem lehet mindig mindenhez ragaszkodni, mert előfordulhat, hogy nem találnak befektetőt és az emlék ezért elpusztul. Részben ez a hozzáállás teszi lehetővé, hogy a műemlékeket nagyobb arányban tudják fenntartani, újrahasznosítani.

T.M.: Hogyan hasznosultak itthon a kutatási eredményei?

R.J.: Angliai tapasztalataimról írtam egy vastag értekezést, amelyet megküldtem a hivatal összes vezetőjének, a legfontosabb témákat pedig a Műemlékvédelem című folyóirat közölte. A külföldi tapasztalatok hazai megismertetése, gyakorlatba való beépítése céljából folyamatosan rendeztünk külföldi szakemberek meghívásával konferenciákat, nemzetközi workshopokat és kiállításokat, valamint sok kollégát küldtünk külföldi tanulmányutakra, konferenciákra. Olyan, Európai Bizottság által támogatott projektben is részt vettünk, ahol mindig több ország szakembereivel dolgoztunk együtt. Nagyon sok új szempontot kaptunk egy-egy téma, szakmai probléma feltárásához. Azt hiszem, a kollégák gondolkodásába beépültek ezek az információk, az új gondolatok és módszerek. Tény azonban, hogy egy újfajta látásmód elsajátítása, új metódusok bevezetése mindig többletenergiát igényel, s nem biztos, hogy erre mindenki nyitott volt.

T.M.: Mi a legnagyobb különbség a magyar és az angol gyakorlat között?

R.J.: A legnagyobb különbség az EH és a KÖH között az volt, hogy amíg a KÖH által működtetett felügyelőség építési hatóságként működött, addig az EH nem hatóság, sokkal inkább tanácsadó intézmény. Ennek is következménye, hogy pályázat útján jelentős pénzügyi támogatást tud nyújtani a műemlékekkel kapcsolatos bármilyen munkához. Így az sem csoda, hogy bár nincs kötelező érvénye az EH véleményezésének, mégis odafigyelnek rá, jobban betartják azt, hiszen pénz múlhat rajta. Angliában a műemlékekre vonatkozó építési hatóság az önkormányzatok építési osztályainál van, ahol azonban külön műemléki szakembert is alkalmaznak, aki egyben szoros kapcsolatban van az EH-val is. Nagy segítség, hogy ha egy önkormányzatnak nincs anyagi lehetősége ilyen szakember alkalmazására, akkor az EH fizeti annak bérét. Jelentős különbség volt akkoriban az ösztönzési rendszerekben is. Angliában célzottan olyan ösztönzési, illetve támogatási rendszereket dolgoztak ki, amelyekben a műemlékek megújítása magával hozta a környezet vagy városrész gazdasági fejlődését

A British Museum korszerűsítése, London. Építész: Richard Rogers

Fotó: Tóth Márton

is. Ezzel többek között új munkahelyeket teremtettek, s így társadalmi problémákat is sikeresen kezeltek. Ez az ún. örökség-alapú fejlesztés, amely az örökségre lehetőségként tekint a társadalmi, gazdasági és környezeti problémák megoldásában. Ennek eredményét – hogy tudniillik az örökségbe befektetett pénz nem luxus – közgazdasági elemzésekkel, remek kiadványokkal, „ilyen volt, ilyen lett” példákkal bőségesen igazolják mind a társadalom, mind a kormányzat felé. Ezekkel próbálják biztosítani a folyamatosan jelentkező költségvetési csökkentések mellett is az örökségre szükséges állami támogatást.

T.M.: Ez utóbbi komoly kommunikációs tevékenységet jelez.

R.J.: Az English Heritage fantasztikusan gazdag kiadói tevékenységet folytat. Az ingyenes, mindenki által elvihető brosúráktól a gyerekeknek, a turistáknak vagy az önkormányzatoknak szóló munkákig terjed a skála, s mindnek jellemzője a közérthető fogalmazás, a színvonalas tartalom és az igényes, esztétikus megjelenés. Van szakmai periodikája, a műemléki felújításokhoz kifejezetten gyakorlati segítséget nyújtó tematikus sorozata és kiad komoly, tudományos tartalmú, nagy értékű könyveket is. Ahogy mindennapi munkájában, úgy kiadványaiban is rugalmasan alkalmazkodik az új trendekhez, kihívásokhoz. Megjelentet például kiadványt arról, hogy történeti környezetben miképpen alkalmazhatók korszerű energiatermelő berendezések, vagy hogyan kell az épületek karakterét nagyban megadó nyílászárókat úgy megőrizni vagy akár korszerűsíteni, hogy azok ne veszítsék el jellegzetességüket. De az EH kiterjedt oktatási tevékenységet is folytat, melyhez szintén rendkívül jó kiadványokat készít. Elsősorban tanárokat oktatnak, őket teszik képessé arra, hogy a sokrétű tudást élvezetes módon közvetítsék a gyerekek felé. Az iskolásokat kiviszi műemléki helyszínekre, ahol nem csak építészettörténetről és történelemlről tanítják őket, hanem pl. matematikáról (egy boltíves ablakon megmutatva, hogy mi a kör sugara és átmérője), vagy a köveken élő zuzmók kapcsán biológiáról is.

T.M.: Az English Heritage-nek honnan van pénze minderre?

R.J.: A legnagyobb rész állami költségvetésből származik, de vannak saját bevételei is. Ennek egy része az EH tagsági díjaiból áll, melynek fejében az English Heritage tagok kedvezményrel vehetnek részt képzéseken és látogathatnak műemlékeket. Általánosnak mondható, hogy a műemléki projektek mindig több lábon állnak. A tulajdonosok, a kezelő szervezetek nem csak az EH-hez pályáznak állami pénzért, de igénybe vesznek regionális fejlesztési, önkormányzati pénzeket is, és ott vannak az EU-s pénzek, illetve az Örökségi Lottó Alap tetemes tartaléka. A lottót Angliában az 1980-as években vezették csak be, akkor is azzal a deklarált céllal, hogy hat „jó ügyet” támogassanak a befolyt összegből. Ezek egyike az örökségvédelem. Az angolok erős szociális elkötelezettségére jellemző, hogy a támogatott jó ügyek miatt lelkesen vásárolják a lottót, ezzel növelik az elkölthető pénz összegét. Cserébe tájékoztatást várnak – amit meg is kapnak – a pénzükből támogatásban részesült projektekről.

T.M.: A műemlékeket mennyire őrzik meg eredeti állapotukban, illetve ha bővítik azokat, milyen elvek mentén változtatnak rajtuk vagy építenek hozzájuk?

R.J.: Legmélyebb angliai benyomásom az volt, hogy nem újítanak fel mindent és egyszerre olyan mértékben, mint

A hajdani Van Nelle gyár újrahajósítása, Rotterdam. Építész: Vessel de Jonge

nálunk. Őrzik a múlt levegőjét, míg nálunk egy felújított műemlék sokszor olyan, mintha ma épült volna. Láttam olyan kastélyt, ahol a repedésekkel hálózott vakolatot, a kirojtosodott kárpitú bútort úgy hagyták, mert azok még anyagaikban is az eredetit őrizték. Olyan azonban nincs, hogy pénz hiányában egy kastély tíz évig ázik, akkor inkább csinálnak rá egy olcsó védőtetőt akár fából és műanyagból. Az időjárás viszontagságaitól mindenképpen megvédik az emlékeket. Ami statikailag nem feltétlenül szükséges, azt nem csinálják meg rögtön, és esetleg egy kissé rozsdás rács újramázolása is ráérhet. Mindig azt végzik el, ami éppen a legsürgősebb, majd praktikus gondolkodva következnek a többi munka. Ezt a hozzáállást nagyban elősegíti, hogy ott megvolt a történelmi folytonosság az örökség karbantartására is, míg mi a szocializmus alatt szinte teljesen lepusztult kastélyokat, egyházi épületeket minél gyorsabban szeretnénk újra teljes pompájukban látni és használni.

T.M.: Mi a helyzet a műemlékek hasznosításával?

R.J.: Nagyon komolyan foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Láttam templombelsőket, ahol a templomhajó végében üvegfallal lezár, kortárs bútorokkal berendezett kávézó volt, ami találkozóhelyet jelentett a helyieknek, bevételt az egyházközségnek, de az istentisztelet helye is megmaradt. Erre egyébként a legjobb példákat Spanyolországban találni. Ott bátran illesztik a kortárs anyagokat, berendezéseket vagy a mai toldalékokat a műemlékekhez, s mindezt minden manír, hatásadás nélkül. Világosan látszik, hogy mi a régi és mi az új.

T.M.: Más országokkal milyen tapasztalatai voltak?

Régészeti területet védő tengerparti kilátó terasz, Cádiz. Építész: A. Campo Baeza

Fotó: Bécsi János

R.J.: A hollandoknál az a legszimpatikusabb, hogy szellemi tudásukat a rájuk jellemző praktikummal azonnal gyakorlati haszonra váltják. Velük több város-rehabilitációs workshopot is rendeztünk, ahol azt tanultuk meg, hogy az értékfelméréssel párhuzamosan gazdasági számításokkal és a prioritások meghatározásával is segítségére kell lenni az önkormányzatoknak, hogy tudják, melyek a legrosszabb állapotban lévő, de egyben a legértékesebb épületek, mert akkor azokat kell először felújítani. De ezzel egyidőben e munka költségét is világosan látják. A hollandok azt gondolják, hogy a város-léptékű elemzéseknél a *quick scan* gyakorlata működik igazán, azaz a tágabb látókörű, de kevésbé mélyre ható megfigyelés, mert a mai gyors tempójú életben ezzel a hozzáállással lehet több eredményt elérni. A befektetők gyors és okos döntéseket várnak, lépni kell, különben magukra maradhatnak és tönkremehetnek az örökségi helyszínek. A hollandoknál hatékonyan működik az intézményesített megelőző karbantartás gyakorlata is, a Monumentenwacht szervezetén keresztül. Ez a szervezet a műemlékek tulajdonosai által (állami támogatás révén csekély térítés ellenében) igénybe vehető rendszeres épületvizsgálatot készít, sőt apróbb munkákat, például az eresztisztítást azonnal el is végzi. Évről évre szakvéleményben írja össze, ütemezi és beárazza a szükséges állagvédelmi munkákat, illetve szakembereket is ajánl.

A dánoknak szintén van egy remek, a települések építészeti arculatát elemző módszerük, az InterSAVE. Ezt is sokféle módon próbáltuk meggyökeresíteni itthon, a legsikeresebb az volt, amikor egyetemi oktatókkal és építészhallgatókkal budafoki terepmunkát is magában foglaló műhelymunkát szerveztünk. Hallottam, hogy azóta több városban csináltak hasonlót.

A svédektől is szereztünk és népszerűsítettünk egy igen aktuális és hasznos gyakorlatot, az ún. Halland-modellt. Svédországban a 70-es években nagy munkanélküliségi hullám volt, s többek között az építőipar is nagyon rossz helyzetbe került. Ekkor három állami forrás pénzeit egyesítették, összefonták az átképzési, a munkahely-teremtési és a műemlék-felújítási pénzeket, és többek között építőipari munkásokat képeztek át műemlék-felújító szakemberré. Műemlék-felújítási támogatásból egy-egy kiválasztott műemléket az átképzett szakemberekkel újítottak fel, eközben a munkahely-teremtési támogatást is igénybe vették. S volt egy negyedik eredmény is: a felújított épületben közfunkciót helyeztek el, amivel a helyi közösségnek kedveztek. Ez a szinergián alapuló

megoldás több hazai és határon túli szakember, sőt a Parlament munkahely-teremtéssel foglalkozó bizottságának az érdeklődését is felkeltette, de eredeti formájában mindeztidáig nem valósult meg. Talán a mostani nehéz helyzetben újra előkerül ez a modell.

T.M.: Az örökségvédelem területén sok minden változik itthon. Ha lehetősége lenne, mit tartana elsősorban fontosnak? Miket kéne erősíteni a mostani folyamatokban?

R.J.: Nagyon fontos lenne egy örökségvédelmi stratégia megalkotása. Az angolokra hivatkozom ismét: amikor ott érezték, hogy változtatni kell, egy csomó állami, félig állami és civil örökségvédelmi szervezetet megkérdeztek, hogy mit és hogyan csinálnának. Itthon is össze kellene szedni az érintettek véleményét, majd egy átfogó, de rugalmas stratégiát kidolgozni, kommunikálva azt a legszélesebb körben, hogy világos legyen, miért és milyen irányban kívánunk előrehaladni. Ez alatt, de az örökségvédelmi munka közben is folyamatosan együtt kell dolgozni a kapcsolódó szakmákkal, intézményekkel, önkormányzatokkal, sőt a civil társadalommal is.

Az örökségi helyszíneket olyan potenciálnak kell tekinteni, amely gazdasági, társadalmi, környezeti problémákat oldhat meg anélkül, hogy annak valódi örökségi értékét veszni hagyjuk. Érdemes lenne a stratégiát, az ösztönzéseket és az emberek gondolkodását is ebbe az irányba terelni. Ha lehetséges, a támogatást itthon is a szakmai szervezethez kellene rendelni, hiszen a pénzzel könnyebb helyes mederbe terelni a dolgokat. A KÖH korábban igen jól működő, a társadalom tájékoztatására, bevonására vonatkozó munkáját (pl. a Kulturális Örökség Napjai országos rendezvény szervezése) fenn kellene tartani, s ha lehet, tovább erősíteni. Kedvező változásnak tűnik, hogy most a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ-hoz tartozik az állami kézből ki nem adható műemlékek kezelése. Az EH-nál is így van, az általuk gondozott mintegy 400 állami tulajdonú műemlék menedzselésére komplex, regionális szervezeti egységeket hoztak létre. Ezek az emlékek látogathatók, itt az EH kipróbálhatja pl. az örökség bemutatásának legújabb módjait is – mostanság számukra nem a „kövek és oszloprendek” a legfontosabbak, hanem annak szemléltetése, hogy miképpen éltek, dolgoztak, laktak a hajdani emberek a ma már örökséggé vált épületekben. Ez a 400 helyszín, bérleti díj fejében különböző rendezvényekre igénybe vehető, szigorú feltételek mellett filmforgatásra is lehetőség nyílik, de saját EH-rendezvényeket is szerveznek bennük. Az ezeken a helyszíneken működtetett ajándékboltok (az EH által készített, EH-logós ajándéktárgyakkal), kávézók és éttermek mind növelik az EH saját, az örökségvédelmi munkára fordítható bevételét. Befejezésül hadd tegyek két megjegyzést. Természetesen más országokban sem működik minden tökéletesen és sajnos azt is tapasztalnom kellett, hogy ahogy itthon, úgy máshol is mintha a környezet lepusztulása nagyobb ütemben folyna, mint a megújulás. A másik, ennél pozitívabb élményem, hogy itthon is születnek nagyon jó, nemzetközi mércével is magas színvonalú és a kortárs építészettel is ötvözött műemlék-felújítások, hogy csak az Europa Nostra-díjas Millenáris Parkot vagy a veszprémi Dubniczay-palotát említsem.

Műemléki felújítás másképpen

Tanulságok Pannonhalmáról

Ami az utóbbi bő egy évtizedben Pannonhalmán, a bencés szerzetesek irányításával építészeti-
történeti, példaértékű a hazai kortárs építészetben. Ebbe
a folyamatba tucatnyi projekt tartozott – borászat,
fogadóépület, biomassza fűtőmű, látogatóközpont,
zarándokház és kápolna, megújult az apátság belső
udvara, az apátság előtti térburkolat, továbbá számos
kisebb-nagyobb építészeti feladat valósult meg -, de
a legnagyobb figyelmet és vitát a 996-ban alapított
bazilika belső felújítása jelentette. Am nem csak
az érdekes, ami a bazilika tereiben történt, hanem
roppant tanulságos az a gondos előkészítés is, amelyre
nem csak pénzt, de kellő időt is fordított a megbízó.

A vita egyebek mellett arról is szólt, hogy a 19. század
második felében történt renoválás nyomán kialakult teret
mennyire szabad megbolygatni. 1876-ban, id. Storno
Ferenc tervei alapján historizáló stílusú részletek kerültek
a gótikus térbe, így a főoltár és a szószék, de szobrok,
padok, festett üveglablakok és freskók is. A hazai műem-
lékes szakma sok minden miatt tiltakozott, de leginkább
a Storno-féle részletek eltávolítását fájalta.

A bazilika mostani felújítását a liturgikus, teológiai
és szerzetesi szempontok újragondolása motiválta
és a II. Vatikáni Zsinat utáni liturgiareform ösztönözte,
de kétségtelen, hogy a hosszú évekig finomodó pro-
gramnak a turisztikai szempontokat is figyelembe kellett
vennie. A tervezéssel megbízott angol John Pawson
terve (a projekt felelős tervezője magyar részről Gunther
Zsolt és a 3H Építésziroda volt) érintette többek között
az alaprajzi elrendezést, a közlekedési útvonalakat,
világítást, a fűtést, a padlóburkolatot és még számos,
kisebb-nagyobb részletet. Ahogy az angol tervező írja,
„a Pannonhalmi Főapátság bazilikájának rekonstrukci-
ójához készített építészeti javaslat célja egy olyan tér
létrehozása, amely ismét alkalmassá válik a szerzetes-
közösség életének és liturgiájának harmonikus befo-
gadására, miközben a diákok, a helyi közösség, illetve
a látogatók változatos használati igényeinek is megfelel.
Úgy kívánjuk e célt elérni, hogy a tér használatában
sokszor megjelenő improvizatív elemek kiiktatódhas-
sanak, illetve a »történeti bútorraktár« jelleg megszűn-
jék. A tervezett beavatkozásokkal egy olyan egységes
templomteret kívánunk létrehozni, amelyben minden
térrésznek, elemnek megvan a maga szerepe, jelentése,
és úgy funkcionálisan, mint vizuálisan hozzájárul a fő
funkció, az elmélyült imát és meditációt szolgáló tér
megteremtéséhez. A terv letisztult formában próbálja
újraértelmezni a templom metszetében emelkedő, alap-
rajzában tengelyesen szervezett terét, amely a szentély
és végül a rózsablak felé irányul, hogy a térnek mint
a minden keresztény ember előtt álló útnak az értelme-

zését hangsúlyozza. A kulcs ennek során egyrészt egy
összetett és megfontolt letisztítási folyamat, másrészt
a tervezett beavatkozások, illetve a meglévő történeti
rétegek gondos kiegyensúlyozása.”

A projektből sok minden tanulságos lehet, más mellett,
az előkészítés gondossága. A megbízó hosszú évekig
érlelte, finomította a meglehetősen bonyolult progra-
mot, kristálytiszta meg tudta fogalmazni, mit szeretne.
Ennek is köszönhető, hogy annak, aki ma belép a 2012
nyarán felszentelt, minden feleslegestől megtisztított
térbe, erős spirituális élményben lesz része.

Spiritualitást nem feltétlenül várunk minden esetben az
éppen megújuló műemlékeinktől, de elvárnánk a gon-
dosságot mind a programok megfogalmazásában, mind
pedig a tervek kiérlelésében, nem beszélve a lebonyolítás
igényességéről. S ehhez elegendő idő kell, miként az sem
árt, ha a pénz is megvan hozzá.

Rubóczki Erzsébet

A hazai műem-
lékes szakmát
megosztó
belsőépítészeti
kialakítás

Foto: Bajnószky Tamás

„...minden
térrésznek,
elemnek meg
van a maga
szerepe, jelen-
tése...”

Fotó: Bajnóczky Tamás

Vár-bazár-város

Beszélgetés a megújuló Várkert Bazárról

Az Ybl Miklós tervei alapján neoreneszánsz stílusban megépült, 1879-ben átadott, évtizedek óta üresen álló, rohamosan pusztuló Várkert Bazárnak megkezdődtek a rekonstrukciós munkálatai. Az Ybl kori részek, köztük a kertek pontos rekonstrukciója mellett, az egyik legszebb műemléki épületegyüttesünk számos kortárs elemmel is gazdagodni fog. A nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházás megtervezésére kiírt közbeszerzési pályázatot 2012 tavaszán a KÖZTI Zrt. nyerte meg. A projektről a felelős építész-tervező Potzner Ferencel és tervezőtársával, Pottyondy Péterrel beszélgettünk.

Molnár Szilvia: Az elmúlt bő egy év alatt viszonylag kevés írás jelent meg a Várkert Bazár rekonstrukciójáról, de e kevesek közös jellemzője, hogy egyrészt különféle projektösszegeket közölnek, hol 6,5 milliárd forint szerepel a beruházás költségeként, hol pedig 8,5 milliárd forintra írnak, fogalmi szinten pedig olvashatunk rehabilitációról, műemléki rekonstrukcióról, újjáépítésről, átépítésről. Kicsit rendet rakhatnánk ebben a történetben?

Potzner Ferenc: Az összegek változása nyilván részben abból adódik, hogy amikor a fejlesztési ügynökség megpróbálja meghatározni, különösen egy ekkora volumenű projekt árát, akkor az a tapasztalat, hogy alullovik a bekekerülési költséget.

A költségek változásának másik oka, hogy a Várkert Bazár rekonstrukciójában vannak tisztán, a közösségi közlekedésfejlesztés keretében megvalósuló projektelemek, és ezek költségei hozzáadódnak az alapösszeghez.

M.Sz.: Melyek ezek a közösségi elemek?

P.F.: Egyebek mellett a Lépcsőpavilon, s annak oldalteréből induló liftek, a Vízhordó folyosó és a tetején lévő mozgólépcső, a déli kortinafal, a gyilokjáró a két kortina között, közvetlenül a királyi palota tövében, valamint a 298 darab gépjármű befogadására alkalmas mélygarázs. Az, hogy melyik a valós szám, az vélhetőleg akkor fog kiderülni, amikor a megbízó közzéteszi, hogy ki nyerte a kivitelezést.

Pottyondy Péter: Mindegyik szám igaz lehet, hiszen kérdés az, hogy ki, mikor és mit vett figyelembe akkor, amikor leírta ezeket a számokat. A sajtóban megjelent összegek gyakran csak az építés költségét jelölik, de ahhoz még hozzájön a berendezés is. A kivitelezési közbeszerzés 8,15 milliárd forintra volt kiírva, ebben természetesen a berendezés jelentős része nincs benne. És mindehhez még hozzájön a Várkert Bazár előtti Ybl Miklós tér kialakítása, ez egy újabb fejezet, külön projekt, új finanszírozással.

P.F.: A napokban (*beszélgetésünket január 21-én rögzítettük – szerk.*) várható az Ybl Miklós tér rendezésére vonatkozó közbeszerzési eljárás kiírása, ez a projekt kormányrendelettel, a Várkert Bazárhoz hasonlóan kiemelt beruházási státuszt kapott. Ami a korábban említett fogalmi kérdéseket illeti, azt mondhatom, hogy minden, ami Ybl kori elem, az műemléki rekonstrukció keretében újul meg, amelyek pedig a funkcionális kívánalomnak megfelelően ezen fölül kerülnek kialakításra, azok kortárs megfogalmazású elemek.

M.Sz.: Kiállítóterek, földfelszín alatti rendezvényter, vendéglátóipari egységek kapnak helyet majd a Várkert Bazár területén. A funkciókijelölés kérdésében Önök is tehettek ajánlatot vagy a közbeszerzési kiírásban ez határozottan rögzítve volt?

P.F.: A közbeszerzési kiírás nagyvonalakban tartalmazott funkcionális leírásokat. Ezek teljes konkrétsága a folyamat során néhol változott, de az alapkiindulás megmaradt. Gondolok itt arra például, hogy az egykori lakóépületek kezdettől fogva kiállítási terekként voltak kezelve.

P.P.: Az egész projektben vannak alapvetések. Épül egy többcélú, földfelszín alatti létesítmény, s egy többszintes mélygarázs is elkészül majd. További nagyon jelentős átalakítás az Öntőház-udvar, ami egy kortárs megfogalmazású zárt kert, szabadtéri programok megtartására alkalmas tér lesz. Az egykori Ybl-féle kert teljes rekonstrukciója, reményeink szerint valamikor folytatódni fog a fölötte elterülő, jelenleg nem igazán méltó állapotban lévő királyi kertekkel.

P.F.: Most a projekt lényegi részét érintjük: a Várkert Bazár közlekedési kapcsolatainak megteremtése a Várral, illetve a várossal. A második világháború előtt a Várkert Bazár felől több irányból fel lehetett jutni a Várba. Amennyire az erődrendszer 1950-es évekbeli műemléki rekonstrukciója engedi, megpróbáljuk visszaállítani a Várkert Bazár-Vár közötti közlekedési kapcsolatokat, természetesen úgy, hogy tiszteletben tartjuk az említett műemléki rekonstrukciókat. A másik a Vár-bazár-város kapcsolat kialakítása, az említett Ybl Miklós tér rendezésével. Az együttes eddigi története során a várossal, a Dunával való kapcsolat hiánya volt a Várkert Bazár legneuralgikusabb problémája.

P.P.: Fontosnak érzem elmondani, hogy Feri volt a vezető tervezője a budai Vár 25 éves fejlesztési tervének. Ez a terv nagyon sok szempontból újragondolta, újraértelmezte a Budai Várnegyed helyzetét, ezen belül a feljutási és parkolási szempontokat. A Várkert Bazár-projektben megvalósuló közlekedésfejlesztési beruházás a Várnegyed fejlesztési tervének első eleme, így igazán ezek akkor fog-nak hibátlanul működni, ha a további elemek is elkészülnek. Ezért például a Várkert Bazár parkolója sok funkciót kap, de nyilvánvaló, hogy ez a 298 autóállás nem lesz képes az érkező turisták és a Várban, a környékén lakók

parkolási igényeit teljes mértékben kielégíteni. A rendszer majd a Vár-fejlesztés további elemeinek megvalósulásával fog a tervezett módon működni.

M.Sz.: Bizonyára kevesen ismerik olyan alaposan a Várkert Bazár történetét és építészeti egységeit, mint Önök. A munkájuk során találkoztak például Ybl kori tervezési hibákkal, az egykori építőanyag-választásból eredő problémákkal?

P.F.: Konkrétan egyre sem tudnék rámutatni, de természetes, hogy minden ilyen jellegű építési munkának voltak és vannak pénzügyi behatárolásai. Az uralkodó az olcsóbb verzió megépítését támogatta és finanszírozta. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül a helyszín sajátos morfológiáját, hiszen a több mint 300 méter hosszú építészeti együttes szinte megtámasztja a várhegyet, ez a szituáció már önmagában hordoz meghibásodási lehetőségeket. Ami a felhasznált anyagokat illeti, több mint 100 év távlatából nehéz megítélni az akkori döntéseket. Az látható, hogy a Várkert Bazár megépítéséhez jelentős részben a korszak divatos kőanyagát, a budai hegyekből való durva mészkövet használták, és ezt a kőanyagot azóta nagyon kikezdte az idő. Azt is tudjuk, hogyha egy építményt nem rendeltetésszerűen használnak, majd évtizedekre magára hagynak, az anyaghasználattól függetlenül gyorsan és drámai mód lepusztul.

P.P.: Csatlakozom mindahhoz, amit Feri elmondott. S hozzátenném ehhez még a későbbi korok átépítéseiből eredő problémákat. Például az Ybl kori vízvezetési rendszer az eltelt évtizedek alatt eltömődött, bizonyos csatornasza-

szakok megtörttek, nincs kapcsolat a központi rendszerrel, mindez komoly vízesedést okoz. Nem hiba, hanem a 19. században ismert műszaki megoldások korlátaiból fakad a dunai zárófal erős vízesedése. Ez egy középkori, közel három méter falvastagságú kőfal, lényegében az északi bazársor hátfala, amit az egykori építőknek be kellett foglalniuk. Ez az egyetlen hely a Várkert Bazáron belül, ahol nem volt módja az Ybl kori építőknek teljesen körbeszigetelni a középkori épületrészeket, így akkor és a későbbi korokban is, bizony ázott az épület. Mi egy jól szigetelő előtét-folyosót javasoltunk először, amit egyszerűen felhúztunk volna a középkori fal mögé. A megbízó ezt különböző okok miatt elvetette, így a víztelenítést követően, speciális háttérinjektálással, a három méteres falat átfúrva, a fal mögött egy paplanszerű, folytonos felületet fogunk létrehozni, ami megakadályozza a további vízesedést. A lepusztult állapot ellenére az előzetes szakvélemények tartószerkezeti problémát nem jeleztek a Várkert Bazár épületeiben. Számos azonos korú ház esetében ez nem mondható el. Jó minőségű téglával, jó minőségű kötőanyaggal, megfelelő falvastagságokkal épült meg a Várkert Bazár.

P.F.: Van még valami, amit az előbbiekkal kapcsolatban megemlítenék. A 19. század utolsó felében, negyedében – amikor historizmusról, eklektikáról, beszélünk –, de a 20. század elején is, az új anyagok, új szerkezetek kísérletei folytak, és amit lehetett, azt az építésszek, a művészek ki is próbálták. A Várkert Bazár esetében például

az északi pavilon *al fresco* falképeit átültették kerámiába, amely kerámiaképek már 1910 körül tönkrementek. Ennek az a magyarázata, hogy a javasolt kerámiaanyag átvette a fal nedvességét, le kellett verni, az új lapok hátulját szigetelték és pirogránitból újarakták a díszítményt. Ez a kísérletezés akkoriban általános volt. A Zeneakadémia építésekor is felbukkantak anyaghasználatból eredő problémák: a tetőfedésre használt, újonnan szabadalmazott kaucsukörleményből készült fedőelemek az építést követően beáztak, így le kellett cserélni az egész fedést.

M.Sz.: Tavaly októberben látott napvilágot a hír, miszerint a Várkert Bazár területén Zsigmond vagy Mátyás korabeli épületegyüttesek, törökkori védművek romjai kerültek elő. Ezek, illetve a további feltárások befolyásolják a munkák menetét?

P.F.: Ilyen konkrétumokról nem tudok, erről Magyar Károly régésztt kellene megkérdezni. Tudjuk, hogy a területen számos, különböző korokból való építmény állhatott. A déli részen, ami mögött csak hegy vagy kert volt, Ybl úgy építtette meg az épületegyüttest, hogy 12–15 méter mélyen a hegy felé tükörbe kieszedte a földet, így körbejárhatóan felépíttették az épületeket, majd a földet visszatöltötték az épületek mögé. Ott különösebb meglepetésre nem számíthatunk. Az egyetlen ismert történelmi fal itt az úgynevezett szárazárok-fal, amely a föld (kert) alatti beépítésünk északi

határa. Az északi részen, az Öntőház-udvarban a régészek feltártak Zsigmond-kori épületmaradványokat, öntőházak falait és kapumaradványait, valamint rengeteg ágyúgolyót találtak. Ezek eddig is ismertek voltak, de bizonyára további régészeti leleteket is rejt még a föld. Ha a régészet, a kultúrtörténet szempontjait érvényesítenénk, akkor az egész Öntőház-udvart meg kellene ásni, úgy 13 méter mélységben, tekintve, hogy ez egy feltöltött terület, ezt azonban most nem bolygatjuk, mert túlmutatna a jelen projekt keretein. De a lehetőség adva van, hogy a jövőben feltárások történjenek ezen a területen. Szerencsére rendelkezünk egy egészen rendkívüli dokumentációval. Ezek az Ybl kori úgynevezett *Rechnungsplanok*. Ez egy több mint 20 lapból álló tervsorozat, tulajdonképpen a megvalósulási tervek gyűjteménye. A lapok ténylegesen megépült falszerkezeteket, boltozatokat, egyéb térhatároló szerkezeteket ábrázolnak, bécsi ölben megadva. Ezen tervek alapján számoltak el az építőmesterekkel. A tervsorozat a mai Clark Ádám tértől egészen a Szarvas térig tartó terület egészével foglalkozik, valamint az erődrendszert is magában foglalja, egészen a Palotáig. Ennek két tervlapját a Kiscelli Múzeum építészeti gyűjteményében azonosítottam 1998-ban, jelentősebb része pedig a KÖH Tervtárból került elő 2012-ben, Bakó Zsuzsa segítségével. A terveket figyelembe vettük a munkánk során, mivel az új építményeken kívül

minden olyan fragmentum, falszerkezet vagy bármi, amivel az építés során az építők találkoztak, jelezve van a lapokon. Ha valamit elbontották, akkor azt jelezték, hogy elbontották, ám ha megtartották, akkor azt is. Ilyen értelemben csupán a *Rechnungsplan*-gyűjtemény áttanulmányozása is komoly áttekintést nyújt a terület régészetéről.

M.Sz.: A kivitelezésnek hivatalosan 2014. március 30-ig kell befejeződnie. Az Önök tapasztalata alapján reális, tartható ez a határidő a teljes befejezéshez?

P.P.: Több mint 30 éve dolgozom tervezőként, ez idő alatt sokféle dolgot látott az ember. Az utóbbi években ezzel a kérdéssel óvatosan bánok, mert van olyan tapasztalatom, hogy ami lehetetlennek tűnt, arról a gyakorlatban kiderült, hogy megvalósítható. A Budapest Aréna esetében a kiégett romok eltakarításától a megnyitásig 18 hónapra volt szüksége az építőknek. Nem olyan régen épült meg egy általam tervezett szálloda, ahol az első kapavágástól az avató bankettig 11 hónap telt el. A Várkert Bazár esetében aláírtuk, hogy márciustól november végéig meg fogjuk csinálni a felmérési tervet, a tanulmánytervet, az engedélyezési tervet, a tendertervet és a kiviteli tervet. Akkor azt mondtam, hogy ez lehetetlen, de nem lett igazam. Persze ahhoz, hogy ezt gyakorlatilag teljesíteni tudjuk, 70–80 tervező, éjjel-nappal dolgozott. Arra, aki majd a kivitelezést végzi, ugyanilyen intenzív egy és egy negyed év vár.

A Várbazár-projektben részt vett tervezők

- Generáltervező: KÖZTI Zrt.
- Felelős építész-tervező: Potzner Ferenc (KÖZTI Zrt.)
- Építész: Pottyondy Péter (KÖZTI Zrt.)
- Építész munkatársak: Pottyondy Bence, Potzner Ádám, Radványi Katalin, Szabó Orsolya,
- Vannai Miklós Weimper Viktória (KÖZTI Zrt.)
- Épületszerkezetek-szigetelés: Horváth László (Pataky és Horváth Építésiroda)
- Belsőépítész: Dévényi Tamás (Budapesti Műhely)
- Környezettervezés: Steffler István (Garten Stúdió)
- Tartószerkezetek: Gurubi Imre, Váczi Péter (KÖZTI Zrt.)
- Épületgépészet: Oltvai András (Artax)
- Épületvillamosság: Máramaros András, Ritzl András (KÖZTI Zrt.)
- Épületvilágítás-díszvilágítás: Haas Ferenc-Farkas János (ERCO)
- Mélyépítés: Gaudi Emőke (Főmterv TT)
- Közmű- Víz, Csatorna: Szalay Ákos (Főmterv TT)
- Közmű- Fűtés, Hűtés: Mihályi Géza (Főmterv TT)
- Közlekedés: Wettstein Anikó (Főmterv TT)
- Akusztika, zajvédelem: Arató Éva (Arató Akusztika Kft.)
- Akadálymentesítés: Babits Bernadett (Bauonline Kft.)
- Tűzvédelem: Dr. Bánky Tamás (Bánky és Bánky Bt.)
- Oltóberendezések: Hajdú András (Ventor Bt.)
- Környezetvédelem: Weiner László (Top Pedion)
- Látványtervek: ZOA

(Lapzártakor kaptuk a hírt, hogy a Várkert Bazár fejlesztésére, valamint a budai Vár és környéke közlekedésfejlesztésére kiírt közbeszerzési pályázat kivitelezői szerződését a Swietelsky-WHB konzorcium nyerte el.)

Szépség és gyötrellem

Helyzetjelentés a Zeneakadémia felújításáról

A hosszú évek óta együtt dolgozó építészpáros, Magyarai Éva és Pazár Béla munkásságában a műemléki rekonstrukciók kiemelt szerepet játszanak. Tekintélyes számú, régi épületet találunk portfoliójukban, a Sándor Palotától a Sopronbátfalvi Pálos-Karmelita kolostorig, de amin most dolgoznak talán mindkőzül a legkiemelkedőbb. A Zeneakadémia felújításáról van szó, amelyet Potzner Ferencsel együtt, hárman terveztek. Magyarai Évával és Pazár Bélával a Zeneakadémiáról, és annak kapcsán általában a műemléki feladatokról, azok szépségéről, kihívásairól, és mindezek kapcsán az építészek általános helyzetéről is beszélgettünk

Rubóczki Erzsébet: 2011-ben novemberében, a II. Épület-szerkezeti Konferencián „Egy érték újjászületik” címmel hosszú és részletes előadást tartott a Zeneakadémia akkor kezdődő rekonstrukciójával kapcsolatban. Az előadás teljes terjedelmében hozzáférhető bárki számára az interneten, ezért nem is a meglehetősen komplex tervezési feladról kérdezem elsősorban, hanem a kivitelezés megindulása óta eltelt másfél év tapasztalatairól. Hogy állnak a munkák, tervezőként elégedettek-e annak ütemével és leginkább minőségével?

Pazár Béla: Először is elmondanám, hogy különös örömet és egyben felelősséget jelent, hogyha egy ilyen világhírű épület rekonstrukcióját végezheti el az ember, s külön öröm, hogy 2003-ban tervpályázattal nyertük meg a munkát. Nem túlzás azt

állítani, hogy ez a világ egyik legelismertebb zenei intézménye és egyben egyik leghíresebb épülete is, amelyben tervezőként rengeteg nagyszerű dologgal találkoztunk. Azt minden esetre érdemes röviden összefoglalni, hogy Zeneakadémia a számos budapesti épületet (többek között a két Klotild-palotát és a New York-palotát) jegyző Korb Flóris és Giergl Kálmán építészek tervei alapján épült meg 1907-ben. A kívülről inkább eklektikus, belül a szecesszió jegyeit felvonultató épület jelentős művészek közreműködésével, a *Gesamtkunstwerk* gondolkodás jegyében készült, de fontos kiemelni, hogy ez volt az első hazai középület is, amelyet vasbeton szerkezettel építettek meg. Ráadásul kitűnően, ami Zielinszky Szilárd mérnöknek, a magyar vasbetonépítés megteremtőjének köszönhető, akinek tartószerkezeti terveiből fontosakat megtaláltunk a Zeneakadémia irattárában. Igaz, éppen az ő munkájából kellett visszabontanunk egy kicsit, de hozzáteszem, nem minőségi problémák miatt. Alapvetően az épület középső része, tehát a nagyterem, a nagyterem előtti előcsarnok és a kisterem épült meg teljes egészében vasbeton szerkezettel, valamint a Liszt Ferenc téri szárnyak és a két oldalszárny tetőszerkezete is, de csak az utóbbiakat bontottuk le. Abban a formában azért nem

tudtuk használni, mert akkor nem lehetett volna a kívánt alapterületet és a térfogatot a házban elhelyezni.

R.E.: Vajon-e mostani rekonstrukció hány évre szólhat? S engem elsősorban a minőség izgat: a kivitelezés, a beépített anyagok, a kézműves munkák minősége érdekel, különösen, mert a hírek arról szólnak, hogy feszített tempóban dolgoznak az épületen, amit őszre át kell adni. Az az érzésem, hogy ez a kiemelt projekt (is) az idő szorításába került, s a rohamtempó könnyen a minőség rovására mehet. De lehet, hogy minden tökéletesen szervezett, hiszen elvileg több év állt rendelkezésre a munkák előkészítésére, nem csak tervezői, de beruházói-kivitelezői szinten is. Ám Magyarországon vagyunk, tartok tőle, hogy ezúttal is utolsó utáni pillanatokban születnek meg fontos döntések.

P.B.: Azt, hogy a vállalkozás mennyire van időzavarban, nem látjuk pontosan, mert nem ismerjük a rendszer „működését”. (Az *Arcadom Zrt-ből, a Swietelsky Magyarország Kft-ből és a Laki Zrt-ből alakult konzorcium irányítja a munkálatokat* – szerk.) De a kérdésének az első részére is – nevezetesen, hogy hány évre szólhat ez a rekonstrukció – nagyon nehéz egyértelmű választ adni, mert valójában azoknak a nagy értékeknek, amelyek itt száz évvel ezelőtt létrejöttek, a rekonstrukciót követően is változatlanul meg kell maradniuk és ugyanúgy kell megjelenniük, mint anno. Olyan változásokra azonban lehet számítani, hogy a száz év alatti közbelső időszakban bekövetkezett módosításokat eltüntettjük és visszatérünk az eredeti, 1907-es állapothoz. Ebből a szempontból lesznek váratlan, vagy inkább nem ismert dolgok. De természetesen az épület működését kiszolgáló technikai berendezések, amelyeknek eddig nem volt, vagy csak nagyon kevés helye volt az épületben, láthatatlanok maradnak. Hogy ezek miképpen fognak viselkedni az elkövetkezendő száz évben, nem tudjuk megmondani, de nagyon valószínű, hogy nagyjából pár évtizedes periódusokban cserére szorulnak majd. Elég gyorsan fognak változni, egyrészt az amortizáció, másrészt az egyre korszerűbb megoldások és növekvő igények miatt, ezért alkalmasnak kell lenniük az időnkénti zavartalan cserékre, így rettentően oda kell figyelni tervezői és kivitelezői szempontból is ezekre a feladatokra.

R.E.: Ez az épület 1907-ben tökéletes *Gesamtkunstwerk* alkotásként jött létre. Stróbl Alajos, Telcs Ede, Senyei Károly és Maróti Géza plasztikai a főhomlokzaton, míg belül Körösfői-Kriesch Aladár freskói, Róth Miksa üvegei, Zsolnay kerámiák, gazdagon alkalmazott textílek, fém- és famunkák, festett dekorációk alakították az enteriőrt. A legkisebb szegletet is csodálatos igényességgel és odafigyeléssel terveztek és kiviteleztek, az építészetnek és a legkülönbözőbb társ-művészeteknek tökéletes összhangjaként. A felújítás során hasonló együttműködés kialakult-e a résztvevők között?

P.B.: Egy ilyen minőségű épület felújításánál tervezői elképzelésekről csak nagyon óvatosan beszélhetünk,

A nagyterem
a karzatról
a pódium felé
nézve
(Forrás: Ország-
Világ, 1907)

alapvetően ott van maga az Épület, és hozzá kapcsolódóan nagyon sok ember együttes munkája. A terveket eredetileg is az építészek fogták össze, Korb és Giergl irodájában készült minden, az 1:100 léptékű engedélyezési tervektől az 1:10 léptékű homlokzattervekig, a dekoráció figurális és florális részletrajzaival együtt. Akkor sem volt belsőépítész tervező, mert nem létezett önállóan ez a „műfaj”, és nálunk sincs, mert egységes építészeti egészként tekintünk erre a munkára. A világon bárhol jártunk, a legjobb építészirodákban, mindenhol hasonló gyakorlatot találunk. Az érdekesség az, hogy Korb Flóris Berlinben a Bauakademie-n, Giergl Kálmán pedig a Kunstakademie-n tanult, egymás ismereteit feltehetően igen jól kiegészítették, de természetesen mindketten tanultak építészetet a budapesti egyetemen. Rendkívül érdekes volt végiggondolnunk, hogy korábban használaton kívüli, de most láthatóvá váló terek, mint például az eddig csak a földszinten lefedett két udvar – amit most bevontunk az épület új, funkcionális terei közé – miképpen helyezhető bele ebbe a *Gesamtkunswerk* gondolatba úgy, hogy semmiképpen ne utánozzák azt és ne is versenyezzenek azzal. Ezért folyamatosan figyeljük a régi és az új egymáshoz való viszonyulását, és ha úgy látjuk kívánatosnak, finoman módosítunk az eredeti elképzelésünkön.

Magyarai Éva: Amikor a terek „felállnak” még rengeteg döntést lehet meghozni a befejező munkálatokat illetően, mindig lehet, és olykor kell is módosítani. Ez folyamatos tervezéssel és mindig annak szem előtt tartásával jár, hogy az a részlet miképpen

alkalmazkodik majd az egészhez. Van, amikor nem rendelkezünk olyan befolyással az épületre, mint szeretnénk, vagy ami kívánatos lenne, de a Zeneakadémia esetében eddig szerencsére ezek csak olyan részleteket érintettek, amik kevésbé fontosak, és amikről tudjuk, hogy egy idő után maguktól is „levedlenek”, vagyis nem visszafordíthatatlanok. De azok, amik eddig beépítésre kerültek és láthatók, azoknál eddig sikerült tartani a kívánt színvonalat.

R.E.: Lehet, hogy naiv a kérdés, de Önöknek mint tervezőknek volt-e bármilyen ráhatása arra, hogy a legkiválóbb szakemberek – s most gondolok elsősorban a különböző restaurálási feladatokra – dolgozzanak a Zeneakadémia felújításán?

M.É.: Ez a kivitelezők hatásköre volt, ők pályáztattak ezekre a feladatokra. Ezt mi egyébként nagyon kedvezőtlennek ítéljük meg, mert többnyire olyan finom munkákról beszélünk, mint dekorfestés, aranyozás, fémművesség, üveg-, mozaik- vagy textilrestaurálás, amelyek speciális jártasságot, kivételes tudást igényelnek és döntően meghatározzák a végeredményt. Korábbi tapasztalataink alapján egyértelműen elmondható, hogy az volt mindig a szerencsés, amikor ezek nem az építő-generálkivitelező vállalása alá tartoztak. A szakértelemmel egyébként nincs probléma a Zeneakadémia esetében, ez az állapot inkább szervezési problémákat és ennek köszönhetően jelentős többletmunkát jelent mindenkinek. Nem látjuk át a konstrukciót, egész pontosan nem is tudjuk, hogy hivatalosan kivel kellene megbeszélni a napi feladatokat, mert annyi emberrel kell tárgyalnunk, ezért inkább mindenkivel egyeztetünk, akit érinthet egy adott feladat, csak hogy ne sikkadjon el az információ.

A Zeneakadémia főbejárata, a Kisterem, valamint a földszint részlete a lépcsőindítással. (Fotó: Weinwurz Antal, 1907, a Zeneakadémia tulajdona)

P.B.: Roppant érdekes adalék, hogy egykoron egy mindössze nyolc tagból álló építési bizottságot hoztak létre a Zeneakadémia kivitelezésére. De talán még érdekesebb, hogy ki volt ez a nyolc ember. Az elnök az akkori iparművészeti főiskola igazgatója, az építésvezettséggel rendelkező dr. Fittler Kamill művészeti szakíró volt, a tagok között pedig ott találjuk a Zeneakadémia igazgatóját, Mihalovits Ödönt, illetve Reischl Ferenc királyi mérnököt, építési ellenőrt és Giergl Kálmánt, az egyik tervezőt, mellettük volt egy írnok, egy jogász. A bizottság rendszeresen ülésezett és mindenféle egyéb segítség nélkül tökéletesen, az előírt időre bonyolította le az építkezést és adta át az épületet. Ehhez képest ma elképesztő mennyiségű felesleges „munkavégzés” folyik, a szerepeket nem igazán látjuk. Azt hiszem, tervezőként ennyire elvesztettek még nem voltunk.

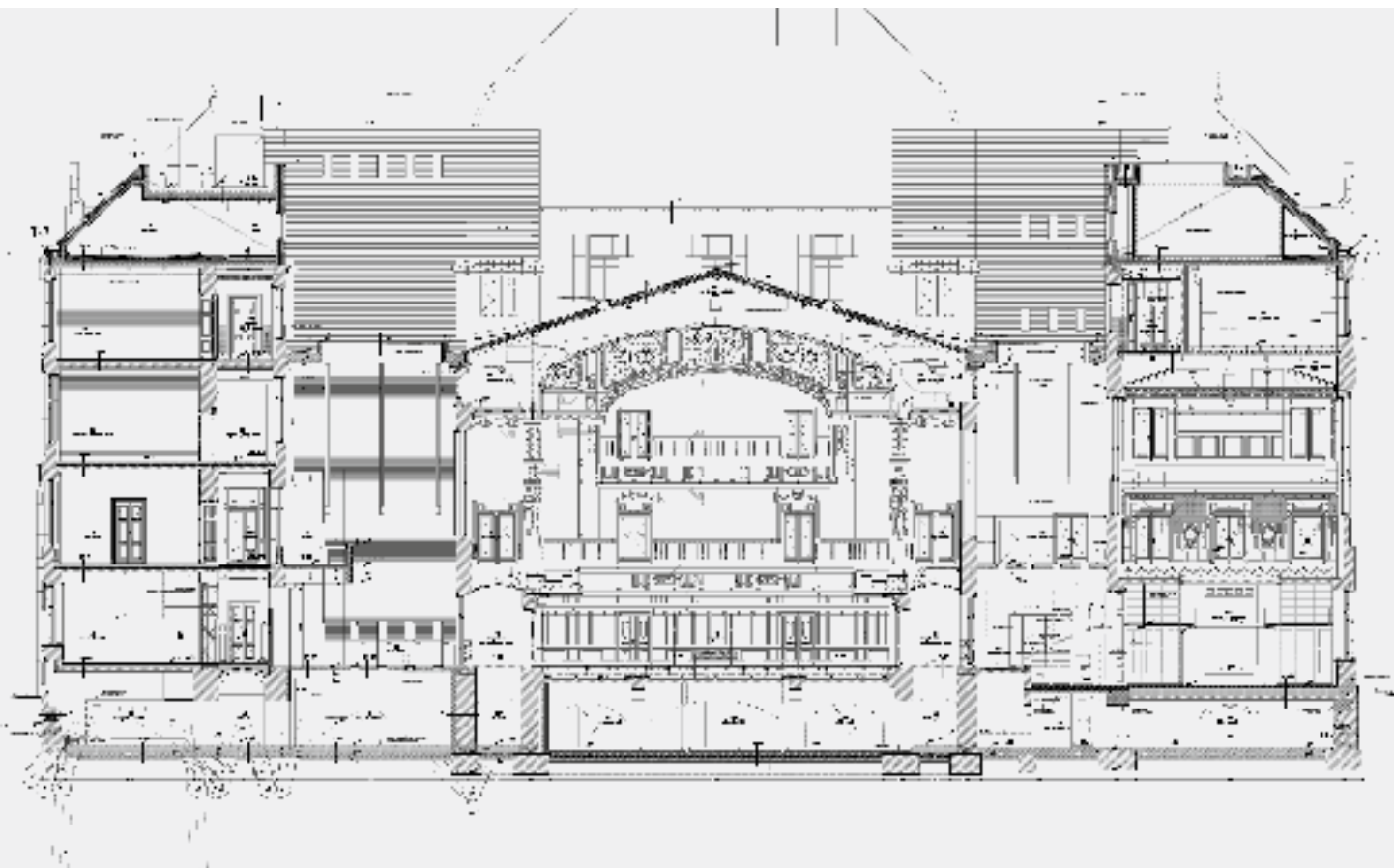
R.E.: Milyen készültségben áll most, február legelején az épület?

P.B.: Elkészültek a szerkezetépítéssel, a tetőfedésnek is kellett volna elkészülnie, de ez csak részben történt meg, kialakították a fő gépészeti nyomvonalakat, zajlik a hatalmas mennyiségű fűtésnek, szellőzésnek a szerelése, és most kezdődnek el a befejező burkoló- és a restaurálási munkák. Most kell azokat a finom, ornamentális részleteket restaurálni, amiket mindenki szeretett a Zeneakadémiában. Ehhez most már beállványozták a kistermet és a nagytermet is teljesen, de amint az várható is volt, nagyon sok új információ csak most, az állványozást követően került elő. Azt kell mondanom, hogy ezt az épületet egyáltalán nem sikerült úgy megkutatni és előkészíteni, mint ahogy kellett volna, illetve megér-

demelte volna. 2004-ben mi egészen pontosan jeleztük, hogy mit kellene csinálni, elkészítettük a rekonstrukció tanulmánytervét és adtunk hozzá egy költségbecslést is, ami gyakorlatilag csak a Liszt Ferenc téri épületre szólt. Ezzel a 2004. évi költségbecslési összeggel pályáztott a Zeneakadémia a kormányznál, hogy bekerüljön a Nemzeti Fejlesztési Terv I.-be, ami csak 2007-ben sikerült. A Zeneakadémia tisztában volt azzal, és ezt a mi tanulmánytervünk is jelezte, hogy csak akkor lesz sikeres a rekonstrukció, ha sok funkció kikerül az épületből, és ehhez egy másik épületet is meg kell tervezni. (Ez el is készült, Mányi István tervei szerint a Wesselényi utcában – szerk.) Így a megpályázott és megkapott pénzből, ami eredetileg a Liszt Ferenc terre szólt, most kettő épületet kellett megcsinálni. Így nem jutott pénz az előkészítő munkálatokra, és amikor 2008-ban a tervezés elkezdődött, nekünk kellett mindenféle előkészítés nélkül gyorsan elintézni mindazt, amit 6–8 hónapos alapos munkával kellett volna előkészíteni. Jól működő országokban egy ilyen értékű intézményt általában állami pénzből hoznak rendbe és meghatározzák, hogy miképpen kell a munkákat előkészíteni. Ez itt teljesen elmaradt, ami menet közben okozott-okoz, ha nem is végzetes, de kisebb-nagyobb változásokat és csúszásokat.

R.E.: Beszéljünk a „finom munkákról”, mindarról, amiért különösen szerettük a Zeneakadémiát. Mit és hogyan fogunk ezekből látni?

M.É.: A díszítésnek nagyon sok rétege található az épületben, ezeket az eredetieknek megfelelően állítjuk helyre. Sok minden megvan, de sok minden már csak

Magyari Éva
és Pazár Béla
építészek terve
a Zeneakadé-
mia felújítá-
sához

archív fotókon látható. Ha megnézzük a kisteremről készült archív felvételeket, végigfutó lángnyelv motívumot látunk a falakon és rácsodálkozhatunk arra is, hogy a faburkolat milyen finoman, de mégis gazdagon festett, nem is beszélve az azóta eltűnt domborított vasfüggönyről, amit jó lenne újra elkészíteni, vagy a gyönyörű drapériáról. Az első emeleti Operaterem textiljéből semmi nem maradt meg, de a fotókon látható, hogy milyen gazdagon textilezték ezt a teret is. Nem csak a megmaradt drapériákat restauráltatjuk, de a töredékek alapján újrászövetjük a hiányzókat is, amelyek ugyanolyanok lesznek, mint az eredetiek, köszönhetően annak, hogy ezt a feladatot a Comester Kft., személy szerint pedig Fellegi Eszter koordinálja, akinek sikerült megtalálni azt az Európában egyedüli kis itáliai kézműves céget, amely még azzal az 1905-ben használt technikával dolgozik. A restaurátorokat irányító Seress András alighanem megerősítene minket abban, hogy kiváló szakemberek dolgoznak a felújításon. Ami más lesz majd, de várhatóan az is kiváló, az a linóleum helyett választott terrazzo burkolat.

R.E.: Egy műemléki épület rekonstrukciójára gyakran több idő kell, mint egy új megépítésére, hiszen menet közben számtalan váratlan esemény derülhet ki, amit kezelni kell, és bizonyos folyamatokat nem lehet „sürgetni”, bármennyire közeleg is a határidő.

P.B.: Mi mindig féltjük az épületeket a nem reálisan megjelölt átadási határidőktől. A lényeg az lenne, hogy jól sikerüljön egy felújítás, mert minden egyéb csak végtelen pazarlás. Ismerve a külföldi felújítások gyakorlatát, úgy tűnik, hogy ezt a pazarlást máshol nem enge-

dik meg maguknak. Jó példa erre a berlini Staatsoper, amelynek most folyik a felújítása. A németek menet közben jöttek rá, hogy erre a munkára egy évvel többet kell szánniuk, mint eredetileg gondolták, és ezt nyilván meg is fogják oldani. Azt hiszem, ki lehet jelteni, hogy a magyar közbeszerzési rendszer egyértelműen minőségellenes. Minőség kontra rövid távú kampány érdekeltet kiszolgáló „célratörés” – ezek igen nagy távolságra vannak egymástól. A minél alacsonyabb áraknak ilyen erőteljes dominanciájában szinte borítékolható, hogy semmilyen igazán fejlett és finom technológia nem kerülhet be a hazai építkezésekbe. Csak a kommersz, az átlag, de leginkább az akciós diszkontált termékek. Az országra jellemző „second hand” ezen a területen is érvényesül. De jellemző az is, hogy amikor a döntést meghozzák a pályázatról és a végső ajánlatról, arról a tervező véleményét általában nem kéri ki, annak ellenére, hogy feltehetően nem a megbízó vagy a pályázó ismeri a legjobban a feladatot, hanem ő, és ő az, aki észreveszi-vehetné, hogy melyik pályázó mit hagy ki, értelmez félre vagy éppen milyen trükkkel próbálkozik az ajánlatában. Gyakorlatilag saját maga ellen vét a beruházó, amikor rövidlátóan csak az ár alapján dönt. De ez nem jó ajánlattevőknek sem, akik kapnak egy Excel-táblázatot, abban alakítgatják az árakat, mert mindenképpen nyerni akarnak, majd utána döbbenet állnak a vállalt feladat előtt. Rövidlátó a rendszer, s bár minden évben születnek új jogszabályok, egyik rosszabb, mint a másik, a rendszer negatív módon önjáró, a finom, hosszú távra szóló, eredményes munkát egyszerűen nem ismeri.

Minőségi háttérmunka

Az építészet szolgálatában

A Zeneakadémia rekonstrukcióját tervező építészpárossal folytatott beszélgetésben figyeltem fel arra a félmondatra, hogy bár sok kérdéses részlet van az épület felújításával kapcsolatban, de a textilek sorsa miatt nem aggódnak, azt jó kezekben tudják. Márpedig több ezer négyzetméter textilről, sok száz méter paszománnyról, különleges bojtok és rojtok százairól, azok restaurálásáról, illetve újragyártásáról van szó. A tervezők állítják, egészen kivételes szaktudást, szervezőképességet és nem utolsósorban lelkesedést igényelt, hogy ezek a kívánt minőségben és adott időre elkészüljenek. S ez kizárólag egy embernek, a Comester Kft-t vezető Fellegi Eszternek köszönhető.

Rubóczki Erzsébet: Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem hallottam még a nevét, és éppen az építészetel összefüggésben. Többek között a jó néhány évvel ezelőtt átadott Sándor Palota, majd a MÜPA kapcsán, hogy csak a legismertebbeket említssem. Egy építész pedig egyenesen úgy emlegette Önt, mint „egyszemélyes intézményt”, akivel nem csak öröm, hanem nagy

megtiszteltetés is együtt dolgozni. Mert hihetetlen tudása van anyagokról, érzi a színekhez, elképesztő lelkesedéssel veti bele magát a feladatokba, és nem utolsósorban szereti, de talán azt is mondhatnám, szolgálja az építészetet.

Fellegi Eszter: Több évtizede foglalkozom az építészetet érintő számos területtel, így bútorról, kárpittal, szőnyeggel, festékekkel, vagy egyéb, különleges, egyedi megvalósítást igénylő építészeti feladattal. Mindig építészekkel együtt, az építészek keze alá dolgozva. Kollégáimmal aktívan részt veszünk terveik előkészítésében, ami azt jelenti, hogy ha kell, felkutatjuk, megkeressük, legyártatjuk mindazt, ami akár csak ötlet szintjén az építészek fejében felmerült, legyen az kortárs építészeti feladat vagy műemléki rekonstrukció. Vallom, hogy az építésznek nem kell minden apró részlettel foglalkozni, de kell hogy

tudja, mihez nyúlhat, mi segítheti tervének, elképzelésének minél magasabb színvonalú megvalósítását.

R.E.: De hol tanulta mindezt, honnan van a tapasztalata?

F.E.: Engem egész életemben a kihívások érdekeltek, ezek vittek a legkülönbözőbb irányokba. A régiség, a design, az építészet éppen úgy izgatott, mint a legkorszerűbb technológiák. Hosszabb ideig éltem Olaszországban, ahol sok mindent megtanultam mind a kis manufaktúrák működéséről, mind a nagy építészirodák gyakorlatából. Az egyik legnagyobb hatást a Carlo Scarpa stúdiója által Luciano Gemin építész vezetésével felújított velencei Zorzi-palota restaurálása tette rám, amit a palota új tulajdonosa, a Fantoni cég rendelt meg. A Fantoni cég hazai képviselőjeként egészen közelről láthattam, hogy mit jelent, amikor az építész bátran álmodhat és a háttérben mindenki azért dolgozik, hogy ez az álom

A New York Kávéház falaihoz Oikos festéket használtak

megvalósulhasson. Nem féltek az újtól, a váratlantól, merészen gondolkodtak, nem ismertek lehetetlent, minőségben pedig mindenből a legjobbat akarták. Közel harminc éve nekem is ezek az elvek határozzák meg a döntéseimet, ezek motiváltak, amikor több évtizede banki belsőépítészettel kezdtem foglalkozni, de nem állt rendelkezésre megfelelő minőségű díszítőfesték ezeknek az exkluzív tereknek a kialakításához. Ekkor találtam rá az egészen egyedülálló festési rendszereket kínáló olasz Oikos festégyárra, akik az általam ismert legszebb díszítőfestékeket gyártják. Perfekcionista vagyok, ha kell, egy vég textilt akár hat üzembe is elküldök, mint tettem a Zeneakadémiába szánt textilekkel, mert tudom, melyik folyamatot hol tudják a legjobban. Ugyanígy fontos számomra, hogy a falra kerülő festék, az építész által megálmodott falfelület tökéletes legyen. Igaz ez akkor is, ha egy műemléki felújításról van szó, mint például a 119 éve épített New York Kávéház esetében – ami elnyerte a világ legszebb kávéháza címet –, vagy ha hazai Év Design Irodája címmel büszkélkedő Bank of Georgia tereiről beszélünk. Ezekhez minden festéket mi szállítottunk. Aligha várható el egy építészttől, hogy mindezt koordinálja, de az már igen, hogy a lehető legjobbra törekedjen, hogy ne elégedjen meg a készen kapott, a megszokott, a rutinból teljesíthető feladatokkal. Ezt a mi közreműködésünkkel bátran teheti.

Ca' d'Oro Stúdió

1052 Budapest, Aranykéz u.6.

Tel.: 317 7533

OIKOS Festéklerekat

1113 Budapest, Diószegi út 39.

Tel.: 372 6116

A Sándor Palota textil munkáit is a Comester Kft. végezte

Anyag, Forma, Funkció, Illeszkedés, Kapcsolat

Régi és új viszonya I. – kortárs szlovén építészeti

Az európai kortárs építészet élvonalát erősíti a kontinens egyik legkisebb országa, a rendszerváltás utáni Szlovénia. A növekvő nemzetközi elismertséget mi sem bizonyítja jobban, mint az egyre több, szaksajtóban publikált kortárs szlovén épület, illetve a szlovén irodáknak szentelt külön lapszámok – itt külön említést érdemel a Bevk Perović architekta 2004 és 2012 közötti munkásságát bemutató El Croquis. A szlovén építészeti sikerekhez igen nagymértékben hozzájárul a létrehozott épületek többségének reflektálása a „régire”, ami jelentheti mind az épített-természetes környezet, mind az anyagi-szellemi tartalmak archaikusságához való erős viszonyt. Ez a viszony a kortárs szlovén építészetben példaértékű, különösen a napjainkban mutatkozó tiszavirág életű építészeti tendenciák tengerében, ahol az épületek az „újdomságra”, nem pedig a „szépségre”, illetve a „megfelelőségre” helyezik a hangsúlyt. Az alábbiakban a „rég és új” építészeti témaköre az anyag, a forma, a funkció, az illesztés, valamint a kapcsolat hívószavak mentén kerül kifejtésre, egy-egy kortárs szlovén épületen keresztül.

Architektura Krušec, Alpisi szálló Celje, 2007

Az Architektura Krušec iroda alpisi szállója Celje-ben a fa – mint anyag – szlovén építészeti felhasználásának egy-értelmű megújítása. A szálló előzménye egy szerényebb

építészeti megfogalmazású, a helyiek által „a celje-i kunyhónak” hívott, sokat látogatott kirándulópont fogadóépülete, melyet a megnövekedett igények miatt felhasználni az új épület létrehozásában nem lehetett, mégis a tervezők a lehető legnagyobb alázattal viseltettek az eredeti építmény iránt. A megvalósult szálló épülete ugyanazt az architektonikus ritmust ismétli a vízszintes

lécezéssel, mint elődje, valamint a függőleges acélpillér-váz is az eredeti szerkezet hierarchiáját idézi meg, mind-emellett az építésznek marad játéka is lehetősége a lécezések sűrítésével-ritkításával, a függőleges tartószerkezet pillértávjainak változtatásával, így a nyitottabb-zártabb felületek ritmikájával egy igen harmonikus kortárs épület jött létre. További részletek: www.architekturakrusec.si

OFIS, 6x11-es alpesi kunyhó

Stara Fužina, 2009

A szlovén határokon kívül is számos épületet jegyző OFIS stara fužina-i „alpesi kunyhójának” esete egy igen érdekes tervezési feladat elé állította az irodát: a telekre már volt kész engedélyezési terv egy családi házról, ezt a típustervet alakították át a saját építészeti felfogásuk szerint, azonban az eredeti terv paramétereit szigorúan be kellett tartaniuk (innen kapták a szaksajtóban a „6x11-es” jelzést, ugyanis ezek voltak az épület előírt befoglaló méretei). A szimmetrikusan kialakított épület kétoldalt tornácot kapott, anyaga a környékre jellemző fa. Az épület nagy erénye, hogy a hagyományos formálás és anyaghasználat tiszteletben tartása és értelmes felhasználása mellett az energiatakarékosság is fontos szempont volt az áttervezés során. További részletek: www.ofis-a.si

Maruša Zorec, Szabadtéri oltár

Brezje, 2008

A Brezje templomterén található szabadtéri szárnyasoltár Maruša Zorec építész kortárs funkció-újraértelmezése, azon belül is a szakrális tartalom újragondolása. Az oltár elhelyezése gondos odafigyelést mutat: a tér eredeti hierarchiáját nem bontja meg a nagyvonalú hosszúkás kubusban megfogalmazott oltár a kiszolgáló funkciókkal, amely finoman kapcsolódik, illetve kiegészíti a parókia kertjének kőből készült kerítésfalát. Az oltárhoz vezető lépcsős aszimmetrikus kialakítása finom utalás az „új” elem és a szimmetrikus „rég” templom kapcsolatára. A szárnyas oltár puritán kialakítása és tiszta anyaghasználata – sötétre festett külső, természetes fa-barna belső – rendkívül egyszerűen idézi meg a festett-aranyozott barokk szárnyasoltárok képét, illetve az okosan kialakított felülvilágító az általa beengedett sűrűfényvel egyedülállóan szép építészeti megoldás.

Maruša Zorec, Vidéki ház

Maribor, 2009

Zorec másik alkotása, a maribor-i vidéki ház régi épületbe való illesztése az egyik legszebb megoldás a kortárs szlovén példák közül, melyért 2010-ben elismerésül megkapta a Piranesi-díjat. A majorsági épület komoly múltra tekint vissza, gótikus tömeg- és térformálását azonban megbolygatták a rá következő korok és annak bővítései. Az építész feladata egy olyan rekonstrukciós-rehabilitációs folyamat véghezvitele volt, amely minél jobban felfedi a ház eredeti architektúráját, mégis kellő alázatot tanúsít a különböző korok lenyomatai iránt. Így alakulhatott ki az a koncepció, hogy az épület maga vált kiállítási tárggyá saját tömegén és keretein belül. A „kiállítási tárgy” bejárása egy, a padlószinttől elemelt rámparendszerrel lehetséges, így a terek egyfajta dramaturgia mentén tárhatók fel.

Az épület két szín kontrasztjával operál: a téglavörösével és a vakolt felületek fehérségével. Ez a kiegyensúlyozott kapcsolat megjelenik a téglavörösre festett acélpilléknél, ill. a koncertterem székeinek vörös-fehér színezésében. Rendkívül szép és elegáns megoldás az épület

Maruša Zorec, Zeneiskola és regionális néprajzi múzeum

Ormoz (Ormosd), 2012

Szintén Maruša Zorec alkotása, a régi és új kapcsolatának példája az ormoz-i (ormosdi) zeneiskola és néprajzi múzeum, melynek révén Zorec személyében építész nyerhette el 2012-ben a szlovén művészek által elérhető legnagyobb állami kitüntetést, az 1947 óta létező Prešeren-díjat. Az U alakú épület régi és új szárnyait a helyi építészetre jellemző téglaköti össze, mely hézagosan rakva transzparens burokként jelenik meg az épületen, koherens egységgé alakítva az együtttest.

szerkezeteinek felsejtése általt, hogy az építész a téglaboltozatokat vakolatlanul hagyta, csak a boltöveket vakolta kontrasztként fehérre.

Rentka László

Az írás a BME Építészettörténelmi Tanszék „Kortárs építészet – Régiók és kultúrák” c. kurzus keretein belül készült tanulmány rövid összefoglalása.

Életforma és hagyomány

Régi és új viszonya II. – kortárs cseh építészet

Milyen a cseh építészet? Nem a hazánkban is tapasztalható állandó divatmustrázásra voltam kíváncsi, hanem olyan példákra, amelyek a cseh életformából és kulturális hagyományokból következnek. A rövid elemzésre kiválasztott öt ház ezt az elvet követi: a tipikus forma átértelmezéséből indulva a kortárs beavatkozás és a történeti épített elem viszonyának kérdésén át a kontrasztig. A kortárs cseh építészet őszinté. A lényegét nem bonyolult elméletekkel fogalmazza meg, hanem magától értetődően kínálja. Logikus és arányos megoldások sorát látjuk, a megelőző korok építészeti hagyományát is felhasználva, amelynek sokszor nem is az esztétika az elsődleges kiindulópontja, hanem maga az életforma, a kultúra.

Jarousek Rochová Architekti, Mala Lhota
Családi ház, 2010

A kortárs cseh családi ház építészetben szellemi értelemben igen erős a régi és új kapcsolata, amely elsősorban a gyerekrajzokról is ismert, jól értelmezhető archetipikus, nyeregtes házakban testesül meg. A Jarousek és Rochová építészek által tervezett családi ház Mala Lhota-ban, a Cseh-Morva dombvidék egyik falujában helyezkedik el. A ház alapvetően két elemből áll: a telken álló régi ház köveiből épített kerítésből (földbe süllyesztett építményből) és az új nyeregtes családi házból. Az épület utcai homlokzata mindenki számára jól olvasható: a homlokzat (nyílások) szerkesztése tiszta, illeszkedése szinte megkérdőjelezhetetlen. A lábazat szerepe kiemelkedően fontos, hiszen a kortárs építészetben ezt az építészeti elemet rendre elhagyják az építészek, itt azonban szimbolikus szerepe van a ház „házszerű” megjelenése miatt. A csüngő ereszt viszont – az erős archetipikus kontúr kihangsúlyozása érdekében – elhagyták. A ház belső térszervezése, exkluzívabb minimalista berendezése némiképp ellentmond a külső puritanizmusának.

e-MRAK, Krnany

Pajta, 2006

A faépítéssel kihagyhatatlan témakör, ha Csehországról van szó. Ráadásul régi és új viszonyában is értelmezhető lépten-nyomon. Az e-MRAK (Martin Rajnis) viszont más utat kínál a faépítészet kortárs értelmezésére, mint a legtöbb cseh építésziroda. Az anyag alaptulajdonságát emelik ki, amikor innovatív módon újrafogalmazza a fa használatát. Az elemekből való építkezés az e-MRAK munkáiban didaktikussá válik: az előkép minden háznál a farakás. Jól tükröződik ez a hatás a Krnany faluban felépült pajtánál (családi ház kerti pihenőhelye), amely fém rögzítések nélküli fapallókból áll össze. A csomópontok szerkesztése a faszervezet önsúlyán alapszik, a szerkezetet pedig acélhuzalok merevítik. Az épület formája hagyományos, nyeregtetős megjelenésű, ám ez ebben az esetben kevésbé fontos, mint az anyag ilyen elméleti,

ősi tulajdonságait kihasználó építésmódja. A lényeg nem a tervezésen, hanem az építésben rejlik. Az e-MRAK iroda épületei és építményei inkább érdekes kísérletek, mint jól használható házak. Elmondható, hogy kísérletek akkor tudnak igazán sikeresek lenni, amikor nem valami háztól elvárható, télen-nyáron lakható funkciót építenek. Pajták, kilátók és nyári lakok testesítik meg az állandó mozgásban lévő, szétszedhető és újra összerakható innovatív faépítészetet. További részletek: www.e-mrak.cz

H3T, Kralupy nad Vltavou

Teaház, 2010

A világ híres internetes szakmai folyóiratai egyre többször közlik a manapság népszerű XXS épület kategóriát. A legkisebb igényes épületek főleg pályakezdő, fiatal építészek művei, amelyeket nem egyszer maguk a tervezők építenek meg. Így az esztétikai igényességen túl (legtöbbször) biztos a kivitelezés sikere is. Az építész ilyenkor egy kicsit iparművésszé válik, aki közvetlenül formálója a saját műtárgyának. Kis méretük ellenére az ilyen építmények mindig figyelemfelhívás céljából épülnek. Keresik a helyet és ha megtalálják, kiemelik azt az építészet eszközeivel.

Kis felkiáltójelek ezek a tájban vagy az elfeledett ipari műemlék környezetében. A H3T építésziroda (Vítek Símek, Štěpán Řehův) éppen XXS méretű építményeiről lett ismert. Így Kralupy nad Vltavou-ban álló kis teaházuk, amely egy felrobbantott híd egyik pilonjára épült. A helyválasztás különlegességét a környezet szépsége magyarázza: mediterránra alkalmas helyet kerestek, de a helyet is ki szerették volna emelni a környezetéből. A fából épült teaház egyik oldala nyitott, valamint függőleges tengelye körül forgatható, így úgymond távcsóként is funkcionál a híd pilonján. A kis építményt a Moldaván keresztül, csónakkal lehet megközelíteni, mintegy magunk mögött hagyva a (száraz) földi gondokat, átlépve egy másik világba. További részletek: www.h3t.cz

Kamil Mrva Architekti, Bílovice

mmcité székház, 2009

A legjobban olvasható kapcsolat régi és új között, ha egy egzakt meglévő épületre rakunk egy új réteget, vagy éppen a régibe helyezzük el új elemet. A „becsomagolás” szó szerint és vissza is értelmezhető: az új csomagolás be a régit vagy a régi az újat. A Kamil Mrva Architekti a Bíloviceben lévő egykori TSZ-sertéstelepet iroda- és bemutatóteremmé alakította át. A megbízó, a bohém design térbútorokat tervező és gyártó cég (mmcité) imázsához is hozzátartozik a hőtükros, párazáró műanyag fólia télen-nyáron tükröződő felülete, amely meghökkentő hatást kelt a falu szélén. A nyers építőanyagok fedetlenül

maradnak a belső térben is: OSB-lapok, műfü szőnyegek és gipszkarton álmennyezetek demonstrációs célú felhasználásával találkozunk. Az építészek, mintegy építőipari bemutatóteremként értelmezték át a székházat, melyben minden olyan környezetbe kerül, amilyenbe egyébként nem kerülne. További részletek: www.mrva.net

DRNH, Brno

Gyógyszertár az egykori templomban, 2002

A DRNH építésziroda gyógyszertára éppen a „becsomagolás” visszafelé történő értelmezésére adhat választ. A helyszín Brno legidősebb temploma, amely a történelem során elveszítette funkcióját, s azóta már több rendel-

tetést is betöltött. A becsomagolás itt gazdag viszonyrendszert teremt a régi falak és az új tárgy közötti térben, amely homogén, mégis finoman differenciált összehatást eredményez. A régi templom kissé durva, meszelt falai kontrasztban állnak a gyógyszertár kiszolgáló helyiségeit tartalmazó doboz fehér, tükörsíma, szerelt falburkolataival szemben. A gyógyszertároló szekrények formai megfogalmazása a régi templomi padosorok hangulatát idézi. További részletek: www.drnh.cz

Balog Ádám, építészhallgató

Az esszé a BME Építészettörténet Tanszék „Kortárs építészet – régiók és kultúrák” kurzus keretében készült tanulmány rövid összegzése

Kerámia tetőcserepek műemléki környezetben

Ősi építőanyag a múlt emlékeinek szolgálatában

Műemléki épületek tetőfelújítása sokszor állítja kihívás elé a tervezőt és a tulajdonost. A szigorú szabályoknak és a műemléki törvényeknek való maradéktalan megfelelés kulcsa a sokszor rendkívül nehezen, és a súlyos katasztrófát éppen elkerülve elinduló tetőfelújítás. Ma már számos, kifejezetten műemléki épület igényeit kielégítő termék közül válogathatunk annak érdekében, hogy az amúgy is rendkívül költséges, bonyolult felújítást ne kelljen feltétlenül még költségesebb, egyedileg gyártott termékekkel megoldani.

A műemléki védettség alatt álló vagy műemlék-jellegű épületek rendkívül heterogén csoportot alkotnak: különböző korok, stílusok és épülettípusok, az ókori római építészeti emlékektől egészen a XX. század eleji modern építészeti számos kiemelkedő alkotásáig. A Creaton műemléki tetők

1. Nagybaldogasszony Római Katolikus Templom, Andocs

2. Református templom, Fülöpszállás

3. Különleges formavilág a tetőn, kolostorfedés

4. Római Katolikus Plébániatemplom, Ópusztaszer

programja kifejezetten erre a változatosságra fejlesztve, a leggyakrabban alkalmazott forma- és színvilágot ötvözte a modern gyártástechnológia kínálta lehetőségekkel. A modern/új kontra újrahaszonosított cserép vitában ma már sokszor az új javára dől a mérleg. (4. kép)

Modern gyárak a tradíció szolgálatában

A műemléki tetők örök klasszikusa a hódfarkú tetőcserép. Méretével (18x38 cm), finom ívével illeszkedik a hagyományos tetők formavilágába. Színvariációival és mesterséges patinájával képes egy új tető színének, mintázatának zavaró hatását is kiküszöbölni. Hétféle vágási formában és öt különböző felületkezeléssel ellátva, a földszínektől az egyedi színig számtalan variációval igyekszik kielégíteni a különböző épülettípusok és stílusok igényeit. Az egyszerűbb kialakítású tetők esetén a hódfarkú jellegű, hornyolt tetőcserép, a Róma használata gazdaságos megoldás. A hódfarkú és hornyolt termékek között is megtalálhatóak a NUANCE, engóbozott cserепek. A NOBLESSE, a kétrétegű üvegmázás cserепek tipikusan a műemlékek helyreállítása és történelmi környezetben álló épületek közkedvelt terméke. A hódfarkú fedést szép rajzolat jellemzi, íves felületek is fedhetőek vele (1. kép): hajlásszög: 10–90° (>45° minden tetőcserepet rögzíteni szükséges),

léctávolság = (cseréphossz – átfedés) / 2,
léctávolság: 30–35° esetén 14 cm, >35° esetén 15 cm.
További méretek: 18x26 cm – főként toronyfedéshez, illetve 20x40 cm.

Vágási formák: kerekvágás, szegmensvágás, egyenesvágás, egyenesvágás lekerekített sarokkal (un. Bécsi táska), kosárvágás, hatszög vágás.

Felület: sima és kezézt

Lovagfedés vagy koronafedés

A klasszikus hódfarkú tetőcserepek kettős-, illetve lovagfedési (más néven koronafedési) módban rakhatóak, de íves tetőfelületek felújítására is egyszerűen alkalmazhatóak. A koronafedés megjelenése, hézagrajza dekoratívabb, mint a kettős fedésé. A kétrétegű hódfarkú cserépfedések előnye a viszonylag alacsony ár és az egyszerű kivitelezés.

Apácák és barátok a tetőn: a kolostorfedés

A kolostor, más néven barát- vagy apácáfedés a mediterrán országok hangulatát idéző műemléki tetők különleges hatású fedési megoldása. A Földközi-tenger térségében elterjedt, ősrégi, nagyon szép, ám nehéz fedés. A fedés kitérítéssel – a szarufákra merőlegesen 5x5 cm-es, rá esésvonal irányban 2,4x4,8 cm-es szelvényű – lécezésre kerül. Az alsó sor egymásba csúsztatott apáca-cserépei vízelvezető folyókákat alkotnak, ezeket takarják le a barát-cserépek. (3. kép)

Hajlásszög és átfedés:

10–25°, átfedés ≥12 cm (délen),
≥25° de 35°, átfedés ≥10 cm,
35–50°, átfedés ≥8 cm.

Az eredeti kolostorfedésnél a cserépeket homorú és domború felüikkel egymásba helyezve alakult ki ez a látványos megoldás. A Creaton a történelmi környezetben álló épületekre kínált választékában megtalálható az ANTICO nagy hullámú cserép, amellyel a hagyományos kolostorfedés látványára emlékeztető, ám a mai kor műszaki követelményeinek minden szempontból megfelelő tetőfedés készíthető.

Ívek és kúpok a tetőn

Íves tetőfelületek felújításai hódfarkú tetőcseréppel kettős fedési móddal készíthetők, amely alá teljes aládeszkázás szükséges. Kőr alaprajzú kúpfelületek szakszerű fedéséhez a kúpnak 3 méternél nagyobb sugarú kőr alaprajzzal kell rendelkeznie. A kúp csúcsához közelítve, a hajlásszög függvényében, az utolsó 50–80 cm fémlemez zárással készül. Íves tetőablak (ökörsem, Napoleonablak) szakszerűen akkor készíthető el, ha az ablak vízszintes és függőleges befoglaló méretének aránya 5:1. (2. kép)

www.akcio.creaton.hu | www.creaton.hu

A műemléki épületek megvilágításáról

Szubjektívitás és szaktudás

A kilencvenes évek közepén Magyarországon a díszvilágítás egyik piacvezető cége újdonsággal állt elő. Kiviteli tervében látványképet szerepeltetett arról a majdan megvilágítandó épületről, amelyen dolgozott. A komputerek korában ma már mindenki mosolyogna a grafikusán készített, néha festett képeken, de akkoriban ez a „tudás” komoly üzleti előnyt jelentett. Addig ugyanis a műszaki tervek, elrendezési rajzok, fényvető beállítási ábrák, esetleg világítási számítások éppen hogy csak sejtetni engedték, milyen lesz a végső látvány.

A megvilágítás akkoriban egyébként nem lehetett olyan sokféle, hisz még nem léteztek falra szerelhető, járdába süllyeszthető világítótestek, és a gazdaságosnak vélt nagynyomású gázkisüléses lámpákat is csak nagyobb teljesítményben lehetett kapni. Vagyis alig két évtizeddel ezelőtt egy díszvilágítási feladat korántsem lehetett szofisztikált és abban nem azt mérlegelték, hogy milyen világítási módszerrel lehet a feladatot megoldani, hanem pusztán azt, hogy honnan lehet és milyen erősen kell fényárvilágítással megvilágítani az épületet. Ha jól belegondolunk, alig több mint tíz éve áll rendelkezésünkre az a világítási arzenál, amivel változatos díszvilágításokat lehet létrehozni. Ma már természetes, hogy a világítási feladat elején akár többféle számítógépes látványképpel illusztrálja a tervező megálmodott elképzeléseit. Ugyanakkor a díszvilágítás nagyban ízlés kérdése is, és ettől a döntéshozók sem igen tudnak elszakadni, különösen a műemlék épületek esetében. Ezek védettség alatt állnak, esetükben többszöri egyeztetés, sokszor hosszas procedúra után épülhet csak meg egy díszvilágítás, amit a szakemberek – építészek és hatósági döntéshozók – még mindig kicsit „idegen testnek” éreznek és gyakran úgy gondolják, hogy a világítás megbolygatja a korábbi, megszokott „természetes állapotot”.

Mégis, hogyan lehet megvilágítani egy műemlék épületet, mitől függ a sötétedés utáni megjelenítése? Általánosságban azt mondhatjuk, hogy alapvetően két világítási felfogás között kell lavírozni. Az egyik vélemény szerint sötétedés után is úgy kell bemutatni egy épületet, ahogy azt nappal látjuk. Vagyis minél távolabbról kell megvilágítani és egyenletesen kell deríteni. Ez a felfogás lényegében a tradicionális fényárvilágítást preferálja. Ennek a világítási megoldásnak az egyszerű sallangmentességén kívül az az előnye, hogy nem kerülnek az épület közvetlen közelébe vagy magára az épületre lámpatestek, amik a nappali látványban diszóniás elemként jelennek meg. Hátránya ugyanakkor a szabonosság, az építészeti érdekességek figyelmen kívül hagyása. A másik álláspont épp az építészeti jellemzők kiemelésére, megmutatására törekszik. Úgy gondolja, hogy a nappali egységes világítás miatt nehezebb észrevenni azokat az egyediségeket, amik az adott épületre jellemzőek.

Ezeknek az érdekességeknek a bemutatására, kihangsúlyozására kiválóan alkalmas a sötétedés utáni kiemelő világítás. Ennek a világításnak a hátránya lehet, hogy a helyi fények sokszor öncélúak, nem biztos, hogy megmutatják az épület egészét, amit nappal mégiscsak teljes terjedelmében érzékelünk. Másik gond a sok kisméretű lámpatest homlokzati elhelyezése, a vezetékezés észrevétlen kiépítése.

E dilemmát, a többféle világítás-kialakításának lehetőségét egy vidéki műemlék épület díszvilágítási esete „világítja meg”. A megrendelő csak helyi fényekkel kívánta az épületet megvilágítani. Neki ez a világítási mód tetszett és egyébként sem kívánt kimenni a lámpatestekkel, a kábelekkel az utcára, mert belebonyolódott volna a közterületet érintő egyeztetésekbe, engedélyeztetésekbe. A világítás az elképzelése szerint épült meg (1. kép), a helybeliek szerint olyan sikeresen, hogy a város legszebb díszvilágításaként méltatták. A műemléki referensnek ugyanakkor nem tetszett a világítás, ő a helyi fényeket nem szerette, ezért nem adta ki a jóváhagyást

Fotó: Tamka Doris

Egyazon épület, kétféle világítással. Kinek van igaza? A megrendelő és a hatóság küzdelmének egyik példája

Fotó: Tamka Doris

Fotó: Tamás Bencz

*A Parlament
díszvilágítás-
ban*

a megvalósításra. Hónapokig folyt a vita, az építettő büntetéseket fizetett az engedély nélküli kivitelezés miatt, végül le kellett cserélnie a berendezést. Ezután az épületet távolabb elhelyezett fényvetőkkel világították meg. (2. kép) Mindenki eldöntheti, melyiket érzi sikerültebbnek. (A már említett szubjektivitásra jó példa, hogy nagyjából ugyanabban az időben, egy másik városban, egy nagyon hasonló épület esetében az ottani műemlékvédelmi referens egyenesen ragaszkodott a helyi fényekkel történő világításhoz, mert mint elárulta, utálta a fényárvilágítást.)

Nem minden esetben lehet azonban kétféle világítást kipróbálni, sokszor a körülmények, az adottságok, a próbavilágítások tapasztalatai döntenek el egy világítás sorsát és általában a stílusok ötvözetéből alakul ki a végeredmény. Erre jó

példa a Parlament épületének tavalyelőtt átadott díszvilágítása is. Sokan emlékezhetnek rá, hogy korábban évekig csak a kupolát lehetett sötétedés után látni, s azt is fehér fényben. A tervezés elején úgy tűnt, a fehér kupola marad és csak helyi fények egészítik ki a látványt, különösen, hogy az alsó rakparti árvízveszély miatt korábban megtiltották az ottani oszlopállítást. A próbavilágítások során azonban kiderült, hogy épületen kívüli fényvetők nélkül csonka lenne a látvány. Menet közben feloldották a bojkottot és jelenleg nyolc oszlopról 48 fényvető világítja meg az épület csak innen kezelhető részeit, de ezeken kívül a homlokzatok elé, a homlokzatokra, a fülkékbe, az árkádokba és a tetőzetre is kerültek lámpatestek. A homlokzatra szerelt lámpatestek, tartószerkezetek csak homlokzati színben készülhettek, így nappal is alig lehet felfedezni őket. (3. kép)

A fertői Esterházy-kastély esti fényben

Fotó: Tanka Dörög

Fotó: Tanka Dörög

Fotó: Tanka Dörög

A New York-palota részlete és egésze

Mindentől függetlenül egyre népszerűbb a kizárólag épületen elhelyezett lámpatestes világítás. Ennek néha koncepcionális oka is van. A New York-palota díszvilágítása például azért épült lépcsőzetes elrendezésben (5. kép), mert a világítás tervezője egy addig számításba nem vett körülményt is megfontolt. Észrevette ugyanis, hogy nyáron, a lemenő nap fokozatosan vetíti az épületre a szemközti házak árnyékát. Úgy gondolkodott, hogyha alulról indulva, szintről szintre fáziseltolással kapcsolják be a világítást, a felfelé lopakodó árnyékhatást mindig ki lehet oltani, vagyis folyamatosan fényben ragyoghat az épület. Más kérdés, hogy ezt a játékoságot „élesben” egyszer sem próbálták ki, de nem is működne tökéletesen, mert a többségében fémhalogén-lámpás lámpatestes fényforrásai csak percek múlva érik el névleges fényáramukat. A világítás precízen megszerkesztett,

nincs hiányérzetünk az esetleg kieső homlokzati részek miatt, és ha közelebről megvizsgálunk egy-egy szakaszt, rádöbbenhetünk, hogy milyen apró részletekből áll össze a komplett látvány (6. kép). Végül egy jól ismert épületre utalnék, a fertői Esterházy-kastélyra (4. kép), amelynek világításában akad néhány érdekes megoldás. Még a szakemberek közül is kevesen gondolták volna, hogy földbe süllyesztett lámpatestekkel a kapuzat pilléreit díszítő kővázákat ilyen szinten lehet láttatni. Persze, ehhez ideális pozíciók, remek optikás lámpatestes és az a felfogás, támogatás is kellett, amivel ennek a műemléknek a felújítását kezelték. Fényei, remélhetően, egyre több műemlék épületnek – azok tervezőinek és tulajdonosainak szolgálnak jó példával.

Deme László, világítási mérnök

Amikor a zene megjelenik mellettem...

Beszélgetés Finta Csabával arról is, amihez nem szabad hozzányúlni

Több mint egy évtizede foglalkozik belsőépítészettel és tárgytervezéssel, tizenhárom éve vezeti a MYD-II Belsőépítészeti Irodát. Belsőépítészeti munkái között feltétlenül meg kell említenünk a hévizi Zena Szépség-Egészség Központ és Hotel tereinek kialakítását, vagy a MÖL-benzinkutak vásárlótereinek enteriőr-koncepcióját. Első diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán szerezte. Rigorózus, alapos mérnökember és a világra nyitott, szabad szellemű designer egy személyben. Bauhausi értelemben vett konstruktőr, így talán el sem kerülhette tervezői sorsát, hogy a formatervezés egyik olyan különleges területére is elvigye a jó szerencséje, ahol elengedhetetlen a komplex designszemlélet.

Molnár Szilvia: Amikor előzetesen, telefonon egyeztetünk a találkozónkat, akkor azt mondta a Bodor Ferencel közösen létrehozott *bodor audio* + komplett High End-hangrendszerrel, hogy ez egy szerelem. Ha szerelem, akkor talán nem tévedek, hogy a véletlennek is nagy szerepe van abban, hogy létrejött ez a komplex zenei élményt nyújtó rendszer. Vagy talán sorsszerű, hogy erre a speciális tervezési területre érkezett?

Finta Csaba: Ez az egész a gyerekkoromban kezdődött. Olyan 10 év körüli gyerek voltam, amikor a nálam 6-7 évvel idősebb unokatestvéremnél nyaraltam. Ő volt a nagyfiú, aki mindent kipróbált, mindenben benne volt, így aztán

érthető, hogy áhítattal néztem fel rá. És nem csak mindenféle nagyfiús ügyei, hanem különleges dolgai is voltak. Például volt egy Orister erősítője, HS280-as hangfala és egy Tesla lemezjátszója. Gondolja el, mit jelentett ez akkor a mi családi Videoton táskarádióinkhoz képest! Pink Floydot, Dire Straits-t, Jézus Krisztus Szupersztárt hallgattam ezekkel a nagyszerű eszközökkel, így én akkor ott, nála éltem át azt, hogy milyen a minőségi zenehallgatás. És mindenhez hozzá lehetett nyúlni abban a gyerekszobában, csak a hifihez nem. Na most, mi egy gyereknek a legédesebb?

M.Sz.: Az, amit nem lehet megtenni.

F.Cs.: Így van. Vagyis ez volt az alapélmény. Az, hogy „nem lehet hozzányúlni a hifihez”. Onnantól kezdve úgy éreztem, hogy nekem is kell egy ilyen. Minden ezzel indult. Nyaranként dolgoztam, összegyűjtöttem a pénzem, vettem idővel én is egy Teslát, majd összeraktam egy erősítőt. És egyre többet foglalkoztam azzal, hogy hogyan lehet a zenét minél hitelesebben, kifinomultabban közvetíteni.

M.Sz.: Milyen zenét hallgat, mit jelent az Ön számára a zene?

F.Cs.: Igazából „mindent hallgató” vagyok. Talán a dzsessz jelenti az alapot és nagyon szeretem a hetvenes évek rockzenéit, hiszen ezeken nőttem fel. Amikor a zene „megjelenik mellettem”, akkor valami megváltozik. Nincs az a fáradt állapot, levertség, amiben a zene nem tud rám találni. Ahogyan a tudósok mondják, minden rezgés, így a zene is, én is, ez az asztal is, ami mellett most ülünk, mind-mind rezgés, energia. És ez a rezgés, energia, tisztaság, nyugalom, ez az elengedett állapot az, amire rákapcsolódom önkéntelenül, amikor zenét hallok. Ez a gyökere annak, hogy beleástam magamat a hifi világába. Ez az élmény pedig visszaköszön a tervezésben.

M.Sz.: Hogyan kezdődött a szakmai együttműködésük Bodor Ferenc fejlesztővel?

F.Cs.: Egy munka kapcsán, de már előtte ismertem a Feri által készített eszközöket. Aztán egyszer elvittem tőle egy erősítőt, majd egy hangfalat, végül minden jó és drága készülékemet lecseréltem az ő hifijére. Aztán gondoltam egyet, és megkerestem őt azzal, hogy „Feri, te mestere vagy a hangoknak, mi pedig az irodával ezt az egészet megerősítjük egy teljesen egyedi formatervvel, koncepcióval, beleértve a marketinget is.” Ez volt a kezdet. Addig azt láttam, figyelve a piacot, hogy a komoly, világhíres cégek hangfalat, tévét, erősítőt gyártanak, de ezeket nem kezelik egységként, valamint tipizálnak, nem gondolkoznak egyedi megoldásokban, személyre szabott egységekből. Mi ezt hoztuk létre a bodor audio +-szal. És ma már üzlettársak vagyunk.

M.Sz.: Egy Önről írt portréban olvastam, hogy nem ez volt az első, nem saját célra készített hifi, amit tervezett.

F.Cs.: Régen létezett egy Hold Hang nevű kicsi műhely, ahol hobbi szinten hangfalakat készítettünk és jó néhány sikeres eladásunk. Ez is gyerekkori eredetű nálam, hogy szerettem mindig összerakni, építeni különféle dolgokat. Bármilyen elektronikai készülékem volt egykor, azokat mindig szétszedtem, megvizsgáltam a működését.

M.Sz.: Ez a „bütykölés” vitte a mérnöki pálya felé?

F.Cs.: Először is formatervezőnek készültem. Gyerekkoromban autókat és házakat rajzoltam, töméntelen mennyiségben. Azért jelentkeztem a Műszaki Egyetemre, mert azt gondoltam, hogy ott majd autókat fogok tervezni. Aztán, viszonylag hamar, az egyetemi évek elején kezdett gyanús lenni a dolog, előkerült a kuplung, a motor, a dugattyú és minden egyéb, ami a gépészmérnöki világ része, vagyis semmi, de semmi köze a formához. De kétségtelenül adott egy erős műszaki alapot és végül egyébként a diplomám már egy elektromos autó formatervének elkészítése volt (*diplomázás éve: 1998 – szerk.*). A másoddiplomás képzésem viszont szenzációs volt (*ipari termék- és formatervező mérnök szakon végzett, szintén 1998-ban – szerk.*), mert a Delfti Műszaki

Egyedülálló,
személyre
szabott zenei
élmény

Egyetem és a BME együttműködése révén nagyon gazdag élmény- és tudásanyaggal felvértezve jöttem ki az egyetemről. Itthon az építészképzés mellett átjártam a Közgázra közgazdaságtant és marketinget tanulni, illetve az Iparművészetin formatant, grafikát, tipográfiát hallgattam. Olyan képzési mixet kaptunk akkor, ami úgy tudom, ma sem általános. Nem beszélve arról, hogy holland tanárok is előadtak a BME-n és kiutazhattunk Hollandiába, ahol minden eszköz és anyag a rendelkezésünkre állt. Egyik nap leírtam, hogy mire lenne szükségem és másnap minden ott volt az asztalomon, mert az volt a jelszó, hogy engedj szabadjárá a fantáziádat és valósítsd meg, amit kitaláltál! Ezzel szemben itthon, a tervezés területén az volt a szemlélet, hogy ne nyúlj semmihez, mert az sok pénzbe kerül, ne fejlessz, mert az drága! Emlékszem, a gépészmérnökin egyetlen Zsiguli motor volt, azon tanult évtizedekig mindenki.

M.Sz.: Visszakanyarodva a bodor audio + -hoz, érdekelné, hogy mennyire „jön át” az Ön egyénisége, ízlése a létrejött rendszer külső megjelenésében? Hiszen ez egy nagyon funkcióorientált tervezési terület.

F.Cs.: Nagyon fontos volt a csapatmunka: Feri hozta az elektronikát, az alapot, ennek adtunk formát, Pucsek Viktor tervezőtársammal közösen. A durvább koncepciómat minden esetben Viktor finomította, rakta rendbe. Nagyon sok kísérletezés volt a végeredmény hátterében, hiszen nem mindegy például, hogy milyen fát használunk a rendszer kialakításához, minden centiméter, dőlésszög, magassági, mélységi paraméter a tökéletes hangzásnak van alárendelve. Olyan ez, mint egy hangszer.

M.Sz.: Azt nyilatkozta egy interjúban, hogy tervezőként a letisztultság, funkcionalitás mellett az érzelmek közvetítése is kiemelkedően fontos Önnek. Vagyis racionalitás

és személyesség jól megférnek egymás mellett a bodor audio + esetében is?

F.Cs.: Abszolút így gondolom. Ettől személyre szabott ez a rendszer. Ez nem csak azt jelenti, hogy kap egy olyan készüléket a megrendelő, aminek a színe illeszkedik a lakás belsőépítészeti egységeinek színeihez. Mindekelőtt letisztazzuk, hogy mekkora az a tér, ahová majd bekerül a rendszer, milyen anyagok vannak a lakásba beépítve, majd ajánlatot teszünk a helyszínen, hogy az adott térben hol érdemes elhelyezni a rendszer egyes egységeit, CD-lejátszót, vég- és előerősítőket, hangfalakat és így tovább. Illetve, hogy egyáltalán mekkora legyen a rendszer, amit meg szeretne vásárolni, hiszen nem mindenkinek van szüksége nagyzenekari hangzásra. A helyszíni kialakítás, minden részletre kidolgozva, majd csak ezután következik.

M.Sz.: Milyen a piaci visszajelzés itthon és külföldön?

F.Cs.: A 2011-es londoni 100% Design kiállításon való részvételünk óriási hírverést jelentett, kapcsolatokat, megrendelést, meg persze kihívást is, hiszen ez egy személyre szabott, egyedi behangolást igénylő hangrendszer. És mondjuk, egy indiai megrendelés esetében ugyanazt kell kínálnunk, mint amit itthon, szóval nem egyszerű. Itthon pedig már nagyon sokan ismernek bennünket, különösen, hogy csütörtökönként, a zuglói bemutatótermünkben zenés esteket szoktunk rendezni, ahol egy pohár bor mellett mindig nagyon jó muzsika szól és érdekes előadások hallhatók. A termék már megvan, kiválóan teljesít, és persze folyamatosan fejlesztjük, bővítjük a rendszert. Jelenleg a nemzetközi marketing és kereskedelmi kapcsolatok kialakítása folyik, annak érdekében, hogy meg tudjunk felelni a világ minden részéről érkező ajánlatkéréseknek.

*Bodor audio +,
komplett High
End-hangrend-
szer*

Lipták Pál, az építész és gyáros

Magyar géniuszok a XX. század hajnalán

A fenti címmel látható kiállítás Lipták Pál (1874–1926) építész és gyáros szellemi hagyatékát mutatja be, ráadásul igen-csak autentikus helyszínen, az építész által, saját családja számára tervezett zuglói Lipták Villában. Lipták Pál nevét alighanem csak a századelő építészetével komolyabban foglalkozó szakemberek ismerik, noha például egyik legismertebb, az V. kerület, Arany János utca 32. szám alatt álló épülete előtt nap mint nap több ezren sétálnak el. De az ő nevéhez fűződik a munkáslakásokat, iskolát, kultúrházat és víztornyot is magában foglaló józsefvárosi MÁVAG kolónia is.

Pályájának első állomására az elmúlt évben bukkant rá Millisits Máté művészet- és művelődéstörténész, az Iparművészeti Múzeum munkatársa, a kiállítás létrehozója, megtalálva Liptáknak egy díjnyertes tervét, 1905-ből. A 20. század elején a magyar építészársadalom úgy érezte, hogy a magyar építészeti múltját egy reprezentatív múzeumban kellene bemutatni, és erre írt ki pályázatot a Magyar Mérnök és Építész Egylet. Lipták egy kupolás, késő eklektikus stílusú, inkább a múltra reflektáló, mint a jövőbe mutató tervet készített, feltehetően a népszerű hazai előképek hatására. Munkájával aranyérmet nyert és mellé annyi pénzjutalmat, hogy komolyabb szakmai körutat tehetett Európában, ahol is felfigyelt a vasbetonra, amely egészen más irányba fordította pályáját. A kor izgalmas találmánya, a vasbeton eleinte a mérnöki építészetben találta meg a helyét. Víztornyok, hidak, majd szakrális- és középületek készültek belőle világszerte, így itthon is, gondoljunk a Zeneakadémia épületére (1907) és a margitszigeti víztornyra (1911), vagy a veszprémi színházra (1908). Lipták – Zielinszky Szilárd mellett – ennek az új anyagnak és egyik legalaposabb ismerője lett, doktori disszertációját is a vasbetonról és azon belül a vas akkor még kevésbé ismert viselkedéséről írta, ezen elméleti munkájával nagymértékben hozzájárulva a későbbi vasbeton szabványok kialakításához. A vállalkozó kedvű tervező egyetemi tanárságdi állását odahagyva, 1908-ban alapította meg a Lipták és Társa Építési és Vasipari Részvénytársaságot, amely első jelentős megrendeléseit a Goldbergeréktől kapta: ő volt a tervezője és a kivitelezője az óbudai Goldberger Gyár ma is álló vasbeton szerkezetű együttesének (1909) és a már említett, irodaépületként szolgáló Arany János utcai Goldberger-Háznak, amely a hazai premodern építészet egyik – vasbetonszerkezetének köszönhetően anyagában és technikai megoldásaiban, illetve szellemiségében, téralakításában is – fontos állomása.

Magyar géniuszok a XX. század hajnalán
Lipták Pál, az építész és gyáros
Lipták Villa, 1146 Budapest, Hermina út.3.
2013. február végéig (előzetes érdeklődés,
egyeztetés: 06 1 220 6777)

Fotó: Mihályi Péter

A MÉK Elnökségének határozatai

70/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy átcsoportosítást hajt végre a költségvetésben a szakmai munka, tervpályázatok, Közlöny részére. Forrás: bizottságoknál történő megtakarítás, egyéb pályázatok nagyobb önrész.

71/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége úgy dönt, hogy a beérkezett területi elnöki indítványok alapján javasolja a 70 éven felüliek tagdíj mentességének eltörlését.

72/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy visszavonja a Pénzügyi és Gazdálkodási Szabályzat módosításában szereplő, névjegyzéken tartási díjra vonatkozó 5000 Ft-ot tartalmazó a.) változatot.

73/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy visszavonja a Pénzügyi és Gazdálkodás Szabályzat módosítási javaslatából az adminisztrációs díjra vonatkozó előterjesztést.

74/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag kéri, hogy TÓ (BÉK tag) vezető tervezői kérelemnek ügyében a Vezetőtervezői Szakmai Minősítő Bizottság adjon véleményt.

75/2012. (12.17.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 8 igen, és 1 tartózkodás mellett úgy dönt, hogy amennyiben nem kerül pályázat kiírásra, ahogy a MÉK MMK állásfoglalásban szerepel, a MÉK kivonul a Puskás stadion ügyből.

76/2012. (12.20.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 6 igen és 3 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy a továbbiakban nem kívánja fenntartani tagsági jogviszonyát a Magyar Szakmai Kamarák Szövetségében. A MÉK rendszeres egyeztető konzultációs fórum kialakítását javasolja.

1/2013. (01.11.) sz. MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 4 igen, 1 nem szavazat mellett úgy dönt, hogy megadja T.Ö. építésznek (BÉK) a vezető tervezői címet.

2/2013. (01.14.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag elfogadja a MÉK tisztségviselői és munkabizottsági kifizetések 2012. táblázatát.

3/2013. (01.14.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy a Magyar Építész Kamara küldöttgyűlésére 2013. március 28-án kerül sor.

4/2013. (01.16.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy V.A. részére 50.000 Ft+áfa összegű díjat fizet az Energetikai Tagozattal kapcsolatos szervezési munka ellátásáért.

5/2013. (02.01.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy 2013. február 1-től az útiköltség elszámolás maximuma az adott útra vonatkozó II. osztályú vonatjegy és helyjegy ára.

6/2013. (02.01.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a szakértői díjak nem

automatikusan járnak, hanem elvégzett munka alapján.

7/2013. (02.01.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy hozzájárul a Construmán megrendezésre kerülő ÉVOSZ konferencia továbbképzési pont kérelmének díjmentes elbírálásához.

8/2013. (02.11.) sz.

MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy dönt, hogy a 2013. március 28-i küldöttgyűlésen lebonyolítani szükséges alelnök választás miatt a Jelölő Bizottságba tagnak kéri fel Kulcsár Attila DLA, Mezei Gábor, Hartvig Lajos, Vikár András DLA, Koczka István építészeket.

Összeállította:

Dér Andrea

Előzetes tájékoztató a MÉK küldöttgyűléséről

A Magyar Építész Kamara 2013. március 28-án, csütörtökön 10 órai kezdettel rendezi meg küldöttgyűlését Budapesten, az V. kerületi Újváros háza dísztermében.

A meghívó és mellékletei megküldésre kerülnek a küldöttek részére postai úton, illetve a www.mek.hu honlapra is felküldülnek.

Jogszály figyelő

Összeállította: Körmeny János

■ Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény,

- A tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény,
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, (és még változik,)
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
- A településrendezési és építésügyi követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (OTÉK),
- Az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
- Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet
- Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet
- A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet
- Az építésfelügyeleti bírságról szóló 238/2005. (X. 25.) Korm. rendelet
- Az építésügyi bírság megállapításának részletes szabályairól szóló 245/2006. (XII. 5.) Korm. rendelet
- A településrendezési és építésügyi-műszaki tervtanácsokról szóló 252/2006. (XII. 7.) Korm. rendelet
- A főépítési tevékenységről szóló 190/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
- Az építési beruházások megvalósításához szükséges eljárások integrált intézésének részletes szabályairól és a közreműködő hatóságok kijelöléséről szóló 194/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
- **A kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CXCI. törvény**
Benne:
 - Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosítása: amely kimondja, hogy a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 2018. dec. 31-től kötelező.
 - A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosítása alapvetően arról szól, hogy: a kulturális örökség védelmének keretében a védelem összehangolását és irányítását, ágazati felügyeletét, továbbá a kulturális örökség védelmével összefüggő feladatokat ellátó, kormányrendeletben meghatározott eljáró hatóság irányítását a kulturális javak és az emlékhelyek tekintetében a kultúráért felelős miniszter, míg a régészeti örökség és a műemléki

érték védelme tekintetében a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter látja el.

■ A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény módosítása. A világörökség várományosság felülvizsgálatának lehetősége, és a törvény határidőinek a választások utáni időre történő kitolása. Nagyon szomorú kultúrpolitika.

■ A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 393/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet

„E rendelet hatálya a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben (a továbbiakban: Kötv.) meghatározott, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságokra és feladatkörrel rendelkező egyéb szervekre, azok eljárásaira, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos követelményekre, valamint a régészeti feltárássra terjed ki.”

Fejezetek:

- Az örökségvédelmi hatáskörrel rendelkező hatóságok kijelölése
 - Örökségvédelmi engedélyhez kötött tevékenységek
 - A védett műemléki értékekre vonatkozó követelmények
 - Az örökségvédelmi engedélyezési eljárás közös szabályai
 - Egyes örökségvédelmi engedélyhez kötött tevékenységekkel kapcsolatos eltérő eljárási szabályok
 - A szakhatósági eljárásra vonatkozó általános rendelkezések
 - A telekalakítási eljárásban való szakhatósági közreműködésre vonatkozó rendelkezések
 - A régészeti lelőhely és a műemléki érték ideiglenes védelme meghosszabbításának feltételei
 - A védetté nyilvánítás előkészítésével kapcsolatos egyes szabályok
 - A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek ellenőrzése
 - A régészeti feltárással kapcsolatos általános rendelkezések
 - A régészeti feltárással végzésre jogosult szervek
 - Az engedély nélküli végezhető feltárási tevékenységek
 - A megelőző feltárással és a terváttalás engedélyezésének közös szabályai
 - A régészeti leletek és emlékek elhelyezése, megőrzése
 - A régészeti lelőhelyek elkerülésére vonatkozó szabályok
 - Az előzetes régészeti dokumentáció
 - A megelőző feltárással kapcsolatos meghatározása
 - A megelőző feltárással kapcsolatos általános szabályai
 - A nagyberuházással vagy kisajátítással kapcsolatos régészeti feltárással kapcsolatos általános szabályai
 - A nagyberuházás esetén végzett próbafeltárással
 - A feltárási projektterv
 - A további régészeti feladatellátás meghatározása és engedélyezése
 - A nagyberuházás vagy kisajátítás esetén folytatott megelőző feltárással és elfedés
 - Az örökségvédelmi iroda feladatainak ellátása
 - Az örökségvédelemmel kapcsolatos egyes nem hatósági feladatok ellátása
 - Az előzetes nyilatkozat szabályai
 - Az Ásatási Bizottság feladatainak ellátása
- Mellékletek:
- A járási építésügyi és örökségvédelmi hivatalok és illetékeségi területük
 - Az építéstörténeti kutatási dokumentáció kötelező tartalmi elemei

- Az örökségvédelmi hatóság hatósági és szakhatósági eljárásában vizsgálendő szempontok
- Engedélyhez nem kötött feltárási tevékenység bejelentésének és mellékleteinek adattartalma
- Feltárási engedély iránti kérelem és mellékletei adattartalma
- A leletanyag befogadására jogosult múzeum nyilatkozatának adattartalma
- Feltárás megkezdéséről szóló bejelentés adattartalma
- **A kulturális örökségvédelmi szervezetrendszer átalakításával összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 394/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet**
Minket érintő módosított rendeletek:
- Az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről szóló 147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet
- Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (szintterület, oldalhatár, parkolás, stb.)
- Az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet
- A sajátos építményfajták körébe tartozó honvédelmi és katonai célú építményekre vonatkozó építésügyi hatósági engedélyezési eljárások szabályairól szóló 40/2002. (III. 21.) Korm. rendelet
- Az EGT Finanszírozási Mechanizmus és a Norvég Finanszírozási Mechanizmus végrehajtási rendjéről szóló 242/2006. (XII. 5.) Korm. rendelet
- A településrendezési és az építészeti-műszaki tervtanácsokról szóló 252/2006. (XII. 7.) Korm. rendelet (jelentős

prioritások változtak meg az előző módosításhoz képest!)

- Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet
- A környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 347/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet
- A területfejlesztéssel és a területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés szabályairól szóló 31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet
- A főépítési tevékenységről szóló 190/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
- Az építési beruházások megvalósításához szükséges eljárások integrált intézésének részletes szabályairól és a közreműködő hatóságok kijelöléséről szóló 194/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
- A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet
- A világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről szóló 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet
- **Az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 395/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet**
- Régész és az, „aki az örökségvédelmi hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír” – készítheti, s a tartalom a mellékletben. A 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet hatályát veszti.

stalker studio visual communication

stalker.hu

A teljesítmény nyilatkozat az építésben

Az új európai dokumentum

Magyarország 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz, így a jogalkotási hatáskör részlegesen az Európai Unió intézményeihez (Európai Parlament, Tanács, Bizottság) került át. Ezek a testületek a magyar állampolgárokat nézve is kötelező, közvetlenül alkalmazandó jogszabályokat hozhatnak (rendeletek), illetve kötelezően meg szabhatják a magyar jogszabályok tartalmát (irányelvek). Az Európai Unió működését módosította az ún. Lisszaboni Szerződés, mely 2009. december 1-jén lépett hatályba. E szerződés nyomán az Európai Unió intézményrendszere módosult és optimalizált munkamódszereket biztosított annak érdekében, hogy Európa hatékonyan és eredményesen tudjon megbirkózni korunk kihívásaival. Az Európai Unió által alkotott irányelvek olyan célkitűzéseket tartalmaznak, melyeket a tagállamoknak el kell érniük, így az irányelvek a nemzeti jogszabályok harmonizálására szolgálnak. Az irányelvek tartalma az évek során változott, és bizonyos ágazatokra vagy termékcsaládokra, valamint egyes kockázati típusokra új megközelítést alakítottak ki. Ezek az ún. „új megközelítésű” irányelvek, amelyeknél az alapvető követelményeket (az élet, egészség, vagyon, környezet védelme) már beépítették. Az irányelvek esetében a megvalósítás módjának kiválasztását az Unió a tagállamokra bízta, de ellenőrzi a célkitűzések megvalósulását. Az irányelvek határidőt írnak elő a bennük foglalt célkitűzések nemzeti jogba való átültetésére. Ezzel bizonyos mozgásteret adnak a tagállamoknak, hogy e folyamat során figyelembe vehessék a nemzeti sajátosságokat. Az Európai Unió által alkotott rendeletek az egységes alkalmazást hivatottak elősegíteni minden tagállamban. Ezek feladata, hogy megakadályozzák olyan nemzeti szabályok létrejöttét, amelyek tartalma esetleg összeegyeztethetetlen lenne a rendeletben foglaltakkal. A rendeletek közvetlenül alkalmazandó jogszabályok, a nemzeti hatóságok közbenjárása nélkül valamennyi tagállamban azonnal jogerőre emelkednek. Az európai rendeletek a nemzeti törvényekkel egyenértékű jogszabályként kezelendők. Mivel tehát az Európai Unió által alkotott rendeletek általános hatállyal bírnak, nincs szükség az átültetésükre szolgáló nemzeti jogi aktusra. Annak eldöntését, hogy rendelet vagy irányelv készüljön egy adott témában azt a jogszabály tárgyának, céljának és az Európai Unió alapszerződésében betöltött szerepe, valamint a cél megvalósításához szükséges kötelezettségi szint határozza meg. Ez ráadásul a különböző szerződés-módosításokat követően változott is, különösen a Lisszaboni szerződés által.

Építési termék irányelv (1988-2011)

Az Európai Unió négy fontos szabadságelve közül az első: az „árak szabad áramlása”. Az árak, és ezen belül

az építési termékek szabad áramlásának első részletes szabályozásakor a jogalkotóknak egy kettősségen kellett úrrá lenniük:

- Egyenlő értékesítési feltételek – Egyfelől biztosítani kellett az egyenlő értékesítési feltételeket valamennyi tagállam bármely vállalata számára egymás piacain, amely megfelelt az „árak szabad áramlása” szabadságlevnek.
- Tagországok szükséges mozgásteret – Másfelől nem foszthatták meg a tagországokat azon joguktól, hogy biztonsági, közegészségügyi, környezetvédelmi vagy etikai megfontolásból valamely terméket mégiscsak kizárhassanak a belföldi forgalomból, illetve az eltérő földrajzi és éghajlati adottságoknak megfelelően a beépítési feltételeket is országonként kellett meghatározni. Ennek nyomán az Európai Unió még 1988-ban megalkotta a 89/106/EGK (CPD) tanácsi irányelvet, az ún. építési termék irányelvet (CPD = Construction Products Directive), amely megállapította az építési termékekre vonatkozó harmonizált feltételeket. Ez az irányelv 1993-ban módosult a 93/68/EGK irányelv kiadásával. Az Építési termék irányelvet, amely már ún. „új megközelítésű” irányelv volt minden tagállamnak jogszabállyal kellett a saját jogrendjébe beépítenie. Magyarország is eleget tett ennek a kötelezettségnek, és az irányelvet a 3/2003. (I.25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelettel vezette be. Ez a rendelet határozta meg Magyarországon azokat a legfontosabb fogalmakat, amelyek mára szervesen beépültek a magyar építési kultúrába. Ilyenek – többek között – a honosított harmonizált szabvány (MSZ EN ...), a CE megfelelési jelölés, a szállítói megfelelési nyilatkozat (SZMNY) stb. Az irányelvben megfogalmazott feltételek beépültek még az építési törvénybe és az OTÉK-ba (Országos Településrendezési és Építési Követelmények) is.

Építési termék rendelet (2011-től)

Az Európai Unió 2011-ben megalkotta a 305/2011/EU (CPR) európai rendeletet, az ún. építési termék rendeletet (CPR = Construction Products Regulation). Ezzel – figyelembe véve a tapasztalatokat – már rendelettel szabályozta az építési termékekre vonatkozó harmonizált feltételeket, és egyidejűleg hatályon kívül helyezte a 89/106/EGK tanácsi irányelvet. A rendelet 2011. április 24-én lépett hatályba, de fontos előírásai – így a teljesítmény nyilatkozat is – csak 2013. július 1-étől alkalmazandók. A rendelet tisztázza az alapvető fogalmakat és segíti a CE jelölés használatát. Egyszerűsített eljárásokat vezet be, amelyek révén – reményeink szerint – csökkenni fognak a vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások költségei. A rendelet bevezetője ugyanakkor megállapítja, hogy az építési termékek beépítésére vonatkozó

követelmények „megjelennek a nemzeti termékszabványokban, a nemzeti műszaki engedélyekben és egyéb nemzeti műszaki előírásokban és rendelkezésekben. Különbözőségük folytán e követelmények akadályozzák az Unión belüli kereskedelmet.” Megítélésem szerint ez is egyik oka annak, hogy most ebben a témakörben már rendeletet alkottak.

Mit is jelent ez számunkra, és mik azok a harmonizált feltételek?

Harmonizált feltételnek az Európai Unióban azokat a követelmény-rendszereket nevezzük, amelyekben a tagállamok már egyezsége jutottak. Az építőipar területén ilyenek az ún. harmonizált szabványok (hEN), amelyek alapján a CE jelölés jogszerűen elhelyezhető. Jelenleg 424 db elfogadott harmonizált szabvány állt rendelkezésünkre. Ebbe a körbe tartoznak még az európai műszaki engedélyekkel (ETA) rendelkező termékek is, mert ezeket is el lehet látni CE jelöléssel (ETA = European Technical Approval). Ezeket a rendelet európai műszaki értékelésnek nevezi (European Technical Assessment). Ebben az esetben a harmonizáltság azért van meg, mert ilyen engedély – a jövőben értékelés – csak olyan területre adható ki, amely rendelkezik erre vonatkozó útmutatóval (ETAG = European Technical Approval Guideline). Ezeket a rendelet európai értékelési dokumentumnak nevezi (European Assessment Document). 2012 szeptemberében 34 db útmutató (ETAG) létezett és 3030 db ETA volt érvényben. Ebből 2475 db-ot ETAG alapján adtak ki, 555-öt pedig egyedi (CUAP) eljárásban, amelyre a korábbi irányelv adott lehetőséget.

Mindez az jelenti, hogy az építési termékek köre a jövőben markánsan kettéválik. Ez a kettéválás eddig is megvolt, de nem volt ennyire egyértelmű. A harmonizált terület rendeletileg szabályozott, a termékeken elhelyezett CE jelölés ezt mindenki számára egyértelművé teszi. A nem harmonizált területen azonban további kérdőjelek mutatkoznak. Tekintettel arra, hogy az Építési Termék Irányelvet hatályon kívül helyezték, a CE jelölésű termékek beépítésére és a CE jelöléssel el nem látott termékek forgalmazására és beépítésére a tagországok szabályokat alkothatnak vagy módosítani fogják a meglévőket. A vonatkozó szabályozás módosítása Magyarországon részben már elkészült, részben még folyamatban van. Ez a lehetőség megkérdőjelezi azt a szándékot, hogy csökkenjenek a vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások költségei. Az is kérdéses, hogy miképpen fognak a magyar szakemberek, mérnökök a jövőben az új szabályok mentén dolgozni és hogyan fogják mindezt alkalmazni a gyakorlatban? A 3/2003. (I.25.) BM–GKM–KvVM együttes rendeletben a honosított harmonizált szabvány fogalmából, a „honosítás” legfontosabb feladata, a magyarra fordítás szükségessége kimaradt, így az eljárási rend – elegendő forrás hiányában – megengedte azt a gyakorlatot, hogy Magyarországon honosítottan tekintsünk egy olyan európai szabványt, amelynek csak a címlapja magyar, tartalma azonban sok esetben csak angol nyelven olvasható. A 2013. január elsején meglévő harmonizált szabványok mindegyikét „honosítottuk”, azaz MSZ EN szabványként életbe léptettük, de ezeknek alig több, mint 40%-a olvasható csak magyar nyelven. A többi,

mintegy 60% csak angol, német vagy francia nyelven érhető el. Ez sajnos megnehezíti azok alkalmazását, hiszen csak 2003-ban került be a Nemzeti alaptantervbe az élő idegen nyelvek oktatásának fontos szerepe (angol, német). Ugyanakkor a szabványok nyelvezete meglehetősen nehéz, tehát még az angolul jól tudók számára is komoly fejtörést okozhat néha a fogalmak, az előírások és a követelmények pontos értelmezése.

Alapvető követelmények és jellemzők, teljesítményosztályok és küszöbszintek

Az Építési termék rendelet (CPD) – tekintettel az építési termékek sajátos jellegére – összhangban az Európai Unió alapvető követelményeivel, meghatározza és részletesen körülírja az építményekre vonatkozó alapvető követelményeket, amelyek a harmonizált szabványok és az európai műszaki engedélyek kidolgozásának alapját képezik:

- Mechanikai szilárdság és állékonyság
- Tűzbiztonság
- Higiénia, egészség és környezetvédelem
- Biztonságos használat és akadálymentesség
- Zajvédelem
- Energiatakarékosság és hővédelem

A természeti erőforrások fenntartható használata
Az Európai Bizottság a rendeletben az építési termékeket 35 termékkörre osztotta fel. Ez képezi a jövőben az alapját annak, hogy milyen módon foglaljuk csoportokba az építési termékeket. Ilyen rendszerben lehet a további harmonizált szabványok és európai értékelési dokumentumok készítését végezni. Ezekben a termékkörökben a Bizottság – a tagállamok közreműködésével – a jövőben megállapíthat az alapvető jellemzők tekintetében teljesítményosztályokat és azokra vonatkozó küszöbszinteket. Ezzel pontosították és rendeletben rögzítették azt a folyamatot, ahogyan az Európai Unióban a harmonizálható egységes követelmények rendszerét ki lehet majd dolgozni, illetve a már meglévő, harmonizált műszaki előírásokat (hEN és ETAG) át kell alakítani.

Harmonizált szabványok

Az Európai Szabványügyi Bizottságot (franciául: Comité Européen de Normalisation), a CEN-t 1961-ben alapították. Az akkori 13 alapító állam úgy gondolta, hogy az erős és egységes belső európai piac egyik alappillére a minden országra érvényes, egységes európai szabványok meghonosítása lesz. A CEN ma már több mint 60 000 műszaki szakember, üzletember és civilszervezet segítségével egy 495 millió főt egyesítő piac szabványainak egységesítéséért, harmonizációjáért dolgozik. A harmonizált szabványok előszava minden esetben utal arra, hogy az adott európai szabvány megfelel az alapvető követelményeknek. Az ezeknek való megfelelést az adott termékre vonatkozóan a harmonizált szabványok ZA melléklete tartalmazza. Ha tehát egy európai szabvány harmonizált, annak biztosan van ZA melléklete. A szabványok használata elméletileg nem kötelező, de a bennük megfogalmazott, közmegegyezésen alapuló szabályrendszer jelentős mértékben segíti az európai piac erősödését és egységessé válását.

Fontos tudni, hogy vannak olyan európai szabványok is, amelyek nem harmonizáltak. Ilyen például az európai beton szabvány (EN 206-1). A nem harmonizált európai szabványokhoz minden tagország nemzeti alkalmazási dokumentumot (NAD) készíthet. A példaként említett európai beton szabványhoz Magyarországon is készült ilyen (MSZ 4798-1), amely szabályozta a beton teljesítőképességének, készítésének és megfelelőségének magyarországi műszaki feltételeit. A magyar nyelven történő honosítás és a NAD kiadása 2004-ben történt meg a Magyar Betonszövetség és egy magánszemély támogatásával. E szabvány újrakiadása napirenden van, mert előrehaladott stádiumban vannak az erre vonatkozó tárgyalások és egyeztetések.

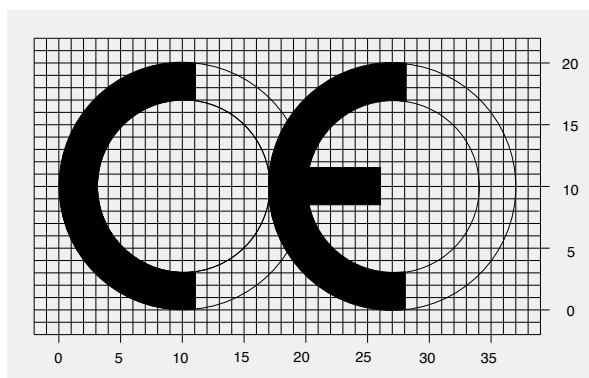
CE megfelelőségi jelölés

Az európai piacon az olyan termékek forgalmazhatók és építhetők be a legkönnyebben, amelyek megfelelnek egy vagy több vonatkozó harmonizált szabványnak (hEN), és ebből kifolyólag egy, esetleg több „új megközelítésű” irányelvnek is megfelelnek. Azok a termékek is ebbe a körbe tartoznak, amelyek európai műszaki engedéllyel (ETA) rendelkeznek. A felhasználó számára ez azt az üzenetet hordozza, hogy ezeket a termékeket bátran alkalmazhatja, hiszen ezek megfelelnek az Európai Unió négy alapvető követelményének: az élet, az egészség, a vagyon és a környezet védelmének, valamint az építményekre vonatkozó további hét alapvető követelménynek. A CE jelölés az egyetlen olyan jelölés, amely fentieket tanúsítja.

A gyártó vagy a termék forgalmazója csak az ebbe a körbe tartozó termékeket láthatja el CE megfelelőségi jelöléssel. A CE jelölés elhelyezéséhez a gyártónak le kell folytatnia az előírt megfelelőség-értékelési eljárást. A teljesítmény állandóságának értékelése és ellenőrzése többféle lehet. A konkrét rendszertől függően (1+, 1, 2+ és 3 rendszerek), különböző mértékben külső szervezetek is be kell, hogy kapcsolódjanak az eljárás folyamatába. A 4-es rendszer esetén erre nincs szükség, mert a gyártó önállóan lefolytathatja azt. A bejelentett és kijelölt tanúsító szervezetek és laboratóriumok listáját az Európai Bizottság honlapján bárki ellenőrizheti. A CE megfelelőségi jelöléssel jogszerűen ellátott termékek az Európai Unió területén korlátozás nélkül forgalmazhatók.

A CE megfelelőségi jelölésnek az alábbi adatokat kell tartalmaznia:

- CE jelölés

- Annak az évszámnak az utolsó két számjegye, amikor e jelölést először elhelyezték
- A gyártó(k) neve, bejegyzett címe vagy nevének és címének azonosításra alkalmas védjegye
- Termék rendeltetése, típusa, egyedi azonosító kódja
- A teljesítmény nyilatkozat hivatkozási száma, a benne szereplő teljesítmény(ek) szintje vagy osztálya
- Az alkalmazott harmonizált műszaki előírásra való hivatkozás

- A bejelentett szervezet azonosító száma

A CE jelölést jól láthatóan, olvashatóan és letörölhetetlenül kell feltüntetni az építési terméken, az ahhoz csatolt címken, a csomagoláson vagy a kísérő dokumentáción. A CE jelölés elhelyezése – az új Építési Termék Rendelet szerint – azt jelenti, hogy a gyártó ehhez az építési termékhez teljesítmény nyilatkozatot állított ki. Csak az a termék látható el a jövőben CE jelöléssel, amelyre a gyártó teljesítmény nyilatkozatot állított ki. Ez lényeges változás a korábbiakkal szemben, hiszen eddig a gyártónak a termékhez ún. szállítói megfelelőségi nyilatkozatot (SZMNY) kellett kiállítania, vagyis a termék megfelelőségéről nyilatkozott. A jövőben a teljesítmény nyilatkozat kiállításával a termékteljesítményről fog nyilatkozni, amelyet a dokumentumnak tartalmaznia is kell.

Teljesítmény nyilatkozat

Az építési termék irányelv (CPD) alkalmazásának időszakában – ahogy láttuk – a tagországok határozták meg a saját országukban alkalmazandó részletes szabályokat. Magyarországon a 3/2003. (I.25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelet állapította meg, hogy a termékek gyártójának, forgalomba hozójának szállítói megfelelőségi nyilatkozatot (SZMNY) kell kiadnia. Ezzel igazolta a termékre vonatkozó műszaki specifikációkban foglalt követelményeknek való megfelelőséget. Ez a dokumentum csak azonosítási adatokat tartalmazott (Gyártó vagy forgalmazó adatai; Termék rendeltetési célja, azonosításához szükséges adatok, gyártás dátuma, típusa; Kijelölt szervezet megnevezése, azonosítási száma; Műszaki specifikációk felsorolása, amelyeknek a termék megfelel; Az SZMNY érvényességi ideje; Képviselő neve és beosztása; Az SZMNY azonosító száma, kiadás dátuma), amelyet a kiállítónak cégszerűen kellett aláírnia.

A CE jelöléssel ellátható termékek esetében – 2013. július 1-től kezdődően – a korábbi szállítói megfelelőségi nyilatkozat helyébe az ún. teljesítmény nyilatkozat fog lépni (DoP = Declaration of Performance), amelynek elkészítésével a gyártó felelősséget vállal azért, hogy az építési termék megfelel a nyilatkozatban rögzített és adatszzerűen felsorolt teljesítményének.

A teljesítmény nyilatkozatnak az alábbi adatokat kell tartalmaznia:

- Termék típusa, egyedi azonosító kódja
- Termék azonosítására szolgáló típus-, tétel- vagy sorozatszám, amelyet a terméken kell feltüntetni
- A harmonizált szabvány, illetve műszaki értékelési dokumentumnak megfelelő rendeltetése(k)
- A gyártó neve, bejegyzett kereskedelmi neve, védjegye, valamint értesítési címe
- Az adott esetben meghatalmazott képviselő neve és értesítési címe

- Teljesítmény állandóságának értékelésére és ellenőrzésére szolgáló rendszer(ek)
 - Az egyes alapvető jellemzők értékelésére használt harmonizált szabvány, illetve műszaki értékelési dokumentum alapján, a megadott rendszerben elvégzett feladatok leírása, a kiadott tanúsítvány megnevezése, az értékelést és ellenőrzést végző bejelentett szervezet neve és azonosító száma
 - Az egyes alapvető jellemzők értékelésére használt harmonizált szabvány, illetve műszaki értékelési dokumentum hivatkozási száma és kibocsátási dátuma
 - Az adott esetben felhasznált egyedi műszaki dokumentáció hivatkozási száma, valamint azok a követelmények, amelyeknek a gyártó szerint a termék megfelel
 - A rendeltetés(ek) vonatkozásában a harmonizált szabvány, illetve műszaki értékelési dokumentum szerinti alapvető jellemzők jegyzéke
 - Az alapvető jellemzők közül legalább egynek (relevánsnak) a teljesítménye, amelyet szintekkel, osztályokkal, vagy leírással kell megadni
 - Azon jellemzők esetében, amelyekre nincs meghatározott teljesítmény, az NPD betűk írandók (NPD = No Performance Determined)
 - Az adott alapvető jellemzőt tartalmazó harmonizált szabvány, műszaki értékelési dokumentum, illetve egyedi műszaki dokumentáció hivatkozási száma és dátuma
- A teljesítmény nyilatkozat végén a gyártónak vagy meghatalmazott képviselőjének nyilatkoznia kell, hogy a termék teljesítménye megfelel a nyilatkozat szerinti teljesítménynek (név, beosztás, kiállítás helye, dátuma, aláírás).

A teljesítmény nyilatkozatot valamennyi termékhez mellékelni kell nyomtatott vagy elektronikus formában. A teljesítmény nyilatkozat másolatát az interneten is közzé lehet tenni. Ezzel az is biztosítható, hogy a gyártók az építési termék forgalomba hozatalát követően 10 évig megőrizték a műszaki dokumentációt és a teljesítmény nyilatkozatot. A teljesítmény nyilatkozatot Magyarországon magyar nyelven kell rendelkezésre bocsátani.

Átmeneti szabályok

Az Európai Unió kiépítésének fokozatossága ebben az esetben is indokolttá teszi, hogy az Építési termék rendelet intézkedjék a bevezetés fokozatosságáról és határidőt állapítson meg annak befejezéséről. Ezzel összhangban a 2013. július 1. előtt, az építési termék irányelv (CPD) szerint forgalomba hozott építési termékeket az építési termék rendeletnek (CPR) megfelelő terméknek kell tekinteni. A gyártók így teljesítmény nyilatkozatot tehetnek a korábbi irányelv (CPD) szerint kiadott megfelelőségi tanúsítvány vagy megfelelőségi nyilatkozat alapján.

Azokat az európai műszaki engedélyre vonatkozó iránymutatásokat (ETAG), amelyeket 2013. július 1. előtt az építési termék irányelv (CPD) szerint tettek közzé, az építési termék rendelet (CPR) szerinti európai értékelési dokumentumként lehet használni. Ugyanez vonatkozik az építési termék irányelv (CPD) szerint kiadott európai műszaki engedélyekre (ETA), amelyeket a gyártók az engedélyek érvényességi ideje alatt az építési termék rendelet (CPR) szerinti európai műszaki értékelésként használhatnak.

Asztalos István

Irodalom

- [1] 89/106/EGK tanácsi irányelv az építési termékekre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezésekről
- [2] 93/68/EGK tanácsi irányelv, amely módosította a 89/106/EGK tanácsi irányelvet
- [3] 305/2011/EU rendelet az építési termékek forgalmazására vonatkozó harmonizált feltételek megállapításáról és a 89/106/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről
- [4] 3/2003. (I.25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelet az építési termékek műszaki követelményeinek, megfelelőség igazolásának, valamint forgalomba hozatalának és felhasználásának részletes szabályairól
- [5] http://europa.eu/index_hu.htm, az Európai Unió hivatalos portálja
- [6] <http://eur-lex.europa.eu/hu/index.htm>, Eur-Lex – hozzáférés az európai uniós joghoz
- [7] Soltész Ilona, Dr. Szakács György: *Közérthetően az építésügyi szabványosításról és az európai jogharmonizációról*, Budapest, 2002
- [8] Laczik Zoltán (szerkesztő): *Gyakorlati tudnivalók az Európai Unióról – Kézikönyv kis- és középvállalkozóknak*, Budapest, 2002
- [9] Tarcsi József: *Terméktanúsítás európai és hazai helyzete*, Budapest, 2003
- [10] *General situation of European Standardization under the Construction Products Directive/Regulation-CEN*, 2012. november

Kérdések és válaszok

Építészek és elektronikus ügyintézés

Az ÉTDR (Építésügyi hatósági engedélyezési eljárást Támogató elektronikus Dokumentációs Rendszer) bevezetését szakmai körökben nagy érdeklődés kísérte, az előzetes várakozások a teljes elutasítástól a lemondó legyintésen át az ellenrúgker-szerepig terjedtek. Bár felmerült a működtetés elhalasztásának, részleges vagy fokozatos élesítésnek a kérdése, a rendszer az év elején elindult. A következőkben az építetői oldalt érintő legalapvetőbb rendszerhasználati és felhasználói folyamatokról, valamint az első hónapban felmerült tipikusnak mondható kérdésekről és az azokra adható válaszokról olvashatnak.

1. A tárhely használatáról, a benyújtás folyamatáról és cselekményeiről az ügyfél (és a tervező) szemszögéből

A legfontosabb változás, hogy 2013. január 1-től az építésügyi hatóságok az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásokról szóló 312/2012. (XI. 8.) kormányrendelet értelmében kizárólag elektronikus úton végzik az ügyintézt. Vagyis a papír alapú kérelmek esetében is elektronizált eljárásról beszélünk. Ez természetesen nem jelent kötelezettséget az építető számára, kérelmét továbbra is benyújthatja papíron személyesen vagy feladhatja postán. Ugyanakkor az ügyintézés alapját képező építészeti-műszaki tervek elektronikus formában történő benyújtása elengedhetetlen. Ezért a kérelem és egyéb nyilatkozatok (dokumentumok) papír formája még sokáig létezni fog az építésügyi hatósági eljárásokat támogató rendszer egyes cselekményeiben, míg a tervek már csak elektronikus adathordozón kerülhetnek benyújtásra.

Papír alapú kérelmét és a CD-re, pendrive-ra feltöltött tervdokumentációt a kérelmező beviheti személyesen az illetékes építésügyi hatósághoz vagy az ország számos (ebben az évben tovább bővülő) pontján lévő integrált ügyfélszolgálathoz (ezek a kormányablakok), vagy – amennyiben lakóhelye város, illetve 5 ezer főnél nagyobb település – az építésügyi szolgáltató ponthoz, ahol kérelmét és annak mellékleteit az ügyintéző feltölti az ÉTDR-be. Természetesen a hatóságokkal az eljárásban való elektronikus kapcsolattartás sem kötelező. Ha a kérelmező nem tud vagy nem akar elektronikusan kapcsolatot tartani, a hagyományos kapcsolattartási módok mellett adhat meghatalmazást is. Az elektronikus ügyintézés azoknak segítség, akik élnek vele.

Mivel a tervek csak elektronikus formában nyújthatók be a hatósághoz, a tervezőnek rendelkeznie kell az általános információkkal, amelyeket az építető tőle fog megkérdezni. Ezek az ismeretek alapvetően a megváltozott jogszabályok és az ügyfél számára rendelkezésre álló ÉTDR

támogató folyamatainak biztos kezelését jelentik. Amennyiben az építető az elektronikus engedélykérelmezés mellett dönt, azt online módon, számítógépéről intézheti. Ha internet eléréssel nem rendelkezik vagy nem kívánja igénybe venni azt, lehetősége van meghatalmazást adni más személy számára ügyének intézésére, kérelmének elektronikus benyújtására. A tervező is lehet meghatalmazott, ebben az esetben az ügyfél oldali ügyintézésben az építető szerepében fog eljárni.

Kérelem benyújtása meghatalmazottként

Az eljárás indítható a kérelmező saját nevében vagy annak képviselőjeként, illetve meghatalmazottként. Ha az építető helyett képviselője vagy meghatalmazottja nyújtja be a kérelmet és mellékleteit, a meghatalmazott személynek a kérelem benyújtásához rendelkeznie kell:

- ügyfélkapu azonosítóval és
- az építető meghatalmazásával.

A meghatalmazást vagy a meghatalmazotti státuszról szóló igazolást csatolni kell a mellékletekhez. Papír alapú meghatalmazást személyesen vagy postai úton lehet benyújtani (ennek igazolása lehet egy ügyintézői átvétel vagy a meghatalmazás és a postára adás másolata), az elektronikus (vagyis elektronikusan hiteles, digitálisan aláírt) meghatalmazást online módon csatolni kell a kérelemhez.

Ebben az esetben a meghatalmazott regisztrál a saját ügyfélkapus azonosítójával az ÉTDR rendszerben, ő hozza létre a tárhelyet, tölti fel a szükséges dokumentumokat és indítja el az engedélyezés útján a kérelmet. Adatait tervezőként és meghatalmazottként is rögzítenie kell a tárhely érintettek listájában. A tényleges kérelmezőt, az építetőt feltétlenül fel kell vennie az „Érintettek” közé, és adatlapján kérelmezőként megjelölni.

Az ÉTDR-ben cégek regisztrációjára is magánszemélyként van lehetőség, a rendszert bármely felhasználó a személyes ügyfélkapujával tudja használni. Jogi személy nevében a cégjegyzésre jogosult személy járhat el. Az ő eljárásához nincs szükség meghatalmazásra, képviselőként kell indítania az eljárást a tárhely létrehozásakor. A létrejött tárhely Érintettek adatai között a rendszer képviselőként tünteti fel, és ezután a tárhely szerkesztésben tudja érintettként rögzíteni a jogi személyt.

Ha a jogi személy nevében nem a cégjegyzésre jogosult személy jár el, meghatalmazást kell adnia valakinek, aki a cégtől kapott meghatalmazással fogja benyújtani a kérelmet, és eljár a cég nevében az eljárásban.

A regisztrációt követően a kérelmező nem kap „belépési jelszót” az ÉTDR-hez, a belépés a továbbiakban is az ügyfélkapun keresztül lehetséges, a regisztráció szerinti adatokkal. A belépés után a létrehozott Tárhelyén lévő

dokumentumok megtekinthetők, új dokumentumok tölthetők fel, a már megindult eljárás cselekményei követhetők, a keletkezett iratok megtekinthetők, letölthetők.

Dokumentum feltöltés

A rendszerbe való belépést követően a Tárhelyek oldalán a Tárhelyművelet dobozban a hozzáadás gombra kattintva indítható új kérelem. A kötelező mezők kitöltése után a mentés gombra kattintva a Tárhely szerkesztése oldalon a Dokumentumok fülön a Hozzáadás gombbal lehet feltölteni a dokumentumokat, amelyek kiválasztásában a Tallózás gomb segítségét is igénybe vehetjük.

A kérelem benyújtása előtt a tárhely tulajdonosa (a meghatalmazott) betekintői jogosultságot adhat más szervezetek és személyek számára, bevonhat az előkészítésbe „Érintetteket”. A betekintési jogosultsághoz az ÉTDR egyedi kódot biztosít, amellyel ügyfélkapu nélkül lehet a rendszerbe belépni. Ez a kód tényleges tevékenységre nem ad lehetőséget a megjelölt személy számára, csupán olvasási jogot jelent.

Nagyon fontos, hogy az ismertetett szerepek felcserélése, az egyes cselekmények rögzítése, végzése közben történő változtatása hibaiüzeneteket generál a rendszerben és a továbbiakban nem teszi lehetővé az eljárás folytatását. Ezért minden belépéssel csak egy személy nevében járjunk el, ha építettként és tervezőként is szeretnénk műveleteket végezni, azt a belépésnél tudjuk váltani.

Fentiekkel kapcsolatos részletes ismertetés a

<http://www.e-epites.hu/etdr/letoltes> menüpontok alatt, a „Felhasználói kézikönyv ügyfelek számára” című, letölthető, kinyomtatható dokumentumban olvasható.

A kézikönyv folyamatosan frissül, ezért az alábbi részletes leírások helye és számozása változhat.

6.3.1. fejezet: Tárhely létrehozásának leírása

7.2.4. fejezet: Érintettek felvétele

7.2.5. fejezet: Dokumentumok feltöltése

9. fejezet: Betekintés, hozzáférés biztosítása

2. Gyakran feltett kérdések és a jelenleg adható válaszok a működésről

Kérdések:

■ Állandó hibaüzenet, hogy az egyes feltöltött dokumentumoknak nincsen megadva a típusa.

Tervlapnál nem kínál fel a program alternatívákat, beírni pedig nem lehet semmit.

■ A két nappal ezelőtt feltöltött munkáimnál még minden rendben volt, de a mai napon feltöltött munkáimnál a dokumentum adatainál már nem tudtam megadni a legördülő menüben a rajz opciót. Ez ma hiányzik. A régebben feltöltött lapoknál még megjelent. Így egyelőre nem tudom beadni a munkát.

■ Tárhelyre próbál dokumentumokat tölteni. Feltölti a dokumentumot, de a típus legördülő menüje üres, csak akkor jelenik meg valami, ha az összevont eljárás van kiválasztva. Ha nincs beállítva típus, nem tudja feltölteni a dokumentumot.

■ A dokumentumok feltöltésénél a jelleg fül alatt csak szöveg, kép és egyéb lehetőség van, ha a munkarész alatt esetleg sikerül kiválasztani a tervlapot, akkor a típusnál semmit nem lehet kiválasztani (nem ajánl föl semmit).

Válasz: A hiba javítása folyamatban van.

Javaslat: Olyan Munkarészt kell kiválasztani, amelyhez Típus is választható (pl. az összevont eljárás), a Típusban bármit ki kell választani, így a rendszer tovább enged. Érdemes úgy elnevezni a feltöltött fájlt, hogy a nevéből kiderüljön, mit tartalmaz (pl. földszinti alaprajz).

■ Kérdés: Hogyan történik a szakhatóságok megkeresése az ÉTDR rendszerben?

Válasz: A szakhatóságok megkeresése továbbra is kétféleképpen történik:

1. a kérelem benyújtása előtt az ügyfél megkeresheti a szakhatóságot előzetes állásfoglalás céljából
 2. a kérelem benyújtása után – amennyiben szükséges – az építésügyi hatóság állásfoglalást kér a szakhatóságtól
- A szakhatóság megkeresésének technikai lépéseit a Felhasználói kézikönyv ügyfelek számára 7.3.1. fejezete tartalmazza: Előzetes szakhatósági állásfoglalás.

■ Kérdés: Tudok-e ugyanazzal az ügyfélkapuval hatósági ügyintéző is lenni és közben máshol ügyfél, ha igen, hogyan? Ha belépek az etdr-be, automatikusan ügyintézőként kezel, de felajánlja, hogy regisztráljak ügyfélként, de akkor vissza kell vonnom a regisztrációm ügyintézőként. Hogy van ez?

Válasz: Lehet ügyfél és ügyintéző is ugyanazzal az ügyfélkapuval. Az ÉTDR kezeli azokat az élethelyzeteket, hogy a felhasználó magánember (kérelmező állampolgár, ügyfél, tervező stb.), egy szervezet képviselője és egy hatóság ügyintézője is lehet. Nem kell több ügyfélkapus regisztráció a különböző szerepkörökhöz. Az ügyfélkapus regisztráció nem a jogosultságokat szabályozza, hanem az azonosítást szolgálja. Az ÉTDR-ben lehetőség van kérelmezőként is regisztrálni, ehhez nem kell visszavonni az ügyintézői regisztrációt. Amennyiben a hatósági felhasználó kérelmezőként is regisztrál, a belépésnél választhat a kezdő oldalon, hogy milyen minőségben kívánja használni a rendszert.

■ Kérdés: Regisztráció kérelmezőként, ki lehet kérelmező? A jogszabály szerint az építettként és/vagy a telektulajdonos az Ügyfél, ő kérelmez, ő jár el. Ha a megbízótól mint tervezőnek van meghatalmazásunk, hogy minden ügyben eljárhatunk, az nem elegendő?

Ha elegendő lenne, akkor a tervező irodából bárki neve (asszisztens) alatt mehetne a regisztráció és az engedélyezési dokumentáció feltöltése? (vagy kizárólag tervező, felelős tervező neve alatt?)

Válasz: a kérelmező meghatalmazásával a tervező iroda bármely munkatársa tölthet fel dokumentumokat. Ez esetben az eljárásban ő lesz a meghatalmazott.

Az ügyfeleknek szóló kézikönyv szerint:

Meghatalmazás

A Meghatalmazás gombra kattintva megjelenik a MEGHATALMAZÁS ablak. A CSELEKMÉNY ADATAI doboz ÁLTALÁNOS fülön a Szerkesztés gombbal csupán a meghatalmazás indoklását tudjuk megadni. Címzettet nem tudunk módosítani, hiszen az csak az eljáró hatóság lehet. A DOKUMENTUMOK fülön csatolni tudunk további dokumentumokat. Erre ezúttal minden bizonnyal szükségünk van, hiszen a meghatalmazás iratát fel kell tölteni, majd csatolni is szükséges.

■ Kérdés: Változott a statisztikai adatlap is a tavalyihoz képest? Szükség van az új formátumra? A tervezői nyilatkozat csatolása hogy történik?

Válasz: 2013. január 1. után az építésügyi hatósági eljárásokhoz benyújtandó építészeti-műszaki dokumentáció tartalmára a 312/2012.(XII.8.) Korm. rendelet előírásai vonatkoznak, azaz a statisztikai adatlap a dokumentáció része. A „Tervezői nyilatkozat”, mint az építésügyi hatósági engedély kérelem mellélete 2013.01.01-től megszűnt. A tervező az építészeti-műszaki dokumentáció részét képező „Aláíró-címlap”-on adja meg a jogszabályban előírt információkat.

■ Kérdés: Kérelmet milyen formában kell feltölteni? Új sablont nem lát, a régi jogszabály szerinti pedig már nem érvényes.

Válasz: Két lehetősége van:

1. Az ÉTDR-ben kiválasztja az eljárás típusát attól függően, hogy milyen kérelmet szeretne benyújtani.

2. Letölti és kinyomtatja a <http://www.e-epites.hu/etdr/> nyomtatvány oldalról a kérelem sablont és kitöltve benyújtja.

■ Kérdés: Engedélyezési tervdokumentáció feltöltése előtt kell-e hitelesíteni az aláírást? Hogy működik a hitelesítés? Hiteles a terv, ha a tervező tölti?

Válasz: A feltöltő személyének az ÉTDR-be történő belépésekor való azonosításával az általa rögzített dokumentum hitelesnek minősül, amit a kérelem benyújtásakor a rendszer „felülhitelesít” és hiteles dokumentumként tárol.

■ Kérdés: hatóság kért szakhatósági állásfoglalást, az állásfoglalás-kérést postán küldték. Állítólag feltöltötték az ÉTDR-be is, de szakhatóságként nem látják a rendszerben. Hogyan járjanak el? Ha postán küldik vissza az állásfoglalást, nem sértenek-e jogszabályt? Van-e olyan paragrafus

a jogszabályban, amely nevesíti, hogy csak és kizárólag az ÉTDR-en keresztül tarthatnak egymással kapcsolatot a hatóságok? Elküldheti-e postán az állásfoglalást?

Válasz: Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 2.§ (5), 12. § (3) és (4) bekezdései alapján szakhatóság csak elektronikusan, az ÉTDR-en keresztül kaphat megkeresést. Amennyiben nem így történik, el kell utasítani. A szakhatóság állásfoglalása is csak az ÉTDR-be, általa rögzítetten jogszerű.

dr. Kapuváry Magdolna
Belügyminisztérium Építésügyi Főosztálya
főosztályvezető-helyettes

KERESÉS

Keressük a zuglói Csertő Park panel lakóépületei között megépült földszintes lepényépület eredeti tervezőjét vagy hozzátartozóit.

Cím: Budapest, XIV. Csertő Park 12.

Információkat az alábbi elérhetőségeken várunk:
ketteS műterem: kettes@kettes.net
Selényi György: 06 20 9116555
Sebők Ildikó: 06 30 9847584

HOZZUK EGYÜTT TETŐ ALÁ!

Kerámia tetőcserép középületeinken

Két fordulós pályázat Creaton termékekkel tervezett és megvalósított középületek tervezői számára

ELSŐ FORDULÓ /TERVEZÉS/

MEGVALÓSULÁS ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

A zsűri és a kiíró megvalósulás előtt álló épületek tervein keresi a Creaton kerámia tetőcserép változatos felhasználási lehetőségeit, megvalósítási módjait, az egyszerűtől a legbonyolultabbig.

JELIGE: KÜLÖNLEGES MEGOLDÁSOK

Minkét fordulóban a zsűri külön díjazhatja a tervező által érdekesnek, tanulságosnak, példamutatónak, szakmailag előre mutatónak, a szakmai közvéleménnyel megosztandónak ítélt megoldásait.

MÁSODIK FORDULÓ /KÉSZ ÉPÜLETEK/

MEGVALÓSULT ÉPÜLETEK

2012. január 1-je és 2013. november 8. között használatba vételi engedélyt kapott, Creaton termékkel megvalósult épületek tervezői pályázhatnak.

BEADÁSI HATÁRIDŐK

ELSŐ FORDULÓ:
2013. április 30. - 24.00

MÁSODIK FORDULÓ:
2013. november 12. - 24.00

További információ: Build-Communication Kft. T: (23) 611-028 info@buildmarketing.hu

Pályázatok feltöltése: www.akcio.creaton.hu/palyazat

További információ a Creaton termékekről, tervezői CD igénylése (Archicadhez): info@creaton.hu www.creaton.hu

Lindab csarnokok a sportéletben és a mezőgazdaságban

*Terménytárolóktól a sertéshizlaldáig
tornateremtől a sportcsarnokokig*

Minden épület tervezésekor az első és legfontosabb szempont az, hogy milyen célra, milyen funkcióra kívánja az építető használni, alkalmazni azt. A funkcionális igények kiszolgálása végigkíséri nemcsak a tervezési, hanem a teljes megvalósítási folyamatot, és csak az épület átadása után, a tényleges felhasználás során derül ki valójában, hogy mennyire is sikerül a kívánt funkciót kiszolgáltatni. A jelenlegi gazdasági helyzetben a Lindab könnyűszerkezetes acél termékek, termékcsoportok, szerkezeti rendszerek széles kínálata által megvalósítható két igazán aktuális funkcióra, alkalmazási területre szeretnénk rávilágítani tervezőink, kivitelezőink figyelmét: tornacsarnokok, sportcsarnokok és mezőgazdasági, agrárcsarnokok, épületek.

A gazdaságosságban és a legkülönbözőbb funkcionális vonatkozásokon túl ezeknek az épületeknek számos szigorú előírásnak kell megfelelniük: építészeti, tartószerkezeti, tűzvédelmi, egészségügyi, technológiai (pl. állattartási, terménytárolási), környezet- és állatvédelmi rendeletek, szabályok sora szabja meg építésük és működtetésük módjait. A Lindab által kínált könnyűszerkezetes termékek és épületek, csarnokok kiváló megoldást jelentenek új beruházás és felújítás esetén egyaránt, maximálisan megfelelve a fenti követelményeknek és elvárásoknak.

*További információk,
katalógusok, referenciák és letölthető
látványtervek, műszaki rajzok a
www.lindab.hu/csarnok oldalon!*

Új Lindab szolgáltatások a csarnoképítéshez

Az országsszerte megtekinthető számos referenciamunkán túl, az építetők döntését megkönnyítik az elkészített Lindab mintacsarnokok. Tornacsarnokok esetében az iskolai testnevelés órákhoz szükséges méreteket rögzítő szabvány szerinti három modell-épület készült el, a mezőgazdasági épületek esetében pedig a konkrét funkciókra megtervezetten gabonatarló, fedett nyitott szén, sertéshizláló és lovarda. Mindegyik mintacsarnokhoz engedélyezési szintű építészeti tervrajzok és látványtervek állnak rendelkezésre, amely egyrészt ötletbrosztként szolgál az építető, beruházó számára, másrészt a tervezők munkájához is nagyon hasznos kiindulást, szakmai támogatást nyújt.

Tornacsarnokok, sportcsarnokok

A sportcsarnok egy település vagy városrész életében olyan kitüntetett központi tér, amely eredendő feladatán túl számos szociális, kulturális, rekreációs és szórakoztató tevékenység helyszínévé jelentős hatást gyakorol a helyi társadalom identitásának formálására. Egyik alapvető funkciója mégis a felnövekvő nemzedék egészségének megőrzésére, állóképességének javítására irányuló, állami szinten törvényben is megfogalmazott célokat szolgálja. Ez utóbbinak különös aktualitást ad az a tény, hogy köznevelési törvény az első, az ötödik és a kilencedik osztályokban heti öt testnevelési óra megtartását írja elő a mostani tanév kezdetétől. A magyar iskolák közel húsz százaléka azonban nem rendelkezik olyan tornatermi kapacitással, amely lehetővé tenné a diákok számára a napi testgyakorlást, illetve sportolási lehetőséget biztosítana a környék lakóinak.

Mezőgazdasági csarnokok

A magyar élelmiszertermelés minden problémája ellenére még ma is exportképes ágazatunk, amelyben jelentős potenciál rejlik. Fejlesztésének - a kormányzati tervekkel is egybehangzó - igénye a természeti adottságok, a felhalmozott szakmai tudás nyújtotta előnyök kihasználása mellett azonban a legmodernebb technológiák alkalmazását is feltételezi. A földön dolgozó hipertraktorok, a számítógép vezérelte fejőgépek, keltetők vagy éppen öntözőrendszerek, egyszerűen a gépesítés mellett legalább annyira fontos az az infrastruktúra, amely a korszerű gazdálkodás építészeti környezetét adja. Ennek részeként számos területen van szükség megfelelő épületekre, csarnokra a tevékenység folytatására. Az említett funkcionális, technológiai és számos építési műszaki követelményt egyszerre kell kielégíteni, mindezt minél költségkímélőbb környezetben és minél gyorsabban - biztosítva a vállalkozás sikerességét.

Talán éppen a fentiekben említett kihívásoknak való komplex megfelelés bizonyítja a legszemléletesebben a Lindab acél építési elemek, csarnokok sokoldalúságát. A magyar gazdák, illetve gazdálkodó szervezetek számára ma már kézenfekvő, hogy az istállótól kezdve, a magtáron át, a baromfi telepig a Lindab által kínált könnyűszerkezetes termékek és épületek, csarnokok jelentik a legjobb megoldást.

Lindab megoldások a csarnokok céljára

A Lindab cég egyedülállóan széles termékválasztéka, a termékekből építhető számtalan műszaki megoldás, a komplex rendszerszemléletű fejlesztési folyamatok és a piaci szereplők részére nyújtott maximális szolgáltatási színvonal együttesen biztosítja, hogy a legváltozatosabb funkciójú, méretű és küllemű sportcsarnok vagy éppen mezőgazdasági épület gazdaságosan, optimálisan megvalósítható legyen. A termékínálat magába foglalja a tetőfedési és falburkolati elemeket (alacsonybordás trapézlemezek, cserepeslemezek, korcolt síklemezfedések, szendvicspanelek), tartószerkezeti elemeket (teherhordó magasbordás trapézlemezek, tömör vagy perforált gerincű Z-,C-,U-profilok), ereszcsonna-rendszert és számos kiegészítőt, tartozékot, amelyek révén kompletté válik a rendszer (pl. szegélylemezek, kötőelemek, tömitők, fóliák, szellőzőelemek, stb.). A termékcsoporthoz műszakilag szabadon illeszthető össze akár egyes épületszerkezeti részek (pl. tetőfödém, falszerkezet, rácsostartó) vagy akár komplett, teljes épületrendszerek formájában is (Systemline csarnokrendszer, SBS épületrendszer).

A Lindab termékek, alrendszerek és komplett épületrendszerek műszaki előnyeit az alábbiak szerint foglaljuk tömören össze:

- nagyszilárdságú acél alapanyag – magas teherbírás, nagy feszítávok áthidalása
- tűzhorganyzott felületvédelem – kiváló korrózióállóság, tartósság
- újrafelhasználható acél anyagok – környezetbarát termékek
- burkolati elemek széles profil- és színválasztéka – esztétikus megjelenés, többféle szinten
- tetőfedő lemezttermékek víztoros illesztése – biztonságos vízzárás, beázásmentes felület
- könnyű súly – kis teher az alapozásra, alacsony szállítási költség, gyors kivitelezés
- szerelt, száraz technológia – gyors kivitelezés, rövid megvalósítási – gyorsabb beruházási megtérülés
- pontos gyártási méretek – kevés helyszíni hulladék
- komplett rendszer (tartószerkezet, tető- és falburkolat, ereszcsonna, tetőbiztonság, tartozékok)
- variálható rendszerelemek – rugalmas, variábilis alkalmazás, egyedi tervezés alapján

Lindab csarnokok a sportéletben és a mezőgazdaságban

Terménytárolóktól a sertéshizlaldáig és tornacsarnokoktól a sportcsarnokokig

Könnyűszerkezetes, egyedi acél épületek

A könnyűszerkezetes Lindab csarnokok gyors és gazdaságos, testreszabott megoldást kínálnak figyelembe véve az épület leendő funkcióját, a speciális igényeket és a helyi adottságokat. A Lindab termékekből felépített mezőgazdasági és sport épületek, csarnokok a funkcionális és esztétikai igényeken túl a szigorú építészeti, tartószerkezeti, tűzvédelmi, technológiai (pl. sporttechnikai vagy állattartási, terménytárolási), egészségügyi, környezet- és állatvédelmi rendeletek, szabályok számos sorának eleget tesznek, sőt a tűzihorganyzott, nagy szilárdságú acél alapanyag a tartósságot, a hosszú élettartamot és a biztonságot is garantálja. A Lindab Kft. tartószerkezeti, másodlagos teherhordó, továbbá tető- és falburkolati, illetve kiegészítő termékei, amelyek egy komplex rendszerszemléletű fejlesztési folyamat eredményeként kerülnek ki a cég magyarországi gyárából, a legváltozatosabb funkciójú, méretű és küllemű tornacsarnok és mezőgazdasági csarnok megvalósítását teszik lehetővé.

Lindab mintacsarnokok, modellépületek és a kész referenciák sokasága segít Önnek a tervezésben és a megvalósításban, kérje katalógusunkat, keresse fel www.lindab.hu/csarnok oldalunkat!

CONSTRUMA

2013. április 10-14.

hungexpokiállítás
programod van

Egyidejű kiállítások:

HUNGAROTHERM

HUNGAROTHERM
RENEO

URB:ICON

OTTHON
Design

Az építőipar legnagyobb hazai szakkiallítása, az építőipari – épületgépészeti – településfejlesztési kiállításcsokor meghatározó eleme.

- Fókuszban a „zöld” építőanyagok
- Új esemény: RENEÓ – Megújuló energiák szakkiallítása
- Betétkiállítások: DACH-TECH, FRONTÁL, INTER-ISOLA
- Tematikus napok – kreditpontos konferenciák
- MÉK tagoknak a kiállítás megtekintéséért 1 kredit pont

Bővebb információ: www.hungexpo.hu/construma